

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 11. OKTOBRA 1984

ŠTEVILKA: 40 • XXXIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Joža Vani - Naslov: Uredništvo Železarnja, SZ - Železarna Jesenice. Stevilke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

ZAČETEK GRADBENIH DEL ENE NAJVEČJIH NALOŽB V SR SLOVENIJI

V ponedeljek, 8. oktobra, so na Belškem polju delavci SGP GRADIS pričeli z zemeljskimi deli za izgradnjo jeklarne 2, ki pomeni eno največjih naložb v SR Sloveniji, saj bo izgradnja prve faze veljala 18.181.915.000 dinarjev, z upoštevanjem podražitev v času gradnje. Ob tej priložnosti so predstavniki Železarnje ob prisotnosti predstavnikov Skupščine občine in družbenopolitičnih organizacij občine ter samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij Železarnje novinarjem na tiskovni konferenci predstavili naložbo.

Ker je Železarnja o tej naložbi veliko poročal, še posebno redno pa od leta 1979 dalje in ker so bili še posebej redno seznanjeni s potekom priprav delegati delavskega sveta Železarnje, bomo navedli le nekaj poudarkov za osvežitev spomina. Pripravljalna dela so se pravzaprav začela s prekrit-

jem potoka Bela, kar je že zaključeno. S tem se je pridobilo precej do- slej jalovega prostora, zelena luč za gradnjo pa je bila dana za občinski praznik, 1. avgusta, s prijavo nalož- be s celotno finančno konstrukcijo Službi družbenega knjigovodstva.

Po termiskem planu gradnje je

pričetek poiskusnega obratovanja prve faze predviden v februarju 1987, ko je predviden tudi pričetek izvajanja del za drugo fazo projekta, ki naj bi bila zaključena februarja 1989. Prva faza izgradnje jeklarne 2 zajema:

- 85-tonsko obločno električno peč s transformatorjem 60 MVA,
- napravo za vakuumsko oksida- cijo sistema VOD,
- napravo za kontinuirano vliva- nje slabov in
- napravo za čiščenje slabov.

Druga faza pa vsebuje:

- 85-tonsko elektro obločno peč s transformatorjem 40/48 MVA in
- napravo za vakuumsko ogreva- nje sistema VAD.

(Nadaljevanje na 7. strani)

V ponedeljek, 8. oktobra, so z zemeljskimi deli delavci Gradisa pričeli z gradnjo jeklarne 2 (foto I. Kučina)

V INVENTIVNI DEJAVNOSTI LEŽE NEAKTIVIRANE ŠE IZJEMNE USTVARJALNE REZERVE

Kljub v preteklih letih sprejetim družbenim dogovorom o pospeševanju ustvarjalnosti in inovacijske dejavnosti, sklepom družbenopolitičnih organizacij in prizadevanjem organizacij inovatorjev in avtorjev tehničnih izboljšav, lahko v praksi ugotovljamo, da se stvari na tem področju premikajo zelo počasi, ali celo zaostajajo. Seveda je tako stanje predvsem pogo-jeno z odnosom do inventivne dejavnosti v posameznem okolju in to naj- bolj odgovornih delavcev in organov, ki sicer kaj radi naglašajo pomen ustvarjalnosti, s svojim konkretnim odnosom pa jo bolj zavirajo kot pospe-šujejo. Že Marx je poudaril, da naključnosti, kakršne so, na primer, last-nosti osebnosti, lahko vplivajo na potek razvoja tako, da ga pospešujejo ali zavirajo. Jakost tega vpliva je vsekakor odvisna od moči osebnosti oziroma družbene vloge, ki jo opravlja. To pomeni, da vodilni in vodstveni delavci in organi s svojim neangažiranim oziroma nazavzetim in mlačnim odno- som (lastnostmi) do inventivne dejavnosti le to zavirajo kljub besedni pod- porji. Ali z drugimi besedami, če vplivne osebnosti ali organi nimajo razvi- te lastnosti, ki ji pravimo inventivna prebujenost ali inovacijska sposob- nost, seveda zaviralno vplivajo na razvoj inventivne in inovativne ustvar- jalnosti. Taki ljudje prav gotovo tudi ne upravičujejo vodilnih in vodstve- nih delovnih mest, če izhajamo iz spoznanja, da je krepitev inovacijske sposobnosti v združenem delu eden prvih pogojev uspešnega in učinkovi- tega uresničevanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in v tem okviru programa nadaljnjega družbenega in ekonomskega razvoja, tehničnega napredka in prestrukturiranja gospodarstva.

V naši železarni smo pred nekaj leti že poskušali preseči bolj ali manj naključne narave inovacij s povečanjem zavestnih naporov in izboljša- njem objektivnih možnosti, stalnosti in organiziranega spodbujanja z raz- pisi ozkih grl, problemov in težav v tehnologiji in proizvodnji, kar pa je kmalu zamrlo. Tovrstna prizadevanja so stalno prisotna tudi v delu Dru- štva inovatorjev in avtorjev tehničnih izboljšav, ki si v zadnjem času sku- paj z oddelkom za zaščito industrijske lastnine prizadeva za različne obli- ke povezovanja inovatorjev in drugih delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela za spodbujanje in bolj organizirano delovanje na področ- ju množične inventivne dejavnosti. Toda tudi pri tem nismo dosegli vid- nejšega napredka. Prav tako je doslej ostalo le pri pobudah, da bi nagraje- vanje rezultatov inovacijske dejavnosti vgradili v sistem nagrajevanja po delu in rezultatih dela z namenom, da bi dohodki od inovacij dobili po- membnejši delež v delitvi dohodka.

Poleg različnih oblik odporov bi vsekakor morali iskati vzroke za tako nihanje in neodmevnost za posamezne pobude v uvodu navedenih zaviral- nih faktorjev, kakor tudi v ozkosrčnosti, ljubosumnosti, zavisti in nevošč- ljivosti. To bo trajalo tako dolgo, dokler vse subjektivne socialistične sile: zveza komunistov, zveza sindikatov, zveza socialistične mladine, vodstve- ni organi, strokovne službe in drugi, ki imajo svoj interes in vpliv v druž- benih odnosih in ki na različne načine vplivajo na družbeno zavest in na reševanje družbenih problemov, v temeljnih organizacijah združenega de- la in delovni organizaciji, ne bodo dajale karseda organizirane in aktivne podpore vsem nosilcem novega in naprednega in vsem delavcem, ki lahko sodelujejo pri spodbujanju, usmerjanju in širjenju inovacijske dejavnosti, oziroma so sami nosilci invencij, dokler v družbeni praksi ne bosta prišla do polnega izraza ustvarjalno delo in znanje. Dokler z enotnim delova- njem vseh teh dejavnikov ne bomo zagotovili, da se bodo spoznanja in pri- zadevanja vseh delavcev za tehnično-tehnološke, organizacijske in upra- vljalne inovacije uveljavila kot sestavni del samoupravnih pravic in dolž- nosti učinkovitega upravljanja in izboljševanja celovitega delovnega pro- cesa, začeni z vlogo delavcev v vseh samoupravnih delovnih skupinah v neposredni proizvodnji ter na vseh drugih ravneh samoupravnega organi- ziranja.

Dosti neodgovoren odnos do teh vprašanj kaže tudi to, da v Železarni nismo nič postorili v zvezi z »nalogami komunistov pri uresničevanju idej- nopolitičnih usmeritev zveze komunistov za razvoj inovacijske dejavnosti kot množičnega gibanja,« ki jih je po republiški problemski konferenci o »uveljavljanju inovacijske dejavnosti kot množičnega gibanja« sprejelo predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije v sredini junija letos. Prav gotovo pa so to vprašanja, ki so pri uresničevanju sanaci- je razmer v Železarni in za njen nadaljnji razvoj življenjsko pomembna, še posebno, ker se v praksi srečujemo s pomanjkanjem novih spoznanj, za- misli in idej za spreminjanje obstoječega stanja in prilagajanja specifi- čnim zahtevam in zahtevam dolgoročnega programa gospodarske stabili- zacije, kakor tudi s prepočasnim prodorom znanosti in sodobne tehnologi- je v prakso.

Predsedstvo CK ZKS v omenjenih nalogah obvezuje vse organizacije in organe ZKS, da pri uresničevanju idejnopolitičnih usmeritev in nalog poskrbijo za polno aktiviranje komunistov v organih samoupravljanja in v delegatskih skupščinah, v družbenopolitičnih organizacijah, zborništih in združenjih društvi in družbenih organizacijah itd., da bodo vsak na svo- jem delovnem področju pozitivno vplivali na širjenje inovacijske dejavnosti in da vse organizacije zveze komunistov v združenem delu in občinski organi ZK izdelajo operativne načrte dela za krepitev inovacijske dejavnosti in pri tem upoštevajo na problemski konferenci dogovorjene usmeritve in naloge. To vprašanje oziroma naloge prav gotovo sodijo v razprave, ki so že oziroma bodo še potekale v zvezi s predlogi sklepov predsedstva CK ZKJ o uresničevanju vodilne vloge ZKJ ter krepitevi njene idejne in akcijs- ke enotnosti.

To so vprašanja, o katerih bi morali spregovoriti tudi vsako leto ob dnevu inovatorjev, ki ga praznujemo 12. oktobra, sicer je dan sam sebi na- men. Vsi bi se morali zavedati, da nam je železarjem še kako potrebna kreativnost, povezovanje ročnega dela z umskim in znanstvenega s prakti- čnim tehničnim. Ne bi smeli dovoliti, da nas čas preveč prehit, zato bi pri reševanju teh vprašanj mi morali pohiteti.

NOVA TEHNOLOGIJA V ELEKTRO JEKLARNI DAJE PRVE SADOVE

Doslej še nismo ničesar napisali o delu na vakuumski napravi (VOD) iz preproste razloga, ker se s svojim delom še nismo mogli pohvaliti. Čeprav smo prvo saržo obdelali v vakuumu že 20. decembra lani, smo morali pre- magati precej začetnih težav za osvajanje proizvodnje na novi napravi, za kar smo porabili, kot je za naše razmere značilno, mnogo dragocenega časa. Takoj na začetku pa je treba povedati, da osvajanje tako zahtevne proizvo- dne, kot so nerjavna in dinamo jekla, po dupleks postopku elektro obločna peč - vakuumsko naprava (VOD) nikakor ni lahka naloga. Za takšno delo je treba najprej mnogo znanja, nabrati si je treba potrebne izkušnje, oprema in naprave morajo biti v brezhibnem stanju.

V mesecu marcu, ko smo delali pr- ve sarže, s katerimi mora dobavitelj dokazati, da je na VOD napravi mo-

žno izdelati takšna jekla z mejnimi vrednostmi za ogljik, žveplo, kisik, vodik kot jih garantira v pogodbi, se

je pokazalo, da ne pride do kopja, s katerim pihamo kisik na talino, za- dostna količina kisika in da tudi kopja ne vzdržijo temperaturnih in mehanskih obremenitev pri pihanju kisika v času oksidacije.

Te probleme smo razmeroma hi- tro rešili, tako da smo v začetku juli- ja sami začeli z izdelavo nerjavnih jekel po VOD postopku.

Ves čas pa je normalno tekla izde- lava nizkolegiranih jekel, ki jih je treba v vakuumu le dezoksidirati in degasirati (odstranitev plina). Med temi prevladujejo jekla za posebne namene in mikrolegirana konstruk- cijska jekla. Naj takoj povemo, da iz mečka zaradi preveč plinov v jeklu ki ga je bilo prej precej, zlasti meč- jekli za posebne namene, sedaj n- več.

Mnogo več težav smo imeli z osvaja- njem izdelave dinamo jekla. To je k- lo dobro poznamo, saj ga po sedanj- kem sestavi izdelujemo že od le- ta 1975. Pri izdelavi dinamo jekel je toliko motečih vplivov, da jih je tež- ko vse zajeti in kontrolirati. To velja- zlasti za klasičen način izdelave v električni obločni peči, podobno pa- lahko trdimo tudi za izdelavo po VOD postopku. To jeklo se pri legi- ranju z aluminijem, ki ga vsebuje- prek 0,2 %, onesaži z aluminatnim vključki, ki jih je treba z rafinacijo (oziroma flotacijo) pod belo žlindro- ponovi odstraniti iz jekla. Razen tega- je značilna kristalna struktura bloka (stebričasti kristali segajo od sredi- ne skoraj do roba) izredno občutlj- va, če globulični zunanji sloj, na- primer, zaradi previsoke temperatu- re kobil ni dovolj debel. V takem pri- (Nadaljevanje na 3. strani)

PROIZVODNJA V SEPTEMBRU NEKOLIKO BOLJŠA KOT V PREDHODNEM MESECU

Proizvodnja v septembru je potekala nekoliko boljše kot v avgustu. K te- mu je pripomogla poleg nekoliko manjše odsotnosti delavcev tudi večja do- bava vložka iz tujih virov in za uslužnostno preveljanje, kar se je poznalo predvsem pri proizvodnem rezultatu TOZD Hladna valjarna Bela. Z opera- tivnim programom predvidena skupna proizvodnja je bila dosežena 98,4 % in gotova, vključno z uslužnostnim preveljanjem, 99,6 %, glede na družbeni plan pa 97,9 % oziroma 88,5 %.

TOZD PLAVŽ

Proizvodnja grodlja v obeh plav- žih se je v septembru precej zmanj- šala. Glavni vzrok za to je bil v po- slabšanju kakovosti železove rude, ki jo dobavlja rudnik Ljubija. Poleg tega je bilo tudi nekaj obratovalnih zastojev, ki so negativno vplivali na potek proizvodnje. Družbeni plan

skupne proizvodnje so izvršili le 85,3 %, znižani operativni program pa 105 %.

TOZD JEKLARNA

V SM Jeklarni so pričeli 14. sep- tembra obratovati s petimi SM pe- mi, vendar so od 17. do 28. septem- (Nadaljevanje na 6. strani)

INOVACIJSKA DEJAVNOST V PRETEKLEM MESECU

V mesecu septembru so odbori za gospodarstvo na šestih sejah obra- vnavali trinajst predlogov tehničnih izboljšav, koristnih predlogov in idej ter jih pozitivno ocenili in odobrili. Skupni prihranek oziroma koristi znašajo 3.131.861,00 din, zato je 19 novatorjev prejelo 231.782,00 din posebnih nado- mestil ali 7,4 % ugotovljenih koristi.

TOZD POFILARNA

Avtorju JANEZU KOGOJU je bilo za odpihovanje emulzije s kompri- miranim zrakom na profilirki ALPI- NA odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila. Pri obliko- vanju profilov na profilirki ALPINA

dovajajo emulzijo, ki je potem osta- jala na profilu. Avtor izboljšave je na odvodni valjčnici izdelal posebno ohišje, v katerem je instaliral kom- primiran zrak. Pri prehodu profila skozi ohišje (zrak odpihne emulzijo,

(Nadaljevanje na 3. strani)

VEČJI OSEBNI DOHODEK KLJUB KRAJŠEMU MESECU

Pred mesecem dni smo ugotavljali, da se povečanje osnov komaj pozna na višini osebnega dohodka. Krivi so bili slabi proizvodni rezultati. Nezado- voljstvo z osebnim dohodkom ni bilo upravičeno. Za večji osebni dohodek moramo pač več narediti.

V mesecu z manjšim številom de- lovni dni smo vajeni, da je vsota na obračunskem listku osebnega do- hodka manjša kot v mesecu s 184 urami. Tokrat je resnica obrnjena. Slabim proizvodnim rezultatom v avgustu je sledil mesec, ko smo ope- rativni načrt proizvodnje dosegli. To pa je imelo pomemben vpliv na oseb- ni dohodek. Ob enakih rezultatih v avgustu in septembru bi bil ta mesec

osebni dohodek za približno 4 % manjši kot v avgustu. Na račun bolj- ših proizvodnih rezultatov pa je sep- tembrski osebni dohodek za 2,3 % večji kot prejšnji mesec. Pri tem ne smemo mimo tega, da je bilo za bi- stveno večjo količino skupne proiz- vodnje porabljeno manj nadurnega dela, manjši pa je bil tudi obseg na- domeščanja manjkajočih delavcev, (Nadaljevanje na 5. strani)

JEKLARJI PO OSMIH DNEH NAD PLANOM

Po podatkih statistične službe smo do 8. oktobra izde- lali 31.223 ton skupne proiz- vodnje, kar je 92,4 % družbe- nega plana in 101,9 % precej- nižjega operativnega progra- ma. Program je bil znižan za TOZD Plavž zaradi nezado- stne dobave rude in v TOZD Valjarna žice zaradi letnega remonta, ki je bil prestavljen iz septembra v oktober in je predviden od 2. do 16. oktobra. V TOZD Plavž so izdelali 3.079,4 tone grodlja, kar je 74,6 % družbenega plana in 91,8 % nižjega operativnega programa.

V TOZD Jeklarna so vili 11.358 ton jekla in tako dosegli družbeni plan 106,4 %, nekoli- ko višji operativni program pa 104,6 %.

V prvih šestih dneh smo od- premili 9.085,1 tone gotovih iz- delkov in storitev in s tem iz- polnili družbeni plan 96 %, ne- koliko nižji operativni pro- gram pa 103,9 %.

SEPTEMBRSKI PRODAJNI REZULTATI ZAOSTAJAJO ZA PREDVIDENO VIŠINO

V septembru smo s prodajo in storitvami prevladali v višini 30.478 ton zaostali za operativnim načrtom prodaje za 7 % ali 2.266 ton, nekoliko višji družbeni načrt pa smo izpolnili 85 %. Zaostajanje količinskih rezultatov za načrtovanimi se odraža tudi na doseženi realizaciji, kjer smo s 3.032 milij. din osnovne realizacije zaostali za družbenim planom za 3 %, za operativnim načrtom, ki upošteva dejansko doseganje prodajnih cen, pa je zaostanek še nekoliko večji.

Prodajne cene naših izdelkov so višje, kot smo načrtovali, zaostale pa so za avgustovskimi prodajnimi cenami, saj je asortiment naših izdelkov, prodanih v mesecu septembru, nižji od načrtovanega in nižji od doseženega v preteklem obdobju. Slabša kvaliteta pa ob tako nizki količini prodaje negativno vpliva na poslovne rezultate.

S storitvami prevladali proizvodnih TOZD in realizacije storitvenih TOZD smo z izjemo TOZD Strojne delavnice presegli načrtovano vrednost, zato znaša skupna zunanja neto realizacija 3.140 milij. din, kar je le 2 % manj, kot smo načrtovali, medtem ko bruto realizacija, kjer je vsa prodaja obračunana po domačih prodajnih cenah, v septembru znaša 3.240 milij. din.

Pregled prodaje po posameznih TOZD nam kaže, da so v septembru presegli načrtovano količino in vrednost prodaje v TOZD: Livarna, Jeklovlek, Elektrode in Željalnica, boljše vrednostne rezultate od načrtovanih so dosegli še v TOZD: Valjarna debele pločevine, Hladna valjarna Jesenice, Žičarna in Profilaria, v ostalih TOZD pa zaostajajo za načrti, zaostanek pa je največji v TOZD Valjarna bluming-stekel, kjer so prodali le 50 % načrtovane količine in iztržili 58 % načrtovane vrednosti.

Dosežena prodajna cena je v vseh TOZD višja, kot smo načrtovali, izjema je TOZD Valjarna žice in profilov, kjer smo dosegli le 79 % načrtovane prodajne cene. Vzrok za to je v precej nižjem asortimentu prodanih izdelkov, kot smo načrtovali.

Devetmesečni prodajni rezultati so zaradi dobrih količinskih rezultatov v prvih mesecih letošnjega leta nekoliko ugodnejši, saj smo s prodajo in storitvami prevladali v skupni višini 301.324 ton družbeni načrt izpolnili 97 %, za operativnim programom pa smo zaostali le za slab odstotek. S prodajo naših izdelkov smo ustvarili 23.938 milij. din osnovne realizacije, kar je 90 % načrtovane višine. Tudi upoštevanje vrednostnih rezultatov storitev prevladanja, ki so v devetih mesecih presegle načrtovano višino in realizacije storitvenih TOZD, ne izboljša odstotka doseganja plana skupne zunanje realizacije, ki je znašala 23.938 milij. din.

Gledano po posameznih TOZD so višjo količino in vrednost prodaje od načrtov dosegli le v TOZD Livarna in Jeklovlek, količinsko so boljše rezultate od planiranih dosegli v TOZD: Valjarna debele pločevine, Profilaria in Elektrode, vrednostne načrte pa so presegli v TOZD Monter Dravograd. Vse ostale TOZD v

devetih mesecih ne dosegajo predvidenih rezultatov. Prodajna cena je na nivoju Železarne dosegla 95 % načrtovane višine, gledano po posameznih TOZD pa so načrtovano prodajno ceno presegli v TOZD: Livarna, Hladna valjarna Jesenice in Monter Dravograd.

* Izračun doseganja strukture prodaje s pomočjo metode izračuna agregatnih indeksov nam je pokazal, da smo v devetih mesecih letos imeli za 4,7 % slabšo strukturo prodanih izdelkov, kot smo načrtovali, vendar za 1,2 % boljše kot v istem obdobju lani.

Izboljšanje strukture prodanih izdelkov, ki je v septembru glede na prejšnje doseganje nekoliko upadla, obenem pa povečanje količine prodaje sta tista cilja, ki nam zagotavljata boljše poslovne uspehe.

S.

IZVOZ V SEPTEMBRU IN V PRVIH DEVETIH MESECIH

Za september smo načrtovali, da bomo izvozili za 2.550.200 dolarjev naših izdelkov, od tega za 1.970.800 dolarjev na konvertibilno področje in za 579.400 dolarjev izdelkov na klirinško področje. Izvozili pa smo za 2.080.100 dolarjev naših izdelkov, od tega za 1.629.800 dolarjev na konvertibilno področje. Tako smo plan izvoza za september izpolnili 81,6 odstotno; na konvertibilno področje smo izvozili 82,7 odstotka od načrtovane količine, na klirinško pa le 77,7 odstotka.

Septembrsko izpolnjevanje izvoznih obveznosti je nepričakovano nizko, saj so bila vsa naročila pravočasno zagotovljena. Plan izvoza na konvertibilno področje ni bil izpolnjen predvsem zaradi temeljne organizacije Valjarna debele pločevine, ki je zaradi objektivnih vzrokov od programiranih 1100 ton debele pločevine izvozila le 345 ton. Prenehal je namreč veljati zahodnonemški carinski preferencial (soglasje za uvoz po ugodnejši carinski stopnji) in zakasnila so uvozna dovoljenja v Italiji. Zaostalih 600 ton bodo v temeljni organizaciji skušali izvoziti v prvih petnajstih dneh oktobra in s tem prispevati k boljšemu izpolnjevanju plana izvoza v oktobru.

V septembru je tudi temeljna organizacija Profilaria zatajila pri izpolnjevanju izvoznih obveznosti, saj je v Zvezno republiko Nemčijo od programiranih 1000 ton hladno oblikovanih profilov izvozila le 740 ton ali 75 odstotkov. Takšno zaostajanje občutno vpliva na izpolnjevanje obveznosti iz kompenzacijskih pogodb z ZRN za uvoz grafitnih elektrod oziroma na zbiranje sredstev za odplačila anuitete za tuje kredite.

S pričetkom jeseni je nastopil že več let znani problem: pomanjkanje odgovarjajočih vagonov za odpremo varilnih elektrod v Sovjetsko zvezo. Zato je temeljna organizacija Elektrode od programiranih 460 ton elektrod v okviru metalurške menjave za jekleni odpadke odpremila le 245 ton ali 53 odstotkov. To je močno vplivalo na slabo izpolnjevanje izvoznih

obveznosti do vzhodnoevropskih držav.

V septembru so delavci oddelka za izvoz intenzivno reševali probleme skupnega izvoza. Prvi rezultati so že vidni, saj je naša železarna skupaj s Kovinarjem Jesenice izvozila v Avstrijo 300 ton armaturnih mrež v vrednosti 1.650.000 šilingov. Za mreže so porabili vlečeno žico naše žičarne.

Uspeh je prvi izvoz 1930 komadov vratnih podbojev v Alžirijo v vrednosti 34.710 ameriških dolarjev. Izvoz je bil dosežen skupaj z Giposom iz Ljubljane. To sodelovanje bomo še nadaljevali, da bi dosegli stalno prodajo tega izdelka v Alžirijo.

Vsa formalnost za izvoz hladno valjanih trakov in avtomatnega jekla na Poljsko v vrednosti 1.948.000 dolarjev so urejene, tako da je zagotovljena dobava 4450 ton toplo valjanih trakov za TOZD Hladna valjarna Jesenice.

Nadaljujejo z izpolnjevanjem obveznosti iz kompenzacijskih pogodb z Zvezno republiko Nemčijo. Izvozna obveznost iz te pogodbe je izvoz v vrednosti 5.795.000 nemških mark, do konca septembra pa smo jo izpolnili v vrednosti 1.981.000 nemških mark. Obstajajo realne možnosti, da bomo do 15. decembra letos v celoti izpolnili te izvozne obveznosti.

Izvajajo tudi ukrepe za racionalnejši izvoz. Ko je septembra v jeklarni zmanjkalo jedavca, so s posojilom in hitrim uvozom preprečili zastoj vakuumske naprave. Da bi dosegli enakomernjši dotok surovin, so regulirali dovoz grafitnih elektrod po sto ton mesečno. Ladijski dovoz jeklenega odpadka pa je preusmerjen v Koper, kjer je za mesec dni možno brezplačno skladiščenje in je tako tudi dotok jeklenega odpadka lahko enakomernjši.

V prvih devetih mesecih smo načrtovali izvoz v vrednosti 26.342.350 dolarjev. Izpolnili smo ga 81,3 odstotno, saj smo izvozili za 21.410.420 dolarjev naših izdelkov. Na konvertibilno področje smo v prvih devetih mesecih izvozili za 15.015.390 dolarjev naših izdelkov ali 86,5 odstotkov, na klirinško pa za 6.395.000 dolarjev naših izdelkov ali 71 odstotkov.

Po koncu prvega polletja, ko smo plan izvoza na konvertibilno področje izpolnjevali že 95 odstotno, je začel v tretjem tromesečju izvoz stalno upadati predvsem zaradi dveh poletnih mesecev, julija in avgusta. V septembru je izvoz sicer nekoliko živahniji, vendar so se pojavile nove ovire, kot so izkoriščenost carinskih preferencialov in zavlačenje pri izstavljanju uvoznih dovoljenj v državah evropske gospodarske skupnosti.

Kljub pripravljenosti temeljnih organizacij, da bi povečale izvoz, v prvih devetih mesecih nismo dosegli programiranega izvoza. Občutno povečanje izpolnjevanja plana izvoza lahko pričakujemo v oktobru, saj je planiran izvoz 7525 ton naših izdelkov v vrednosti 3.173.200 dolarjev.

Klirinški izvoz stalno zaostaja za programom, predvsem zaradi zapoznelih naročil s Čehoslovaške, kar bomo nadomestili v oktobru, ko bomo tja izvozili 200 ton nerjavne pločevine, 300 ton embalažnega traku in 100 ton vlečene žice VAC 60 v skupni vrednosti 640.000 klirinških dolarjev.

Lilijana Kos

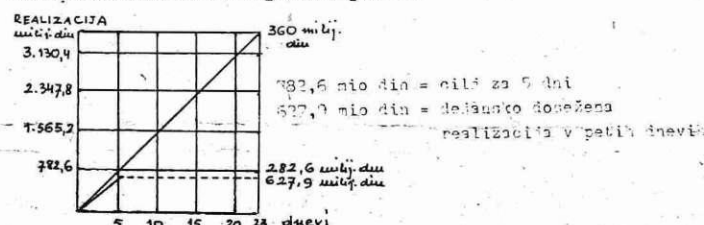
DOSEGANJE SKUPNEGA CILJA POSLOVANJA

Skupni cilj poslovanja za oktober, to je 3.600 milij. din zunanje realizacije, pomeni, da moramo vsak dan doseči povprečno 157 milij. din vrednosti prodaje.

V petih delovnih dneh tega meseca smo dosegli 627,9 milij. din realizacije ali povprečno 125,6 milij. din na dan. Pri doseganju skupnega cilja zaostajamo torej za 31 milij. din na dan.

Nenakomerna odprema je že dolga leta šibka točka našega poslovanja. Kljub skromnejšemu doseganju dnevne prodajne vrednosti smo v prvih dneh oktobra odpremili večjo vrednost blaga kot v katerem koli začetku meseca doslej. Količina in vrednost prodaje se stopnjujeta že od prvega dne naprej.

Takšno gibanje prodajne vrednosti daje dobre izgleda za doseganje visoko postavljenega cilja zunanje realizacije in s tem tudi osnovo za večji osebni dohodek. Naloga zahteva podvojitev naporov vseh delavcev Železarne, zlasti pa delavcev v TOZD Hladna valjarna Bela, ki pri prodajni vrednosti najbolj zaostajajo za planom. Vse leto je bilo delo te temeljne organizacije uspešno, zato upamo, da bodo sprejete obveznosti tudi tokrat uspešno izpolnili.

S ponedeljkeve tiskovne konference v Železarni (foto I. Kučina)

OPREMA IN STORITVE DOMAČIH IZVAJALCEV ZA JEKLARNO 2

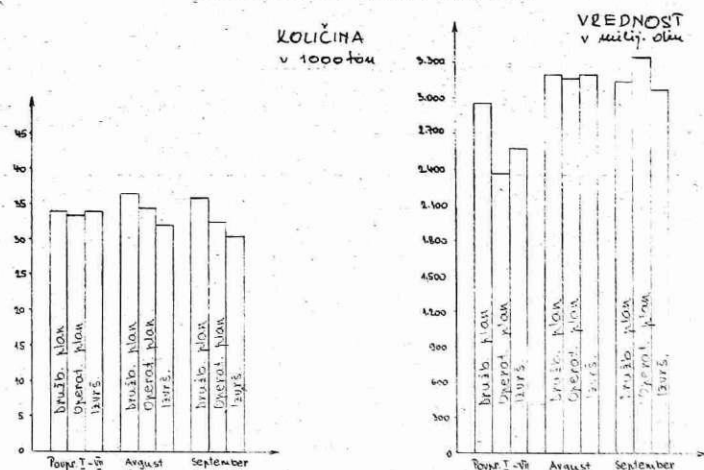
Komisija za izvedbo natečaja je na enak način kot za gradbena dela pregledala tudi ponudbe za izdelavo in montažo domače opreme. Obseg teh del in storitev je vključen v pozicijah natečaja 4-20. Posamezna pozicija obsega naslednjo opremo in storitve:

- Poz. 4 — jeklene konstrukcije (izdelava in montaža);
- Poz. 5 — oprema za skladiščenje in transport vložka z elektro pečjo (kompletiranje z uvoženim delom ter izdelava opreme);
- Poz. 6 — montaža opreme in tehnoloških elektro-strojnih instalacij za opremo v poz. 5;
- Poz. 7 — oprema za izvenpečno metalurgijo (kompletiranje z uvoženim delom ter izdelava opreme);
- Poz. 8 — montaža opreme in tehnoloških elektro-strojnih instalacij za opremo v poz. 7;
- Poz. 9 — naprava za kontinuirno vplivanje in adjustaža (kompletiranje z uvoženim delom ter izdelava opreme);
- Poz. 10 — montaža opreme in tehnoloških elektro-strojnih instalacij za opremo v poz. 9;
- Poz. 11 — naprava za odpraševanje elektro peči, VOD in TN naprave (kompletiranje z uvoženim delom ter izdelava opreme);
- Poz. 12 — žerjavi z obešali in grabilci (izdelava, montaža opreme in napajanje);
- Poz. 13 — vozovi za prevoz košar s starim železom, ponev z jeklom in žilindro ter železniški vagoni (kompletiranje z uvoženim delom ter izdelava);
- Poz. 14 — izdelava opreme za napajanje z električno energijo;
- Poz. 15 — montaža opreme za napajanje z električno energijo;
- Poz. 16 — izdelava in montaža opreme za dovod in primarni razvod zemeljskega plina, stisnjene zraka, kisika, argona, pare, vroče vode, pitne vode in hidrantne vode;
- Poz. 17 — dobava in montaža opreme črpalnice s čistilno napravo;
- Poz. 18 — dobava in montaža opreme pomožnih objektov (delavnica vzdrževanja, skladišče maziv in olj, viličarji, cestna vozila in cestna tehnika);
- Poz. 19 — dobava in montaža opreme komunikacijskih sistemov;
- Poz. 20 — ognjevzdržne obzidave (dobava in montaža).

Pogodbe z izvajalci navedenih pozicij še niso podpisane in zaradi tega že kasni pričetki kritičnih aktivnosti projekta.

Sektor novogradenj

GRAFIČNI PRIKAZ PRODAJE ZA OBDOBJE JANUAR-SEPTEMBER, OSNOVNA REALIZACIJA IN STORITVE PREVALJANJA

HLADNA VALJARNA JESENICE IMA LE ŠTIRI ODSOTKE NEDONOSNIH IZDELKOV

Temeljna organizacija Hladna valjarna Jesenice ima v svojem proizvodnem asortimentu malo takih izdelkov, ki s svojo prodajno ceno ne pokrivajo stroškov proizvodnje. To so predvsem dinamo jekla in zelo široki hladno valjani trakovi, za katere je cena vložka skoraj enaka kot njihova prodajna cena. Od 66 vrst izdelkov jih je le 16 ali 4 odstotke nedonosnih, ostalih 50 vrst pa je zelo donosnih.

Med izdelki, ki imajo dobro prodajno ceno, so predvsem jekla za poboljšanje, vzmetna jekla, transformatorska jekla, elmag jeklo ter ozki in tanki trakovi.

Jekla za poboljšanje so zelo donosna in iskana, vendar jih naredijo premalo, ker nimajo dovolj ustreznega kadra. Transformatorska jekla so jekla z zelo nizkimi vatnimi izgubami, v industriji pa jih potrebujejo za izdelavo elektromotorjev in transformatorjev. Za ta jekla je potrebno dvakratno valjanje in dvakratno žarjenje, zato je razumljivo, da je njihova cena zelo visoka. Tudi sicer je za izdelke TOZD Hladna valjarna Jesenice značilno, da je vanje vloženo veliko dela ali da zahtevajo natančen postopek izdelave. Tudi elmag jeklo je nizkoogljeno jeklo, ki ga potrebujejo v elektroindustriji.

Zelo donosna so tudi jekla za globoki vlek, ki vsebujejo zelo nizke odstotke ogljika.

Perspektiva temeljne organizacije Hladna valjarna Jesenice so tanki in ozki trakovi od 3,5 milimetra do najtanjših dimenzij (0,2 milimetra). Delajo tudi specialne širine trakov, če imajo zanje naročila. Prilagajajo se manjšim naročilom, ki se jih TOZD Hladna valjarna Bela otepa, prevladajo pa tudi trakove slabše kvalitete.

Do avgusta so zaradi zelo dobrega asortimenta proizvodnje in večjih prodajnih cen za 195.326.000 dinarjev presegli načrtovani dohodek od prodaje. Tudi sicer je ta temeljna organizacija zelo akumulativna in skoraj edina, ki ob periodičnih obračunih nima izgube. Asortiment proizvodnje bodo še izboljšali, če bodo dobili ustrezen kader in zamenjali dotrajane stroje za prevladanje jekel od 1,7 milimetra do najtanjših dimenzij.

Lilijana Kos

INOVACIJSKA DEJAVNOST V PRETEKLEM MESECU

(Nadaljevanje s 1. strani)

ki je ostala na profilu pri njegovem oblikovanju. Ker je emulzija odstranjena, so se bistveno izboljšali delovni pogoji adjusterjev profilov.

TOZD JEKLARNA

Avtorju STANKU KELENCU je bilo za izdelavo prečke na menjalnih bobnih električnega kabla za napajanje magneta na pristaniških žerjavih odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila. Rešitev, ki jo je izdelal avtor, je enostavna in učinkovita, saj se je bistveno zmanjšalo trganje kablov, s tem pa je odpadlo tudi nevarno delo pri popravilu in vtikanju kablov.

Avtorju FERIDU DENIČU je bilo za izdelavo obešalne naprave za električni kabel za magnet tirnega dvigala USA-2 odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila. Avtor izboljšave je z enostavno izvedbo obešalne naprave odpravil problem trganja električnega kabla, saj po izvedbi predloga na tirnem dvigalu USA-2 ni prišlo več do pretrga.

TOZD JEKLOVLEK

Odbor za gospodarstvo je obravnaval idejo štev. 2792 »Kontrolno adjustažna linija« avtorja MARJANA BIZJAKA in predlog sicer pozitivno ocenil s pripombo, da ga je potrebno konstruktivno podrobno obdelati, kar pa seveda zahteva določen čas — izdelava delavniške dokumentacije. Brez tujlav za defektomat izvedba v predlagani obliki ne ustreza. Zato je odbor sprejel sklep, da se avtorja za koristno in izvedljivo idejo, ki pa je iz objektivnih razlogov ni možno realizirati, nagradi v skladu s 68. členom pravilnika o varstvu in vrednotenju izumov in tehničnih izboljšav ter drugih oblik inventivnega ustvarjanja.

TOZD ŽEKLARNA

Avtorju LEONU MESARIČU je bilo za izdelavo nove adjustirne mize s poglobljenim dnom za tehnično odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila. Na pobudo avtorja so izdelali novo adjustirno mizo s poglobljenim ležiščem za tehnično. Avtor je tako dosegel, da delavkam ni več potrebno dvigati paketa z mize na tehnično, temveč se paket žičnikov premakne na tehnično v nivoju mize. Miza ima vrtljive zglobe, da se pladenj z žičniki z lahkoto prestavlja in obrača. Dodana je tudi valjčnica, da paketov ni treba prenašati. Za polaganje paketov na paletu je prilažljiva klop. Avtor izboljšave je na izvirni način s prerazporeditvijo delovnih naprav ob tresalnih strojih v celoti odpravil težko fizično delo delav in tako izboljšal delovne pogoje.

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

Avtorju koristnega predloga JOŽU TRPLANU je bilo za predelavo varovanja vilic na vilicarju 5 mp-N°3 odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila. Avtor je s predelavo dosegel varnejše varovanje vilic.

Avtorjem VLADU TRATNIKU, JOŽU RENKU, BOŽU ČERNETU, BRANETU GERČARJU in JOŽU REPINCU je bilo za izdelavo elektro-omare in dodatne signalizacije za pogon črpalk v kleti Ruthner odobreno enkratno posebno nadomestilo. Ob montaži elektro opreme na liniji SCAP in SSAP je bila montirana elektro-omara firme Ruthner. Že od začetka je delovala z napakami, kot so: pregorete avtomatskih stikal in kontaktorjev, dotrajanje instalacije. Tako hitremu dotrajanju elektro materiala je bila vzrok prisotnost kislinjskih par na liniji SCAP in SSAP. Ker v skladišču ni bilo več rezervnih delov in zaradi pomanjkanja deviznih sredstev za uvoz rezervnega elektromateriala, so se avtorji odločili, da izdelajo novo omaro, katero bodo opremili izključno z domačim materialom. Z izdelavo elektro omare so avtorji dosegli naslednje prednosti: zamenjava uvožene opreme z domačo, dodatna uvedba svetlobne in zvočne signalizacije, izboljšana tesnitev omare, zaradi česar bo življenjska doba daljša in usposobitev zgrajenih elementov za rezervo na napravah regeneracije.

TOZD ŽIČARNA

Odbor za gospodarstvo je obravnaval tri ideje, in sicer »Valjanje tanke trapezne žice na Deco mali« predlagatelj BOGDANA MARINKOV-SKEGA, »Prestavitev navijalnega vretena s pocinkovalne proge I na linijo III«, predlagatelj LJUBA KOMLIJANCA in »Transport žice v palicah s pomočjo vozička z odvojniki«, predlagatelj IZTOKA JOVIČIČA in sprejel sklep, da se predlaga

telje idej nagradi v skladu s 65. oziroma 68. členom pravilnika o varstvu in vrednotenju izumov, tehničnih izboljšav in drugih oblik inventivnega ustvarjanja.

Avtorju MARTINU KOMACU je bilo za uporabo vložka Ø 2,8 mm za izdelavo žice VAC 60 Ø 1,00 mm na ESAB linijah odobreno izplačilo prvega posebnega nadomestila. Avtor predloga je na podlagi praktičnih izkušenj prišel na idejo, da uporabi vložek Ø 2,8 mm tudi za končno dimenzijo 1,00 mm. Preizkus vlečenja, ki ga je izvedel na ESAB linijah, je uspel in na ta način vlečejo žico že od julija lanskega leta.

Z uporabo vložka VAC 60 Ø 2,8 mm namesto Ø 2,5 mm za končno dimenzijo Ø 1,0 mm, se je povečala storilnost na stroju Beline, sprostile so se vlečne kapacitete na strojih Vaughn 5/6, s katerimi je bilo potrebno pokrivati manjko vložka Ø 2,8 mm iz Beline, na istem stroju pa so se zmanjšali tudi zastoji na račun menjave votlic iz programa vlečenja Ø 2,8 mm na program Ø 2,5 mm.

Avtorju MIROSLAVU ZUPANU je bilo za predelavo ležajev navijalnih bobnov in tesnenje pogonskih osi patentirne proge A odobreno izplačilo drugega posebnega nadomestila. Pri starem načinu mazanja drsnih ležajev gredi bobna je olje zaradi neustrezno postavljenega odtoka iztekalo pri tesnilih in zaradi tega je bilo mazanje nezanesljivo. S predelavo

je bila ta pomanjkljivost odpravljena, dosežena je večja zanesljivost rezanja in manjša poraba olja ter zmanjšanje vzdrževalnih posegov.

Avtorjem SREČU KORENU, SAŠU PIBRU in MILANU TRAMTETU je bilo za uspešno izvedeno predelavo pogona na prvem vlečnem bobnu na žičarskih strojih Vaughn 5/6, 6/7, 7/8, 8/9 odobreno izplačilo drugega posebnega nadomestila. Žičarski stroji za vlečenje patentirane žice so bili konstruirani tako, da so se vsi vlečni bobni zaganjali istočasno. Zaradi pretgov žice na prvem vlečnem bobnu se je zaloga žice na zgornjem (občasno tudi na spodnjem) delu vlečnega bobna zmanjšala in je bilo potrebno žice ponovno napeti na vse vlečne bobne.

Avtorji predloga so spremenili pogon tako, da je gnan samo prvi vlečni boben, ostale pa s pomočjo stikala lahko ustavijo. Zaradi tega ne prihaja več do zmanjšanja zaloge žice na prvem vlečnem bobnu in je potrebno žico napeti in naviti le na prvi vlečni boben, nakar se jo zavari in stroj lahko ponovno obratuje. S predelavo zagona prvega bobna so avtorji problem istočasnega zaganjanja vseh bobnov pri večkratnih pretrgih in s tem povezano veliko izgubo časa odpravili ter s tem skrajšali zastoj. Da je predelava uspešna, potrjuje to, da so vsi delavci, ki delajo na teh strojih, zelo zadovoljni.

I. P.

Sodelavka v TOZD Elektrode (foto I. Kučina)

NOVA TEHNOLOGIJA V ELEKTRO JEKLARNI DAJE PRVE SADOVE

(Nadaljevanje s 1. strani)

meru se jeklo pri valjanju trga. Pri izdelavi jekla v vakuumu temperatura ves čas pada, ponve pa morajo biti segrete na visoko temperaturo (okrog 1000 stopinj C). Temperatura jekla pred prebodom mora biti visoka (nad 1750 stopinj C) in če ti pogoji niso izpolnjeni, kar zlasti velja za ponve, ki so največkrat premalo ogrete, potem prehitro izgubljamo temperaturo, časi zadrževanja v vakuumu morajo biti krajši, rezultati pa so bili slabši, kot smo jih pričakovali.

Premalo ponev za VOD postopek in premalo ljudi na VOD napravi, saj smo od julija do oktobra delali le na dve izmeni, sta glavna razloga, da smo količinsko delali vedno manj, izredno malo pa dinamno jekla, tako da tehnologije ni bilo mogoče izpopolnjevati in osvojiti. Prvi pogoj za osvajanje neke tehnologije je, da delamo šaržo za šaržo, da pri drugi popravimo to, kar smo pri prvi zgrešili. Ljudje na napravi morajo trenirati, da dobijo zaupanje vase, skratka, da jim znanje pride v meso in kri, da delo postane rutina.

V začetku septembra smo začeli z drugim delom izdelave šarž za zagotovitev garancijskih pogojev, to je z izdelavo nerjavnih jekel. Dobro delo naprave in že pridobljene izkušnje so bila zagotovila za hiter napredek. Poleg kvalitet iz pogodbe, avstenitna nerjavna jekla z navadnim in nizkim ogljikom in feritna nerjavna jekla, smo izven programa naredili tudi dvojne zelo zahtevnih vrst jekel kot sta Pr 20/9/7/ Ti in Pr 18/8/6 za konitiv.

Izpopolnili smo tudi tehnologijo izdelave dinamno jekel. Le-ta nam sedaj omogoča bolj zanesljiv zadetek aluminija z večjim izkoristkom in boljšo livnost. Dobro delo potrjujejo tudi rezultati valjanja, saj se večina šarž izvalja v celoti direktno v trak.

Dobro delo v septembru nas ohrabljuje. Vse v projektu navedene prednosti se uresničujejo. V doslej izdelanem nerjavnem jeklu ni niti kilograma dragega FeCr suraffineja. Praktično jih delamo brez danes že zelo dragega aluminija. Delo v peči je enostavno in hitro. Vzdržnost peči se je povečala. Težko delo pri izdelavi teh jekel v peči je odpadlo. Ljudje ob peči so hitro spoznali možnost hitrega in boljšega dela, zato delajo s srcem in veseljem. Najtežje delo pa je ostalo ponvičarjem. Ti so izredno obremenjeni. Za to delo jih imamo premalo; ponvičarji potrebujejo pomočnike. Še najprej moramo skrbeti, da jim delo olajšamo. Menjava argonskih kamnov je težko in natančno delo. Od zanesljive montaže in delovanja je odvisen ves postopek.

VOD naprava dela dobro. V projektu smo planirali, da bô ASEA peč delala samo za vakuumsko napravo. Za to potrebujemo štiri izmene s potrebnim rezervo in dovolj VOD ponev. Sedanje število še ne zadošča. Ko bodo dani pogoji, bomo poleg nerjavnega tudi vso količino dinamno jekla izdelali po VOD postopku. To mora biti naš cilj. Kaj to pomeni, vedo najboljše delavci v HVB, ki v končni fazi to jeklo predelujejo. Za jeklarno pa pomeni to znižanje stroškov pri dragem Si metalu, uvoženem CaSi, morala pa bi se povečati tudi proizvodnja.

Naj bô za prvo poročanje o delu VOD naprave dovolj. Dobiti ljudi za štiri izmene mora biti naša prva naloga, saj bomo s tem trenirali ljudi že za novo jeklarno. Vsi se moramo še naprej učiti in nabirati izkušnje. Naše delo mora postati rutina, potem bodo tudi rezultati dobri.

Jože Arh

Dopisujte

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 15. DO 21. OKTOBRA

15. oktobra, Janez TUŠAR, vodja kadrovskega sektorja, Blejska Dobra 16/b, tel. št. 83-082.
16. oktobra, Vito GRIČAR, vodja TOZD Valj. deb. pločevine, Jesenice, Titova 2, tel. št. 81-279.
17. oktobra, Sašo KAVČIČ, vodja TOZD HV Jesenice, Jesenice, Titova 85, tel. št. 81-413.
18. oktobra, Marin GABROVŠEK, član PO, Bled, Ribenska 8/c, tel. št. 78-157.
19. oktobra, Janez KOMEL, vodja marketinga, Jesenice, Janševa 6, tel. št. 81-026.
20. oktobra, Avgust KARBA, vodja OPP, Jesenice, Svetinova 10, tel. št. 83-248.
21. oktobra, Sašo MANDELJC, vodja TOZD Valjarna Bluming-štel, Jesenice, Tomšičeva 88, tel. št. 82-054.
Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv na domu.
Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.
V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 15. 10.	VANDA ENIKO	ANTON BURJA
TOREK — 16. 10.	IVAN SLAMNIK	BRANE CEPIC
SREDA — 17. 10.	MIHA ŠLIBAR	FRANC ARNEŽ
ČETRTEK — 18. 10.	STANE ERŽEN	STANE MENCINGER
PETEK — 19. 10.	BERTI KRAPEŽ	IGOR MEŽEK
SOBOTA — 20. 10.	KLAVDIJ MLEKUŽ	MATIJA URH
NEDELJA — 21. 10.	BOŽO INTIHAR	JANEZ KOVAČ

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 3551
vezni telefon je: 2317
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14. do 18. ure
nočni pa od 18. do 6. ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6. do 18. ure
nočni pa od 18. do 6. ure
Predaja poslov se izvede na vodstvu TOZD Vzdrževanje, oziroma v sobi dežurnega vzdrževanja.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 15. do 20. oktobra bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.
Dispanzer za borce: dr. Ivica Vreš.
POPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andoljšek.
V soboto, 15. oktobra, samo dopoldne: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andoljšek.
ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar in II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.
Za borce vsak dan od 11. do 12. ure.
POPOLDNE: III. zobna ambulanta — mag. dr. Bela Gazafi.
Po SS za Vatrostalno od 13,30 do 14,30.
V soboto, 15. oktobra, samo dopoldne: III. zobna ambulanta — mag. dr. Bela Gazafi.

DEŽURSTVO V VATROSTALNI ZENICA TOZD JESENICE

13. in 14. oktobra, Branko MARKIZETI, Jesenice, Titova 4/a, tel. št. 83-596.
Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarne 34-65.
V preostalem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj je dežurni dosegljiv na domu.

DEŽURSTVO V PROSTORIH DIATI

Eden izmed zaključkov občnega zbora društva DIATI Jesenice je bil tudi ta, da uvedemo vsakih 14 dni dežurstvo v prostorih društva v Delavskem domu pri Jeleni (I. nadstropje).
V četrtek, 18. oktobra, bodo od 14. do 16. ure dežurali: Sašo Piber, Avrelj Ravnik in Janez Vidmar. Namen dežuranja:
— vpisovanje članov,
— pobiranje članarine,
— dajanje pojasnil o delovanju društva in pravilnikih, ki urejajo inovacijsko dejavnost,
— sprejemanje pritožb članov društva,
— sprejemanje pobud za boljše delo društva in uveljavljanje množične inventivne dejavnosti.
Novatorji, pričakujemo vas!

UPRAVNI ODBOR DIATI Jesenice

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD DRUŽBENA PREHRANA in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

PONOVNO OBJAVLJAMO

prosta dela in naloge za nedoločen čas:
1. I. kuharica, šifra 9518, D-3,8.kat., 1 oseba
2. sobarica v samskem domu, šifra 9206, D-2,4.kat., 1 oseba

Pogoji:

Ad. 1 — poklicna šola gostinske smeri, dve leti delovnih izkušenj, poskusno delo dva meseca;
Ad. 2 — dokončanih šest razredov osnovne šole.
Kandidati naj pošljejo pisne prijave z dokazili o izobrazbi in ostalih pogojih v osmih dneh po objavi na kadrovski sektor Železarne Jesenice z oznako »za TOZD DRUŽBENA PREHRANA.«

Železarski globus

MALEZIJA

Predstavniki malezijske in brazilске vlade so podpisali pogodbo, ki bo veljala do leta 1988 in na osnovi katere bo mogoča trgovinska izmenjava malezijske nafte za brazilsko železovo rudô. Po tej pogodbi bo Brazilija izvozila 1,5 milijona ton železove

rude in peletov, in sicer s pričetkom v letošnjem letu s količino 300.000 ton. Uporabili jo bodo za izdelavo železove gobe v železarni Labuan, ki ima letno proizvodno zmogljivost 650.000 ton. Za to železovo gobo se v zadnjem času zanimajo tudi železarne iz LR Kitajske, saj je bodo izdelovali več, kot je njihova lastna poraba.

SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO PRI DS ŽELEZARNE

Drugega oktobra je bila 21. seja odbora za gospodarstvo, na kateri so razpravljali o poročilu o izvajanju sklepov prejšnje seje, o oceni izvrševanja operativnega programa proizvodnje za september in o predlogu programa za oktober, o analizi finančnega rezultata za avgust in kumulativno za osem mesecev, o poročilu o izvajanju ukrepov za izboljšanje poslovnih rezultatov za obdobje junij — 20. september, o poravnavi osebnega dohodka kot dodatne stimulacije za doseganje skupnih ciljev poslovanja v zadnjem tromesečju, o odpisih in pripisih razlik pri poslovanju s tujino in o vlogah za naknadno razporejanje amortizacijskih sredstev.

Na 19. seji je odbor sprejel sklep, naj službe izdelajo izračun, koliko sredstev Železarna odreja za rezervne dele, ki jih izdelujejo drugi in koliko sredstev porabimo za plačevanje storitev drugih firm. Tehnične službe temeljne organizacije Remontne delavnice so pripravile izredno kvalitativno informacijo o tem, koliko sredstev Železarna porabi za plačevanje storitev tujih firm. V poročilu je posebej izpostavljeno veliko število zunanjih izvajalcev in povečevanje deleža samostojnih obrtnikov. Z večjo angažiranostjo naših delavcev in z boljšo organizacijo dela bi lahko zmanjšali število dnevno prisotnih delavcev zunanjih firm.

Naročanje zunanjih kooperantov mora potekati po navodilu o poteku naročil za vzdrževalna dela storitvenih TOZD, vendar v praksi pogostokrat ugotavljamo, da se predpisane načina ne držimo. Člani odbora so o tem poročilu kritično razpravljali in pri tem posebej poudarili, da mora naročanje storitev pri zunanjih izvajalcih potekati po veljavnih organizacijskih predpisih. Proti vsakemu, ki pa tega ne bo upošteval, je potrebno disciplinsko ukrepati. Veljavne organizacijske predpise s tega področja je treba pregledati, jih po potrebi dopolniti ali spremeniti in vse, ki delajo na tem področju, z njimi seznaniti. Dolgoročno moramo vzdrževanje planirati tako, da bomo zaposlili več domačih delavcev in zmanjševali število zunanjih, predvsem pri rednih vzdrževalnih delih.

Sklenili so tudi, naj komercialni sektor do prihodnje seje pripravi še izračun, koliko sredstev odreja Železarna za rezervne dele, ki jih izdelujejo drugi. V nadaljevanju seje so se seznanili še z informacijo marketinga o veljavnosti novih cen naših izdelkov od 1. oktobra dalje. Cene izdelkov črne metalurgije se linearno povečajo za 6,98 %, za enak odstotek se povečajo tudi cene na mali prodaji. Vse kupce naj oddelek prodaje obvesti o novih cenah. Pri obravnavi ocene izvrševanja operativnega programa proizvodnje za september je odbor ugotovil, da je bilo v tem mesecu največ težav v proizvodnji TOZD Valjarna bluming-štel zaradi velikega števila obratovalnih zastojev in TOZD Plavž zaradi slabe kakovosti vsipa. Sprejel je še ugotovitvene sklepe o doseženi skupni in blagovni proizvodnji ter realizaciji za pretekli mesec (o tem je objavljen poseben prispevek oddelka za operativno pripravo proizvodnje).

Potrnil je tudi predlog programa proizvodnje za oktober in na predloga temeljnih organizacij Plavž in Valjarna bluming-štel v skladu s poslovnim odborom znižal operativni program Plavža na 13.000 ton mesečno v obdobju september — december, v adjustaži štel pa za oktober za 1.300 ton. O sklepu odbora za gospodarstvo temeljne organizacije Valjarna bluming-štel za znižanje operativnega programa proizvodnje v adjustaži bluminga ni sklepal, ker vodstvo te TOZD ni posredovalo pisne vloge z navedbo vzrokov za znižanje in mnenja službe ter poslovnega odbora.

Ugotovili so tudi, da izguba v temeljni organizaciji Valjarna bluming-štel narašča, zato je potrebno ponovno pregledati tehnološke normative s posebnim poudarkom na nastali izmedek in stroške, ki pri tem nastajajo. Vodstvi temeljnih organizacij Valjarna bluming-štel in Jeklarna naj sproti poročata odboru

o uspešnosti izvajanja teh aktivnosti.

Kritična je tudi oskrba z rudo za temeljno organizacijo Plavž, zato naj poslovodni odbor izvede vse aktivnosti za pridobitev dodatnih količin še pred zimo.

Po obrazložitvi finančnih rezultatov za avgust in osem mesecev so sprejeli ugotovitvene sklepe o doseženi eksterni in vrednostni realizaciji, prodajnih cenah in izgubi, s katero je delovna organizacija zaključila osem mesecev.

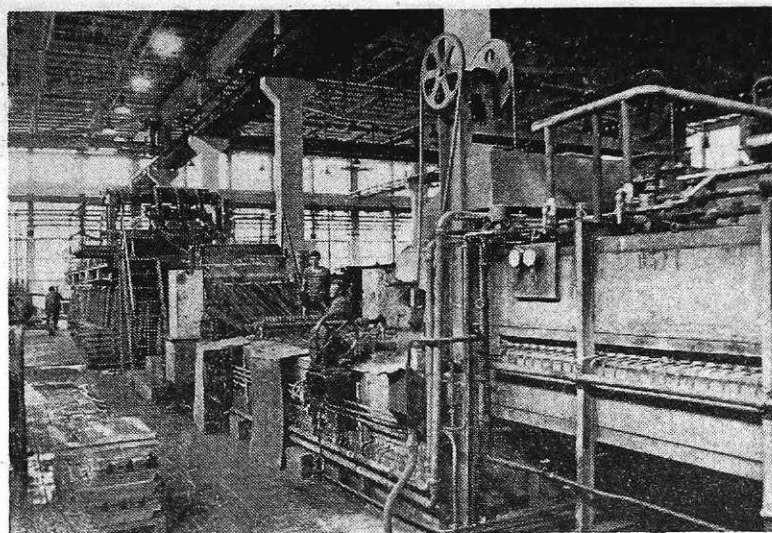
Poslovodni odbor je pripravil poročilo o izvajanju ukrepov za izboljšanje poslovnih rezultatov za obdobje junij do 20. septembra. Iz poročila je razvidno, da je bilo mogoče nekatere naloge realizirati v relativno kratkem času, medtem ko zahtevajo nekatere sistematično, strokovno in raziskovalno delo na področjih izdelave in predelave jekla. Odbor je sprejel pobudo poslovodnega odbora o selekciji sprejetih strokovnih ukrepov, pri tem pa se da poseben poudarek tistim, ki so nosilci uspešnejše poslovne politike Železarne. O izvajanju teh nalog naj poslovodni odbor mesečno pripravlja poročila za samoupravne organe.

Vodja sektorja za ekonomiko in organizacijo je prisotnim razložil predlog poravnave osebnega dohodka kot dodatne stimulacije za doseganje skupnih ciljev poslovanja v zadnjem kvartalu. Odbor je ocenil, da je predlog sektorja sprejemljiv, o njem pa je treba obvestiti vse delavce s posebno informacijo. Delavski svet TOZD in delovnih skupnosti bodo sklepali o tem predlogu. Doseganje planirane realizacije naj se tedensko objavlja v glasilu Železar.

Na predlog oddelka za izvoz je odbor obravnaval in potrdil pripis razlike pri poslovanju s tujino.

Pod zadnjo točko dnevnega reda pa je odbor razpravljal o vlogah temeljnih organizacij Energetika in Jeklovlek za odobritev sredstev iz nerazporejenih združenih amortizacijskih sredstev. V temeljni organizaciji Energetika bodo odobrena sredstva namenili za zaključek investicije novega parnega kotla na Beli, predelavo gorilcev na VK Jesenice in za dokončanje izgradnje hladilno reducirne postaje v kalorični centrali Jesenice, v temeljni organizaciji Jeklovlek pa za investicijo »vlečni stroj VS 1«.

CPSI — Z. V.

Žičarski stroji Redaeli v žičarni (foto I. Kučina)

Železarski globus

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Na »šreder« napravah, ki predelujejo odslužene avtomobile v jekleni odpadki, v ZR Nemčiji letno predelajo okoli 300.000 ton odpadnega materiala. Letos so izvedli prve poskuse za uporabo tega materiala v cementni industriji. Rezultati so bili ugodni, čeprav je bilo nekaj problemov v zvezi z zaščito okolja. Na osnovi ugotovljenih dosežkov računa, da bodo lahko 60 % tega odpadnega materiala uporabili pri izdelavi cementa.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

V letu 1983 so ZDA uvozile 17,076 milijona ton železarskih izdelkov, kar je za 2,4 % več kot v letu 1982. Na prvem mestu med izvozniki je Japonska s 4,237 milijona ton, sledijo pa s količinami nad milijon ton še Kanada 2,379, Južna Koreja 1,728 in Brazilija 1,257 milijona ton. Pri takem uvozu cenejših železarskih izdelkov, kot so tisti iz ameriških železarn, so seveda razumljivi pritiski lastne železarske industrije na državno administracijo, da naj ta uvoz precej zavre.

GVINEJA

Ta afriška dežela ima izredno velike zaloge različnih rud. Njene zaloge 18 milijard ton boksita predstavljajo dve tretjini vseh svetovnih znanih rezerv te rude. Poleg tega ima tudi velika nahajališča diamantov, zlata, kroma in nafte pod morskim dnom pred svojo obalo. Zelo velike so tudi zaloge železove rude, ki jih cenijo na 15 milijard ton. Vendar zaenkrat izvažajo samo boksit in z letno proizvodnjo 13 milijonov ton je za Avstralijo z 20 milijonov ton na drugem mestu na svetu. Izvoz boksita predstavlja za to deželo tudi 97 % vseh njenih deviznih prihodkov.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Na dnu Tihega oceana med otočji Havaji in Samoa so odkrili velika nahajališča kobalta, niklja in mangana, ki so znatno bogatejša kot tista, ki so jih našli pred nekaj leti. V posameznih gmotah morskega dna, ki so jih dvignili na površino, so ugotovili okoli 2,5 % kobalta, 0,8 % niklja in 32 % mangana. Za ZDA je poseben pomemben kobalt, kajti v tej državi zaenkrat še niso odkrili nahajališč te kovine.

PREGLED SESTANKOV SDS

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Iz TOZD STROJNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS vodstva TOZD, priprava dela, materialna služba, težka obdelava Javornik, strugarna 1 in 2, orodjarna 1, konstrukcijska delavnica 1 in 2, strugarna valjev Javornik in Bela, ključavničarji strojev ter kovačnica-kalilnica. SDS vodstvo TOZD v zvezi z ukrepi za odpravo motenj v poslovanju meni, da je nujno potrebno uvesti kontrolo gospodarjenja z rezervnimi deli. V zvezi z razvidom del in nalog zahteva, »da so enake delovne naloge na ravni Železarne enako vrednotene, ker je znano, da dosedaj ni bilo tako«. Zanima jih predvsem, kako so v ostalih TOZD ovrednotena personalna, kalkulatorska in tajniška dela. SDS priprava dela vprašuje, zakaj je razpon med najnižjo in najvišjo oceno delovnih nalog kar devetkratno. Hkrati tudi trdi, da se »razlike med najnižjim vrednotenjem delovnih nalog in najvišjim iz leta v leto povečujejo«. SDS materialna služba pripominja, da so delovne naloge strojno-plamensko rezanje ovrednotene pre nizko (predvsem na kriterijih »delovni pogoji«). Pod razno predlagajo, naj se v najkrajšem času zapre severno steno v skladišču materiala (stena je bila porušena zaradi nove hale valjarne 2400). Takoj je treba poskrbeti tudi za toplo vodo v sanitarijah ter urediti tla v skladiščih (predvsem zaradi lažjega transporta materiala). SDS težka obdelava Javornik ocenjuje, da so delovne naloge skupinovodje in delovne težke obdelave glede na zahtevnost dela premalo ovrednotene ter da bi morale točke imeti enako vrednost za vso Železarno. SDS strugarna 2 meni, da so delovne naloge skupinovodij in delovodij strugarne glede na zahtevnost dela premalo ovrednotene. Tudi glede vrednosti točk ima isto pripombo kot SDS težka obdelava Javornik. Pripombe SDS strugarna 1 in 2 so iste, čeprav SDS nista imeli skupnega sestanka. Zahtevata, da so vsi specialisti v istem rangi, da se »49,3 točke, ki sedaj niso izkoriščene, izkoristi, da bodo dosegli povečanje za 1,8 kategorije« in da se uveljavi pravilnik o napredovanju na delovnem mestu. Podprli so tudi stališče vodstva strojne obdelave glede vrednotenja delovnih nalog skupinovodje in delovodja. Menijo, da so — glede na zahtevnost del — »upravičeni do več delovnih mest, ki so ovrednotena s podobnimi deli delavcev na specialnem stroju«. SDS konstrukcijska delavnica 1 in 2 sta mnenja, da so delovni pogoji in fizični napor delavcev v obratu pre nizko ovrednoteni. Glede vrednotenja izobrazbe pa sta zavzeli naslednje stališče: »Če nosilec nalog nima zahtevane izobrazbe, mora na tem kriteriju imeti izobrazbi primerno število točk, ker je sicer izobrazba nesmiselna«. Ima pa še dodatno pripombo: »Če pripombe ne bi bile upoštewane, SDS daje prednost obstoječemu sistemu nagrajevanja«. SDS strugarna valjev Javornik in Bela imata več konkretnih pripomb na vrednotenje posameznih delokrogov, postavljata pa tudi nekaj splošnih vprašanj. Zanima jih, na primer, zakaj se je podrla sedanje razmerje med kategorijami tehnika, izmenskega vodje in strugar specialist (prva sta imela sedaj 12. kategorijo, strugar specialist pa deseto — po točkovnem sistemu pa tehniku ostaja ista, medtem ko se je izmenski vodja povzpela na 13., strugar specialist pa na 12. kategorijo). Zanima jih tudi, zakaj se delavcem za stroji (neposredni proizvodni delavci) kategorija povečuje za 1,8 kategorije, vodilnim delavcem (vodje oddelkov, obratov, TOZD) pa od 2,5 do 3,67 kategorije ter »zakaj imajo vodje inženirjev kriterij izobrazbe zahtevnost inženirja 137 točk, zasedajo pa ta delovna mesta ljudje s poklicno ali de-

lovodsko šolo«. SDS ključavničarji strojev ocenjuje, da so delokrogi skupinovodij pre nizko ovrednoteni in da »bistveno odstopajo od skupno dogovorjenega predloga«. Zahtevajo »enakovredno vrednotenje s sorodnimi TOZD (Vzdrževanje, Remontne delavnice)«, imajo pa tudi nekaj konkretnih predlogov k vrednotenju dela pri vodenju oddelka ključavničarji strojev ter pri vodenju posade ključavničarjev strojev. Na koncu pa postavljajo vprašanje, »zakaj povprečje kategorij ne dosega predvidenega dogovora«. SDS kovačnica-kalilnica se pritožuje nad dobavo materiala »svečkrat pride pomešan in neustrezne dimenzije«. Nerešeno še vedno ostaja tudi vprašanje dovoza kurjave.

Iz TOZD REMONTNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS ključavničarji 1 in 2, instalacija Jesenice in Bela, montaža 1 in 2, žerjavni oddelki, hidravlika in pnevmatika, elektrodelavnica, elektrožerjavni oddelki, delavnica elektrostrojev 1 in 2, vodstvo GRD, zidarji, tesarji, kleparji, mizarji, plastika, GRD Javornik ter RTA 1, 2, 3, 4, 5 in 6. Glede povečanja osnov osebnega dohodka SDS instalacija Jesenice in Bela menita, »naj bi se enkrat povečali osebni dohodki v za vse enakem znesku, ne pa vedno procentualno«. Razpravljali so tudi o nadurnem delu. Od pravnikov Železarne bi radi dobili razlago, kdaj in koliko časa lahko traja delo preko polnega delovnega časa. Mnenja so, da remontov ne bi smeli planirati na proste sobote, če bi hoteli zmanjšati nadurno delo. Koriščenje nadur kot proste ure se jim ne zdi pošteno, ker »je delavec prikrajšan pri osebnem dohodku, ker ne dobi procentov in ne otežčenega dodatka«. Težave imajo tudi z orodjem, saj opozarjajo, da so navojne čeljusti in strojih izrabljene in da nimajo nožev za rezanje bakrenih cevi. Po sklepu obeh SDS bi bilo treba vse ure izplačevati v tekočem (plačilnem) mesecu. SDS montaža 1 je na sestanku v začetku septembra ocenila, da se je odnos do varnosti pri delu v zadnjem času poslabšal. Predvsem pri mlajših delavcih opažajo, da neradi uporabljajo osebna zaščitna sredstva. Po oceni SDS montaža 1 so med ukrepi za odpravo motenj v poslovanju za SRD pomembni predvsem naslednji ukrepi: prihodi in odhodi z delovišč in delovnih mest, tehnološka disciplina, vzdrževanje žerjavov in boljša izraba delovnega časa. Pomembno se jim zdi tudi to, da so za montažo uvedli dežurstvo na domu. Pod razno so se pogovarjali tudi o težavah pri prevozi, z orodjem, organizaciji dela itd. SDS montaža 2 prav tako pod razno opozarja na več vprašanj o njihovem delu in delovnih pogojih (nabava viličarja za montažo, sevalnih cevi, nabava poltovornjaka, beljenje in pleskanje delavnice ter razmere v garderobi, kjer omenjajo »nemogoč dostop do stranišča«, pa tudi, da v dveh kabinah, ki sta sicer namenjeni za kopanje, kopanje ni mogoče). SDS hidravlika in pnevmatika (3. september) trdi, da ne vedo, kakšni so ukrepi na ravni Železarne, ker poznajo le ukrepe v svoji temeljni organizaciji. SDS RTA 3 pod razno opozarja, da je v letu 1985 treba planirati pleskanje vseh prostorov delavnice tehtnice.

Iz TOZD VZDRŽEVANJE smo prejeli zapisnike SDS vodstva TOZD, vzdrževanje plavž 1, vzdrževanje jeklarne 1 in 2, vzdrževanje HVZ 1 in 2, vzdrževanje Jesenice 1 in 2, vzdrževanje Javornik 1 in 2, vzdrževanje Bela 1, 2, 3, 4 in 5 ter vzdrževanje HVB 1 in 2. Na sestanku SDS vodstvo TOZD je bilo v zvezi s katalogom del in nalog izrečenih več pripomb. Želijo, da se jim izdela primerjava z OID, RO, RTA in ERC. Zanima jih, kako se upošteva dodatna znanja, kako se vrednoti višja šola, kot jo zahteva samo opravilo (primer: za risanje je potreben samo tečaj, na oddelku TIDN pa opravljajo naloge risarjev tehnik), zakaj je ista izobrazba razdeljena na več stopenj, zakaj tudi po novem ni dodatka za delo na višini in za sevanje? (Opomba: zapisnik opozarja še na naslednji list, kjer naj bi bilo nadaljevanje teh pripomb, vendar pa ga na CPSI nismo prejeli). SDS vzdrževanje jeklarne 1 in 2 predlagata, naj se dodat-

na znanja »črtajo iz kataloga in se upošteva pri zasedbi delovnega mesta«. Opozarja tudi, da so delovni pogoji vzdrževalcev jeklarne (tudi vodilnih) pre nizko ovrednoteni in da je tudi sicer vodenje remontov pre nizko vrednoteno (»dvomimo v ocenjevanje sektorja za ekonomiko o ocenjevanju vodilnih na vzdrževanju«). Skupini se pritožujeta tudi nad slabo kvaliteto zaščitnih sredstev (rokavic in čevljev). Stališče SDS vzdrževanje HVZ 1 in 2 glede kataloga: »Ugotavljamo, da smo vzdrževalci na področju HVZ slabše ocenjeni (naloge) kot na ostalih področjih vzdrževanja. Posebno izstopa slaba ocena nalog skupinovodje strojnih vzdrževalcev. Zato zahtevamo, da se preveri pravilnost točkovanja«. SDS vzdrževanje Javornik 1 in 2 v zapisniku omenjata, da so svoje pripombe na razvid del in nalog poslali vodstvu vzdrževanja ter da s poročilom o delu komisije za izlete in šport pri IO OOS TOZD vzdrževanje niso zadovoljni. SDS vzdrževanje Bela 1 meni, da je treba boljše ovrednotiti delovne pogoje ter »popraviti« število točk za dela in naloge strugarja, varilca, instalaterja ter žerjavovodja. SDS vzdrževanje Bela 2 in 3 sta pod razno razpravljali o kadrovski zasedbi, doslednem izvajanju delovnih nalog, disciplini in resnosti položaja DO ŽJ. Člani SDS vzdrževanje Bela 4 so imeli v zvezi z ukrepi največ pripomb zaradi rezervnih delov, ker se dogaja, da jih ni in potem je potrebna improvizacija, kar pa povzroča slabo vzdrževanje strojev. SDS opozarja tudi na slabo kvaliteto zaščitnih sredstev (čevljev) ter da je bolniška odsotnost prečeta tudi zaradi slabih pogojev dela. SDS vzdrževanje Bela 5 pod razno opozarja, da so v žični valjarni prehodi zatrpani z reno, da na progi Ø 350 po končanem valjanju ne odstranjujejo rene, da ne čistijo pod vretenom Jumpinga ter da je treba v Jeklovleku nad strožniko urediti 1-tonsko dvigalo. Menijo tudi, da dobijo v obravnavo nepomembne stvari. Zapisnik SDS vzdrževanje HVB 1 in 2 v zvezi z razvidom del in nalog obsega kar sedem (na roko pisanih) strani, zato ga ne bomo povzeli v vseh podrobnostih. SDS med drugim ocenjujeta, da je novi predlog sestavljen na osnovi dosedanjih grup, ne pa na osnovi dejanskega dela, ki ga opravljamo, da v njem ni najti pravega poudarka na razliki med dobrim in slabim delavcem (vrednotenje ne upošteva kvalitete in količine dela na časovno enoto). V katalogu tudi ni ovrednoten nivo odgovornosti vzdrževalcev, od vodje oddelka do skupinovodje, ki ima bistven vpliv na obratovalno sposobnost naprav. Ne strinjajo se tudi z vrednotenjem delovnih pogojev. »Točke, ki se nanašajo na delovne pogoje, bi morali upoštevati s točkami v proizvodnem obratu, s tem, da bi pri kriterijih olje, masčoba, umazanja morale bistveno odstopati v prid vzdrževalca.« Nadalje menijo, da se določena dela v proizvodnji vrednotijo višje kot na vzdrževanju. Zato zahtevajo primerjavo vrednotenja del in nalog proizvodnega in vzdrževalnega kadra. »Primer: Po dosedanjem vrednotenju je skupinovodja ključavničarjev oziroma elektricarjev imel 11. kategorijo, medtem ko je v proizvodnji I. valjavec ZRN ogrođa in CTM ogrođa imel 12. kategorijo. Z novim predlogom kataloga del in opravil se je ta razlika še povečala v prid proizvodnega delavca. Zato zahtevamo, da se naredi primerjava med skupinovodjem ključavničarjev oziroma elektricarjev in I. valjavcem ZRM, CTM, ključavničarjem specialistom in II. valjavcem ZRM in podobnimi deli v HVB.« Nato navajajo še več primerov, pri katerih naj bi naredili primerjave. Med drugim pa tudi zahtevajo, »da se upošteva dodatna znanja, ki jih vzdrževalci v HVB obvladujejo s področja hidravlike, pnevmatike, elektronike, pridobljena na seminarjih, tečajih in v lastnim prizadevanjem«. Ta pripomba je bila očitno upoštevana, saj je bilo članom SDS na naslednjem sestanku (14. septembra) rečeno, naj tisti, ki imajo potrdila o opravljenih tečajih, izpitih, le-ta prinesejo in jih oddajo neposrednim vodjem dela.

Center za proučevanje samoupravljanja ter informiranje — Božidar Lakota

Belško polje, kjer bo stala jeklarna (foto I. Kučina)

VEČJI OSEBNI DOHODEK KLJUB KRAJŠEMU MESECU

(Nadaljevanje s 1. strani)

ker je bila odsotnost manjša. Večji osebni dohodek izvira torej izključno iz boljše učinkovitosti.

Izboljšanje rezultatov in osebnega dohodka je izrazilo zlasti v treh temeljnih organizacijah: Valjarna debele pločevine, Profilarna in Žebjar. V teh treh temeljnih organizacijah je bilo pomanjkanje delavcev v avgustu že pod kritično točko. V septembru se je položaj bistveno izboljšal. Obseg rednih dopustov se je zmanjšal, občutna pa je bila tudi pomoč prostovoljnega dela delavcev zlasti v adjustazah, kjer je pomanjkanje rednih delavcev najbolj pereče.

Najuspešnejše temeljne organizacije so zadržale približno isto raven osebnega dohodka kot v avgustu. Delavci Livarne, HV Bela in Jeklovleka so namreč svoje proizvodne rezultate še izboljšali, zato se krajši čas dela ne odraža v manjšem osebnem dohodku.

Dober proizvodni rezultat v septembru nam daje upanje, da se, bo trend naraščanja osebnega dohodka nadaljeval tudi v prihodnjih mesecih. Večja skupna proizvodnja je osnova za večjo količino in vrednost prodaje. Cilji poslovanja so postavljeni visoko. Za njihovo doseganje moramo podvojiti napore. Ob takšni osnovi, ki smo si jo postavili s proizvodnjo v septembru, so cilji vsega kor dosegljivi. S tem pa je dosegljiva tudi stimulacija, ki bi krepko popravila raven naših osebnih dohodkov v prihodnjih mesecih.

Oddelek za nagrajevanje

ŽELEZAR

PRIMERJAVA UR IN ZASLUŽKOV — SEPTEMBER 1984

Obdobje	Ur na zaposl.	OD na uro brez bol. nad 30 dni	Din na fizič. zaposl.	Din na 182 ur	% učinka	Index OD 1983=100
I. 1978	182,7	32,19	5.881	5.854	34,4	30,22
I. 1979	183,1	41,89	7.688	7.620	36,7	39,34
I. 1980	182,3	50,35	9.176	9.164	40,0	47,31
I. 1981	181,8	67,12	12.307	12.377	45,4	63,89
I. 1982	181,7	83,55	15.181	15.206	47,3	78,49
I. 1983	180,8	106,44	19.249	19.372	49,0	100,00
I. 1984	183,8	118,03	21.691	21.481	49,5	110,89
II. 1984	174,2	121,90	21.232	22.186	50,6	114,53
III. 1984	182,7	119,62	21.857	21.770	51,9	112,38
IV. 1984	181,1	133,97	24.262	24.383	50,4	125,87
V. 1984	184,9	138,98	25.896	25.294	50,7	130,57
VI. 1984	183,7	137,57	25.266	25.038	49,9	129,25
VII. 1984	184,6	138,97	25.654	25.293	50,0	130,56
VIII. 1984	183,5	152,40	27.965	27.737	51,8	143,18
IX. 1984	176,1	162,32	28.593	29.542	51,8	152,50
IX. 1983	183,3	103,70	19.007	18.873	48,5	97,40
I.—IX. 1984	181,6	135,95	24.693	24.743	50,7	127,73
I.—IX. 1983	180,7	100,21	18.111	18.238	48,7	94,15

STRUKTURA OSEBNEGA DOHODKA ZA MESEC SEPTEMBER 1984

Vrsta izplačila	Znesek OD v din	Din na fiz. zaposl.	Struktura OD v %		
			24=100	21=100	17=100
1. Osnovni OD	70.101.709	11.181	38,2	39,2	44,3
2. Učinek	36.369.451	5.800	19,8	20,4	23,0
3. Stimul. za proizv.	6.818.245	1.087	3,7	3,8	4,3
4. Ocena del. prisp.	9.276.916	1.479	5,1	5,2	5,9
5. Skupaj 1—4	122.566.321	19.547	66,8	68,6	77,5
6. Nočni dodatek	4.732.009	754	2,6	2,6	3,0
7. Popold. dodatek	2.615.041	417	1,4	1,5	1,7
8. Nadurni dodatek	1.337.266	213	0,7	0,7	0,8
9. Nedelj. dodatek	2.369.485	378	1,3	1,3	1,5
10. Sobotni dodatek	505.035	81	0,3	0,3	0,3
11. Praznični dodatek	—	—	—	—	—
12. Skupaj 6—11	11.558.836	1.843	6,3	6,4	7,3
13. Otežkočeni dod.	2.936.833	468	1,6	1,6	1,9
14. Dod. za del. dobo	5.594.619	892	3,0	3,1	3,5
15. Sobotni dopust	1.086.042	173	0,6	0,6	0,7
16. Ostala doplačila + premije	2.108.348	336	1,2	1,2	1,3
	12.310.175	1.963	6,7	6,9	7,8
17. Skupaj 5+12 do 16	158.161.174	25.222	86,2	88,4	100,0
18. Plačan praznik	4.119	—	—	—	—
19. Redni, izred. dopust	16.009.152	2.554	8,8	9,1	10,1
20. Nadom. OD za bol. odsot. do 30 dni	4.506.872	719	2,5	2,5	2,9
21. Skupaj OD iz sred. delov. organiz.	178.681.317	28.495	97,5	100,0	113,0
22. Nadom. OD za bol. odsot. nad 30 dni	4.124.077	658	2,2	2,3	2,6
23. Ostale refundacije	594.026	95	0,3	0,3	0,4
24. Izplačani neto OD	183.399.420	29.248	100,0	102,6	116,0

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

BLAGOVNE REZERVE

Tržne blagovne rezerve so namenjene za posredovanje na tržišču z namenom usklajevanja ponudbe in povpraševanja, odpravljanja kratkotrajnih motenj. Tržne rezerve se oblikujejo samo iz presežka izdelkov po zajamčenih oziroma predpisanih cenah.

Blagovne rezerve se oblikujejo na ravni federacije, republike in skupnosti občin.

Nosilec blagovnih rezerv mora z namenom, da ohrani kakovost izdelkov, organizirati redno obnavljanje izdelkov, ki so v blagovni rezervi. Ta postopek povzroča pri operativnem poslovanju precejšnje težave. Programerji morajo vse podrobno načrtovati, izdelke pravočasno obnoviti, v ostalih primerih pa tudi zamenjati.

Hranjenje blagovnih rezerv je odvisno od:

- strateških dejavnikov,
- usposobljenosti skladišč,
- razmestitve proizvodno-predelovalnih objektov in
- ne nazadnje finančnih možnosti.

Zaščito in varstvo blagovnih rezerv je potrebno obravnavati v okviru celotne zaščite materialnih dobrin pred zunanjim in pred notranjim sovražnikom.

Zakon o blagovnih rezervah predvideva več virov financiranja:

- kreditna sredstva poslovnih bank,
- proračun družbeno-politične skupnosti,
- presežek prihodkov Narodne banke,
- sredstva, ki so namenjena za financiranje SLO,
- pozitivne razlike pri poslovanju z blagovnimi rezervami in ostale vire.

Na splošno nastajajo pri delu in poslovanju z blagovnimi rezervami nekatera vprašanja:

- bilanca potreb in možnosti za zagotovitev posameznih izdelkov,
- izdelava in poenotenje nomenklature končnih izdelkov surovin, repromateriala in surogatov (nadomestkov),
- razmestitev blagovnih rezerv,
- možnost zagotovitve izdelkov za blagovne rezerve na domačem trgu,
- razmestitev in skladiščenje (gradnja skladišč),
- nakup in kreditiranje blagovnih rezerv.

Pri blagovni rezervi predstavlja pomembno vlogo tudi rezerva živinskega fonda, kar sodi med strateška vprašanja.

OSKRBA Z VODO V IZJEMNIH POGOJIH

Oskrba s pitno vodo bistveno vpliva na celotno življenje in delo skupnosti. V izjemnih pogojih pa tudi na možnost, da pretežni del prebivalstva preživi.

Vodovodno omrežje se v mestih in vaseh naglo širi. Čutiti je skoraj tekmovanje med posameznimi kraji, kdo bo imel prej vodovod. Takšne delavnosti prebivalstva si v mirnem času lahko samo želimo. Toda tak vodovod ne zagotavlja vsaj minimalne količine vode za preživetje v vojni, saj vemo, kako lahko je razdeljati vodno omrežje in ga onesnažiti. Čeprav dajemo prednost velikim vodnim projektom, ne gre zanemariti majhnih dodatnih zalog vode. Majhni zbiralniki so upravičeni namen v vseh državah, kjer so jih zgradili. Izkušnje iz ZDA, Japonske, Bolgarije in Italije so nam dober nauk za delo na tem področju.

Vodnjaki (izkopani ali Nortonov vodnjak) so zanesljivejši in ob skoraj vsaki priložnosti dostopni viri pitne vode. Ni jih težko vzdrževati in zavarovati pred onesnaženjem v vojni. Vodnjaki v skupni lasti so precej zanemarjeni. Razvoj vrtnarstva, sadjarstva je prisilil ljudi, da iščejo večje cenejše količine vode, oziroma da kopljejo nove vodnjake. Večja proizvodnja vodnih črpalk tudi prispeva k hitejšemu povečanju Nortonovih vodnjakov. S tem pa se odpirajo velike možnosti za izkoriščanje podtalnih voda.

Opušteni vodni viri so številni, premalo raziskani in neevidentirani. Z občasno je storil svoje. Nekdaj improvizirano urejanje takšnih vrelcev je komaj še opazno. Že sicer slabo dostopne poti do njih so postale neprehodne. K oživilanju zapuščenih vodnih virov lahko veliko prispevajo taborniki, gozdarji in planinci.

Cisterne (kapnice, vodnjaki) so razširjene v z vodo siromašenih območjih. Pred onesnaževanjem jih ni težko zavarovati. V morebitni vojni pa čimprej uspešno zamaskirati. Ostale vodne zaloge lahko hranimo v bazenih.

Vzroki zapuščenosti vodnih objektov so različni, objektivne in subjektivne narave. Prvi so dolgotrajni in jih je zato težko rešiti. Tako, na primer, je težko oživiti vodne objekte v zapuščenih vaseh. Druge subjektivne vzroke je mogoče hitro odstraniti s pravilnim usmerjanjem ne ravno bogatih naložb. Obenem s tem nujno seznanimo ljudi, kakšne težave bi bile z vodo v vojni.

Številne možnosti so nam na voljo, da si zagotovimo zadostne količine čiste vode za udobno življenje v miru in za preživetje v vojni. Seveda so za to potrebne akcije:

(Nadaljevanje)

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

DRAGA STAVKA BRITANSKIH RUDARJEV

Stavka britanskih rudarjev je do zdaj povzročila že več kot dve milijardi funtov šterlingov stroškov. Za nadaljnji potek stavke sta pomembni predvsem dve vprašanji. Kdaj bodo morali zaradi pomanjkanja premoga ustaviti obratovanje termoelektrarn na premog in če bodo lahko postavili take kriterije za ustavljanje nerentabilnih premogovnikov, ki jih bosta sprejeli obe zainteresirani strani.

Če bo stavka trajala še dalj časa — in vsa znamenja kažejo, da bo — bodo najbolj prizadeta podjetja za proizvodnjo električne energije. Do zdaj so dosegli stroški zaradi povečane uporabe drugih nosilcev energije že okoli 20 milijonov funtov. Normalno dosega proizvodnja električne energije v termoelektrarnah na premog 75 %, v termoelektrarnah na mazut 8 % in v jedrskih elektrarnah 15 %. Zaradi varčevanja s premogom so povečali proizvodnjo v termoelektrarnah na mazut, ki sicer zaradi večjih proizvodnih stroškov normalno ne obratujejo in spremenili razmerje na 43:37:18. Poleg tega so pričele obratovati tri nove jedrske elektrarne in s tem povečale delež jedrske energije. Zato so nastale pri proizvodnji električne energije izgube, ki že presegajo 600 milijonov funtov.

Stroški v milijonih funtov so nastali tudi v železarski industriji in na železnici. Največja britanska železarska družba v državni lasti British Steel Co ima tedensko za štiri milijone funtov več stroškov. Britanske železnice pa imajo zaradi

zmanjšane transporta premoga od rudnikov do termoelektrarn vsak teden pet milijonov funtov dodatne izgube.

K temu je treba prišteti še stroške ministrstva za zdravstvo, ki nastajajo zaradi dodelitve socialne pomoči družinam stavlajočih v višini 800.000 funtov tedensko in 200 milijonov funtov zaradi manj plačanih davkov.

Skupno so torej vsi stroški zaradi stavke že do zdaj presegli vsoto dveh milijard funtov in vsak teden narastejo še za nadaljnjih 75 do 100 milijonov. Odgovor na vprašanje, kdo bo te stroške plačal, je enostaven. Največji del neposredni porabniki električne energije in premoga ter potrošniki dobrin in posredno kot davkoplačevalci. Že danes predvidevajo, da bo cena premoga po stavki povečana najmanj za 10 %, kar bo vplivalo tudi na povečanje cen električne energije.

Na trajanje stavke bo v veliki meri vplivala količina zaloga premoga, ki ga imajo termoelektrarne. Ob koncu septembra so bile te zaloge okoli 14 milijonov ton, v primerjavi s 30 milijoni ton ob pričetku letošnjega leta. S pričetkom hladnejšega obdobja se bo tudi povečala poraba električne energije in zato bodo zaloge premoga v termoelektrarnah padle na kritično mejo ob koncu leta.

Premogovniki imajo na zalogi še 22 milijonov ton premoga in kaže, da bo vlada poskušala prepeljati vsaj del te količine do termoelektrarn s privatnimi ali vojaškimi kamioni. To bo predstavljalo določene probleme zaradi številnih stavlakovnih straž. Če bo vladi uspelo prepeljati vsaj del tega premoga, potem tudi v primeru hude zime ne bo pomanjkanja električne energije.

Pomembna sporna točka med vlado in stavlajočimi rudarji je različno vrednotenje dejanske vrednosti premogovnikov.

Sindikat rudarjev meni, da je mogoče zapreti rudnik le v primeru, ko so njegove zaloge premoga izčrpane. Vodstvo rudnikov in vlada sta drugačnega mnenja in zagovarjata čisto obratne ekonomske kriterije, katerih osnovna značilnost je, da je treba rudnik zapreti takoj, ko zabrede v izgubo.

Oba kriterija sta v zadnjem času močno kritizirana. Ekonomski kriterij je treba v znatni meri povezati z vprašanjem, kakšen pomen imajo premogovniki v celotnem gospodarstvu. Brez dvoma je pri tem treba upoštevati strateške in preskrbovalno politične dejavnike in še predvsem na tistih področjih, kjer so premogovniki glavna gospodarska dejavnost, tudi socialne in regionalne gospodarske dejavnosti. Istočasno tudi ni sprejemljiva zahteva sindikatov, da je treba izkopati vsako tono premoga ne glede na nastale proizvodne stroške.

Neodvisni ekonomisti predlagajo novo kompromisno rešitev. Za vsakokratno odločitev o prenehanju obratovanja premogovnika je odločilna njegova takratna dejanska vrednost za celotno gospodarstvo. Ta vrednost bi naj bila nekje med izgubo finančne življenjske sposobnosti in fizičnim izčrpanjem zaloga premoga. Pri tem morajo biti upoštevani še posebej socialni stroški. Po tem predlogu bi morali letno zapreti pet do šest nerentabilnih premogovnikov. Če bi želeli danes zmanjšati izgubo teh premogovnikov na polovico, bi jih morali zapreti 60 s 40.000 delovnimi mesti. Ob ustavitvi obratovanja vseh nerentabilnih premogovnikov naenkrat pa bi bil nastal položaj skoraj nepredvidljiv.

ŽELEZAR

PROIZVODNJA V SEPTEMBRU NEKOLIKO BOLJŠA KOT V PREDHODNEM MESECU

(Nadaljevanje s 1. strani)

bra zaradi okvare na SM peči 02 ponovno obratovali s štirimi SM pečmi. Zaradi obratovanja s štirimi SM pečmi so dosegli nižji operativni program proizvodnje 102,2 %, družbeni plan pa 94,5 %. V elektro jeklarni so imeli različne krajše obratovalne zastoje. Povečani operativni program proizvodnje so dosegli 95,7 %, družbeni plan pa 97,3 %. V obeh jeklarnah so imeli težave zaradi slabe kakovosti jeklenega odpadka in v elektro jeklarni tudi zaradi pomanjkanja ferokroma.

Na napravi za kontinuirno vlivanje so v septembru odličili 4.666 ton jekla ali 103,7 % glede na povišani operativni program zaradi v oktobra prestavljenega letnega remonta.

TOZD LIVARNA

V Livarni so v septembru dosegli 107,4 % z družbenim planom predvidene skupne proizvodnje. Tujim naročnikom so odpremili 53,4 tone izdelkov.

TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL

V tej valjarni so v septembru imeli previsoke obratovalne zastoje, kar je vplivalo na slabši potek proizvodnje. Precej težav so imeli tudi v adjustaži valjarne bluming, kjer se vedno manjka žerjav, ki je že dalj časa v okvari. Za september načrtovano skupno proizvodnjo so glede na družbeni plan dosegli 91,3 %, glede na nekoliko povečani operativni program pa 90 %.

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV

Valjarna je bila pred letnim remontom, ki se je začel 2. oktobra in zato so imeli preveč raznih obratovalnih zastojev. Zaradi prestavitve letnega remonta iz septembra v oktober so povečani operativni program skupne proizvodnje dosegli 96,8 %, medtem ko so družbeni plan, ki ni upošteval preložitve remonta, dosegli 178,6 %.

TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE

Še vedno so imeli probleme s prostorom v adjustaži zaradi prestavitve novega stroja za ravnanje pločevine. Družbeni plan skupne proizvodnje, ki je bil enak operativnemu programu, so za september dosegli 105,2 %.

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

V septembru je bila dobava vložka iz tujih virov dobra in so načrtovano skupno proizvodnjo glede na družbeni plan in operativni program presegle za 10 %. Zaradi težav z vložkom so imeli slabše pogoje pri valjanju dinamo kvalitet, ki so jih izvaljali 1.433 ton, nerjavnih jekel pa 347 ton.

TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE

Zaradi slabega stanja valjarskih ogrodi Siemag in Demag so imeli več obratovalnih zastojev. Znižani operativni program skupne proizvodnje so dosegli 100,1 %, družbeni plan pa 92,4 %. Dinamo jekel so izvaljali 454 ton in kvalitetnih jekel 211 ton.

TOZD ŽIČARNA

Zaradi premajhnega števila delavcev so znižali operativni program dosegli 100,3 %, družbeni plan pa 93,6 %. Patentirane žice so izdelali 797 ton, VAC žice 599 ton in EPP žice 113 ton.

TOZD PROFILARNA

Nekaj težav so imeli zaradi prebranja materiala, namenjenega za izvoz. Družbeni plan, ki je bil enak

operativnemu programu skupne proizvodnje, so dosegli 108,9 %.

TOZD VRATNI PODBOJI

Za september načrtovano skupno proizvodnjo so glede na družbeni plan, ki je bil enak operativnemu programu, dosegli 102,1 %.

TOZD JEKLOVLEK

V tej temeljni organizaciji so za september z družbenim planom načrtovano skupno proizvodnjo dosegli 100,6 %.

TOZD ELEKTRODE

V septembru so z družbenim planom načrtovano skupno proizvodnjo dosegli 106,4 %. V letnem remontu so imeli oplaševalno linijo št. 4.

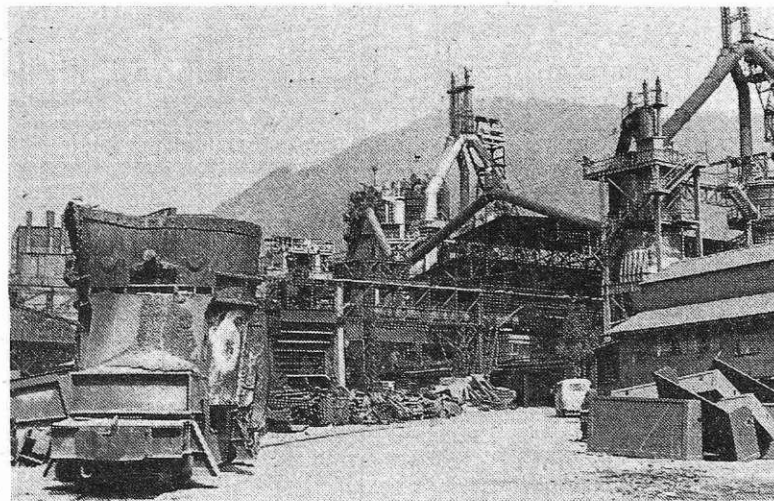
TOZD ŽEBLJARNA

Nekaj težav so imeli zaradi mehanskih okvar žebarskih strojev. Družbeni plan skupne proizvodnje so dosegli 100,1 %.

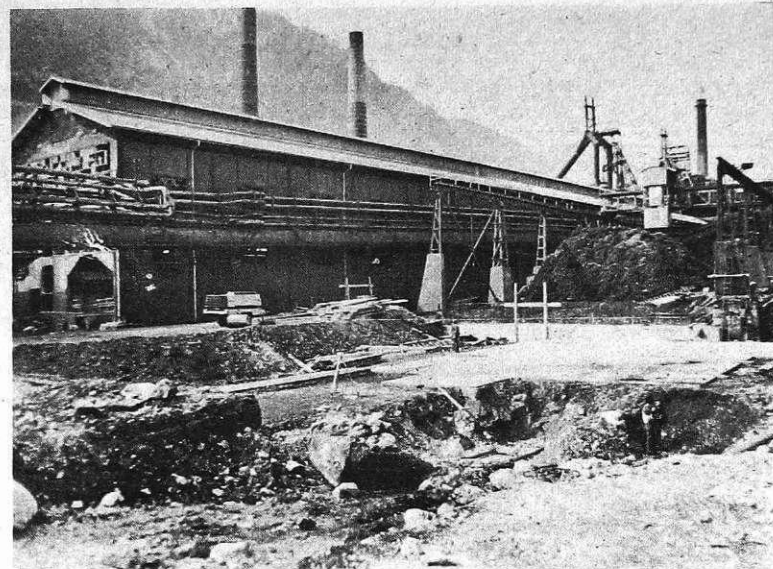
TOZD MONTER DRAVOGRAD

V tej dislocirani temeljni organizaciji so mesečni družbeni plan skupne proizvodnje dosegli 63,3 %, nekoliko nižji operativni program pa 77,6 %. Kupcem so odpremili 709 ton svojih izdelkov.

Av gust Karba

Pogled na plavža (foto I. Kučina)

Temelji za novo jedilnico in garderobne jeklarne (foto I. Kučina)

KOLIKO POMENIJO METALURGINJE?

Ko smo v zadnji številki Železarnja prebrale sestavek Lilijane Kos o metalurginjah v naši železarni, smo bile prijetno presenečene, da je še nekdo, ki razmišlja tudi o nas: Vsa ta leta, odkar smo v neposrednem stiku s proizvodnjo, saj čutimo in živimo z njo, smo se počutile kar nekam zapostavljene, čeprav svoje delo po štiriletnem šolanju, po praksi v obratih ob izvrstnih učiteljih (inženirjih Železarnje), opravljamo vseskozi vestno, natančno in predvsem z ljubeznijo.

Noben obrat v železarni nam ni tuj, seznanjene smo s proizvodnimi procesi, kvaliteto in nekvateto materiala, težavami naše železarnje naploh in dale bi vse svoje moči za kakršnokoli izboljšanje. Marsikatera od nas je naredila tudi tečaj statistike, tečaj ultrazvoka, da o praksi po vseh obratih Železarnje niti ne govorimo. Vse tiste, ki delamo v Železarni od 10 do 18 let, vemo, kaj nam pomeni železarna, čutimo njen utrip, poraze in napredek. Toda, kot pravi Lilijana Kos, so mnogi, posebno moški, prepričani, da ne moremo korakati z njimi »vstric«, da nam ne smejo zaupati odgovornejših del, čeprav so temeljne organizacije Elektrode, Jeklovlek, Žičarna, Žebljarna, Vratni podboji in Profilarna prav primerni za to. Čutimo se enakopravne, mogoče smo za spoznanje tudi natančnejše, vzdržljivejše in vestnejše. Pa nismo imele namena govoriti o tem. Bolj nas je zanimal podatek, da

ima od 45 metalurginj le devet 14. do 17. kategorijo, ostale 6. do 9. in še 10. do 13. kategorijo. Nižje kategorije so upravičene le v primeru, če je delovna doba krajša. Nikakor pa se s takimi nizkimi kategorijami ne moremo sprijazniti, če smo v Železarni zaposlene od 10 do 18 let. To je tudi dokaz, da smo malo vrednotene in zapostavljene, čeprav delamo kot »metalurginje v črni metalurgiji.« Ekonomske tehnike in drugi profili v naši Železarni hitreje napredujejo.

Prav bi bilo, da bi odgovorni razmislili tudi o tem, da je tudi ženska metalurg lahko zelo koristna, če opravlja delo, za katerega se je izobraževala. Površna kadrovska politika v tej smeri ne bo prinesla uspeha in zadovoljstva ne nam, ne Železarni. Bile pa smo vseeno vesele prispevka Lilijane Kos in upamo, da se razmišljanje v pozitivno smer šele začne.

Metalurginje

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA IN PROGRAMA SKUPNE IN GOTOVE PROIZVODNJE ZA PRODAJO TER ODPREMA V SEPTEMBRU

TOZD	SKUPNA PROIZVODNJA						GOTOVA PROIZVODNJA				ODPREMA	
	Družbeni plan	Program	Izvršitev	% 4/2	% 4/3		Družbeni plan	Program	Izvršitev	% 9/7	% 9/8	za prodajo
1	2	3	4	5	6		7	8	9	10	11	12
PLAVŽ	16.000	13.000	13.648,0	85,3	105,0		—	—	—	—	—	—
JEKLARNA	41.300	39.550	39.459,0	95,5	99,8		—	—	—	—	—	—
— SM	26.000	24.000	24.572,8	94,5	102,4		—	—	—	—	—	—
— EL	15.300	15.550	14.886,2	97,3	95,7		—	—	—	—	—	—
— ASEA	6.700	6.825	6.850,8	102,3	100,4		—	—	—	—	—	—
— LM	8.400	8.525	7.814,4	93,0	91,7		—	—	—	—	—	—
— BBC	200	200	221,1	110,6	100,6		—	—	—	—	—	—
LIVARNA	160	160	171,8	107,4	107,4	50	50	53,5	107,0	107,0	53,4	
— jeklo	158	158	169,0	107,0	107,0	50	50	53,5	107,0	107,0	53,4	
— kovino	2	2	2,7	135,0	135,0		—	—	—	—	—	—
BLUMING-ŠTEKEL	33.900	34.400	30.962,8	91,3	90,0	7.630	5.940	4.426,0	58,0	74,5	3.795,4	
— Bluming	16.000	16.500	17.082,6	106,8	103,5	500	500	220,2	44,0	44,0	247,7	
— Štekel	14.880	15.400	10.983,6	73,8	71,3	4.630	2.940	1.998,5	35,5	68,0	1.640,0	
— Štekel storitve	520	—	689,3	132,6	—	—	—	—	—	—	—	
— Termična obdelava	2.500	2.500	2.207,3	88,3	88,3	2.500	2.500	2.207,3	88,3	88,3	1.907,7	
VALJARNA ŽICE	5.150	9.500	9.200,0	178,6	96,8	1.120	550	854,8	76,3	155,4	988,0	
— Valjarna žice	5.150	9.500	9.200,0	178,6	96,8	—	—	—	—	—	—	
— Valjarna žice storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
VALJARNA DEBELE PLOČEVINE	6.150	6.150	6.472,2	105,2	105,2	5.320	5.320	5.884,2	110,6	110,6	5.219,3	
— Valjarna debele pločevine	5.490	5.490	5.993,2	109,2	109,2	—	—	—	—	—	—	
— Valjarna debele pločevine storitve	660	660	479,0	72,6	72,6	—	—	—	—	—	—	
HLADNA VALJARNA BELA	8.300	8.300	9.128,4	110,0	110,0	7.730	7.010	7.334,8	94,9	104,6	6.877,0	
— Hladna valjarna Bela	7.870	7.150	7.342,9	93,3	102,7	—	—	—	—	—	—	
— Hladna valjarna Bela storitve	430	1.150	1.785,5	415,2	155,3	—	—	—	—	—	—	
HLADNA VALJARNA JESENICE	2.600	2.400	2.403,3	92,4	100,1	2.190	1.930	1.981,5	90,5	102,7	1.771,5	
— Hladna valjarna Jesenice	2.360	2.100	2.189,3	92,8	104,3	—	—	—	—	—	—	
— Hladna valjarna Jesenice storitve	240	300	214,0	89,2	71,3	—	—	—	—	—	—	
ŽIČARNA	4.180	3.900	3.912,3	93,6	100,3	2.910	2.550	2.767,4	95,1	108,5	2.721,2	
— Žičarna	4.180	3.900	3.912,3	93,6	100,3	—	—	—	—	—	—	
— Žičarna storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
PROFILARNA	1.650	1.650	1.796,2	108,9	108,9	1.380	1.380	1.490,9	108,0	108,0	1.301,3	
— HOP	1.450	1.450	1.537,2	106,0	106,0	1.320	1.320	1.431,3	108,4	108,4	1.241,8	
— HOP storitve	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
— rondele	45	45	33,3	74,0	74,0	45	45	33,3	74,0	74,0	33,3	
— rondele storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
— diski storitve	110	110	39,8	39,8	39,8	—	—	—	—	—	—	
— deli za cestno ograjo	35	35	185,9	531,1	531,1	15	15	26,3	175,3	175,3	26,3	
SKLADIŠČE 38	120	120	—	—	—	120	120	—	—	—	—	
VRATNI PODBOJI	140	140	143,0	102,1	102,1	140	140	143,0	102,1	102,1	112,6	
JEKLOVLEK	1.990	1.990	2.002,2	100,6	100,6	1.970	1.970	1.994,8	101,3	101,3	1.968,8	
ELEKTRODE	1.820	1.820	1.935,6	106,4	106,4	1.620	1.620	1.734,4	107,1	107,1	1.477,3	
— elektrode + varilna žica	1.480	1.480	1.463,7	98,9	98,9	1.480	1.480	1.461,3	98,7	98,7	1.165,3	
— varilna žica storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
— varilni prašek	30	30	70,1	233,7	233,7	30	30	66,1	220,3	220,3	105,0	
— suha el. masa	50	50	72,0	144,0	144,0	50	50	72,0	144,0	144,0	72,0	
— ognjevarni material	260	260	329,8	126,8	126,8	60	60	135,0	225,0	225,0	135,0	
ŽEBLJARNA	920	920	920,7	100,1	100,1	920	920	920,6	100,1	100,1	923,8	
MONTER DRAVOGRAD	1.120	914	709,0	63,3	77,6	1.120	914	709,0	63,3	77,6	709,0	
SKUPAJ:	125.500	124.914	122.864,5	97,9	98,4	34.220	30.414	30.294,9	88,5	99,6	27.918,6	
ELEKTRODE ZAGREB	—	—	—	—	—	100	100	206,4	206,4	206,4	206,4	
SKUPAJ	—	—	—	—	—	34.320	30.514	30.501,3	88,9	100,0	28.125,0	
Storitve	—	—	—	—	—	1.450	2.230	2.518,3	173,7	112,9	2.518,3	
SKUPAJ	—	—	—	—	—	35.770	32.744	33.019,6	92,3	100,8	30.643,3	

DANES BRIGADNA KONFERENCA

Vodstvo stalne mladinske delovne brigade Železarn obvešča vse mladince-brigadirje, da bo danes, v četrtek, 11. oktobra, ob 18. uri v restavraciji Kazina brigadna konferenca. Obravnavali bodo poročilo o delu v preteklem letu in program aktivnosti za obdobje 1984/85.

Vabljeni so vsi člani, prav tako pa tudi tisti, ki bi člani radi postali.

Z. K.

ZAČETEK GRADBENIH DEL ENE NAJVEČJH NALOŽB V SR SLOVENIJI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Naložba vsebuje tudi vse čistilne naprave (voda in zrak) in blazilce ro-pota.

Po izgradnji prve faze bo proizvodnja jekla v Železarni znašala:

- 210.000 ton iz jeklarne 2
- 200.000 ton iz sedanjih elektro peči in

- 110.000 ton iz dveh SM peči, ker bodo z izgradnjo prve faze prenehale obratovati štiri SM peči in en plavž. Skupna proizvodnja bo tako znašala 520.000 ton surovega jekla, medtem ko sedaj izdelamo okrog 470.000 ton surovega jekla. Po izgradnji druge faze pa bo skupna proizvodnja znašala 550.000 ton letno, in sicer:

- 200.000 ton v jeklarni 1 (sedanje elektro peči) in
- 350.000 ton v jeklarni 2.

Z dograditvijo druge faze bosta nehali obratovati še preostali dve SM peči in drugi plavž.

S tem bo dejansko opravljena sanacija zastarele in iztrošene tehnologije izdelave jekla v SM pečeh, ki jih povsod v svetu opuščajo in ki v naši železarni pomeni 30 % višje stroške kot pri izdelavi jekla v elektro pečeh. To pa pomeni tudi izboljšanje delovnih pogojev, odpravo težkega fizičnega dela in nevarnosti pri delu, izboljšanje delovnega in bivalnega okolja, kajti sedanje SM peči so največji onesnaževalec zraka. Odveč pa je skoraj poudarjati, da se bo s tem izboljšala kvaliteta jekla, kar bo po-gojevalo tudi višjo vrednost naših

proizvodov, kar je tudi naš že davno začrtani dolgoročni cilj. V kratkih besedah povedano, izgradnja jeklar-ne 2 za našo železarno pomeni teh-nološko-tehnično in ekonomsko ter ekološko sanacijo.

Izgradnja jeklarne 2 pomeni tudi zmanjšanje porabe primarne energije za 57 % in stroškov uvoza energije za 80 % ob tem, da se od 220.000 do 250.000 ton zmanjšajo tudi železniški in cestni prevozi (ruda plus jalo-vina, koks idr.). Torej ima naložba tudi* glede devizne, energetske in transportne bilance veliko prednost, poleg cenejše proizvodnje, boljše kvalitete jekla, zaradi modernih teh-nologij večjega izplena in že omenje-ne sanacije sedanjih razmer.

Po projektu bo po izgradnji prve faze v jeklarni 2 zaposlenih 237 delavcev v proizvodnji in 85 delavcev v vzdrževanju, ki bodo prekvalificirani iz opuščenih proizvodnih naprav, po-leg mladih iz šol usmerjenega izo-braževanja. V končni fazi bo 234 delavcev višja oziroma prostih za pre-kvalifikacijo na druga dela in opravi-la. Za ilustracijo naj navedemo, da se bo v odnosu na sedanje stanje v SM jeklarni proizvodnost po izgrad-nji prve faze povečala od 692 ton na zaposlenega na leto na 886 ton ali za 28 %, po izgradnji druge faze pa za 60 %.

Kakor smo že omenili bo celotna naložba za izgradnjo prve faze velja-la 18.191.915.000 dinarjev, za kar so viri že zagotovljeni, in sicer: 15,7 % lastnih sredstev Železarne (združe-

vanje TOZD), 12,8 % združenih sred-stev SOZD Slovenske železarne, 25 % združena sredstva sovlagatel-jev, 30 % kredit Ljubljanske banke — konzorcij bank, 1 % komercialni krediti in 15,5 % tuji finančni krediti.

Uvozna oprema in usluge firme MANNESMANN DEMAG HÜ-TENTECHNIK iz Zvezne republike Nemčije, s katere ima Železarna že sklenjeno pogodbo, znašajo 65.840.261 nemških mark. Za odpla-čilo anuitet je Železarna že sklenila pogodbo o protidobavah — izvoz je-kla in opreme v vrednosti 93 milijon-ov nemških mark za dobo osmih let in pol. S tem je odprta pot tudi do-mači industriji za sodelovanje z ino-zemskim partnerjem.

Železarna bo uvozila izključno opremo in dele opreme, ki jo domači proizvajalci še ne izdelujejo. Tako znaša delež uvožene opreme 33 % in domače 67 %, po teži pa bo uvožene tehnološke opreme 800 ton in doma-če 5.300 ton, poleg 9.300 ton jeklenih konstrukcij in 1.700 ton žerjavov.

Najbrž danes ni nobenega dvoma več, da je izgradnja jeklarne 2 poleg velikega pomena za slovensko in ju-goslovansko gospodarstvo, eksisten-čnega pomena za našo železarno in občino kot celoto. Dejstvo je namreč, da je sedanja SM jeklarne, v kateri starejše SM peči obratujejo 48 let, dve novejši pa 25 let, tehnično in teh-nološko zastarela in dotrajana in da bi v nekaj letih morali peči opustiti. V svetu SM postopek za izdelavo je-kla opuščajo že dalj časa, o čemer lahko večkrat beremo v tehničnih feljtonih, ki jih objavlja Železar. V sedanjem času v svetu izdelajo okrog 55 % surovega jekla v kisiko-vih konvertorjih, 23 % v obločnih električnih pečeh in le okrog 22 % v Siemens Martinovih pečeh. Naj pri tem omenimo, da ima v SOZD Slo-venske železarne edino jeseniška že-lezarna še SM peči, železarni Ravne in Štore sta jih ustavili leta 1978 in 1968, v Železarni Nikšič pa leta 1977.

POPRAVEK REZULTATOV GLASOVANJA NA REFERENDUMU 27. SEPTEMBRA

Volilna komisija Železarne obvešča delavce temeljnih organizacij in delovnih skupnosti, da so rezultati glasovanja na referendumu 27. septembra, objavljeni v 39. številki Železarja, napačni. Do napačnih rezultatov je prišlo, ker volilne komisije v temeljnih organizacijah: Valjarna bluming-štel, Valjarna debele pločevine, Profilarna, Je-klovlek, Želblarna, Transport, Strojne delavnice in v delovni skupno-sti za ekonomiko, TKR in novogradnje niso pravilno izračunale od-stotka volilne udeležbe.

Da ne bi prišlo do ugibanj o glasovalnih rezultatih, jih objavljamo ponovno s pregledom po temeljnih organizacijah in delovnih skupno-stih.

Spremembe so tudi pri udeležbi na referendumu in pri glasova-nju o posameznih predlogih samoupravnih aktov. Največjo udeležbo so, kot smo že v prvi informaciji napisali, imeli v TOZD Strojne delav-nice (87,6 %), najmanjša pa je bila v delovni skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje, kjer se je glasovanja udeležilo 236 delavcev ali 66,1 % od 357 vpisanih v imenik in ne v TOZD Monter Dravograd, kakor smo napisali v prvi informaciji.

Za predlog sprememb in dopolnitev statuta in za predlog pravil-nika o urejanju stanovanjskih zadev jih je največ glasovalo v TOZD Elektrode.

V TOZD Vratni podboji niso izglasovali predloga pravilnika, v TOZD Valjarna bluming-štel pa ne predloga pravilnika in ne spre-memb statuta.

REZULTATI GLASOVANJA NA REFERENDUMU 27. SEPTEMBRA

Temeljna organizacija Delovna skupnost	Glasovalo za					
	Volil.	Glasov.	%	Statut	%	Pravil.
Plavž	210	174	82,8	115	54,7	121
Jeklarne	669	459	68,6	358	53,5	359
Livarna	81	70	86,4	56	69,1	49
Valj. bluming štel	355	250	70,5	164	46,1	163
Valj. žice in prof.	160	131	81,9	99	61,9	96
Valj. debele ploč.	176	152	86,0	107	60,7	97
HV Bela	277	223	80,5	176	63,5	171
HV Jesenice	202	155	76,7	107	52,9	110
Žičarna	235	164	69,7	131	55,7	131
Profilarna	65	55	84,6	42	64,6	42
Vratni podboji	55	47	85,5	34	61,8	27
Jeklovlek	144	115	79,8	97	67,3	95
Elektrode	249	215	86,3	188	75,5	186
Želblarna	81	66	81,4	50	61,7	49
Monter	320	218	68,1	176	55,0	169
Energetika	239	194	81,2	141	58,9	128
Transport	371	278	74,9	214	57,6	214
Strojne delavnice	321	282	87,8	203	63,2	196
Remontne delavnice	512	404	78,9	295	57,6	290
Vzdrževanje	563	426	75,6	298	52,9	297
Družbena prehrana	171	142	83,0	121	70,7	121
KO-FI	304	258	84,9	212	69,7	203
KSI	357	236	66,1	198	55,4	197
SEO-TKR-NG	485	411	84,7	329	67,8	302
ŽELEZARNA	6602	5125	77,6	3911	59,2	3813

Volilna komisija Železarne

SO KOMUNISTI ŠE ENOTNI IN UČINKOVITI?

V torek, drugega oktobra, so se komunisti temeljne organizacije Hladna valjarna Bela pogovarjali o zaključkih pete seje njihove osnovne organizaci-je in predlogih sklepov in stališč 13. seje centralnega komiteja ZKS. Na seji so bili prisotni tudi sekretarji ostalih osnovnih organizacij zveze komuni-stov naše železarne, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in poslo-vodnega odbora elezarne in SOZD Slovenske železarne ter Miha Ravnik, sekretar predsedstva centralnega komiteja zveze komunistov Slovenije.

Na prejšnji seji so se komunisti TOZD Hladna valjarna Bela dogovo-rili, da bodo za boljše idejno in or-ganizacijsko usposobljenost organi-zirali več izobraževalnih oblik in po-svetili več pozornosti samoizobraže-vanju komunistov.

Komunisti morajo obvezno izraža-ti svoja mnenja in stališča, zato jih bodo pozivali, da povedo svoje mne-nje o določenem problemu in da po-vedo, kaj se dogaja v njihovem oko-lju.

Vsi komunisti temeljne organiza-cije se morajo aktivneje vključiti v razprave samoupravnih delovnih skupin in nameniti več pozornosti problemskim konferencam. Osnov-na organizacija se mora obvezno povezati s krajevno skupnostjo in komunisti v drugih temeljnih or-ganizacijah.

Predstavitvi so svoj sanacijski pro-gram in uspehe pri zniževanju stroš-kov. Z manjšo porabo zemeljskega plina na vseh ogrevalnih mestih, z boljšim izplenom in varjenjem kolo-barjev, z manjšo porabo laka in upo-rabo drugačne emulzije ter z nadpo-prečno proizvodnjo so prihranili 150,58 milijona dinarjev.

V razpravo so se vključevali pred-vsem predstavniki družbenopoliti-čnih organizacij in člani poslovdne-ga odbora, komunisti TOZD Hladna valjarna Bela pa so bili v glavnem ti-ho. Mogoče tudi zato, ker se »stari« in »novi« sekretar osnovne organiza-cije nista mogla sporazumeti, kaj naj bi razpravljali in kdo naj bi imel prednost — komunisti osnovne or-ganizacije ali gostje. Iz precej raztrga-ne in neorganizirane razprave po-vezemam le nekaj najbolj zanimivih misli.

Oto Kelih, predsednik stalne ak-cijske konference zveze komunistov naše železarne je poskušal usmeriti razpravo na probleme, ki bi jih ko-munisti morali obravnavati ob skle-pih 13. seje. Predvsem bi se morali vprašati, ali smo glede na število se-stankov in obravnavane zadeve še akcijsko enotni in učinkoviti. Popre-čno se osnovne organizacije sestaja-jo trikrat na leto, to pa je za učinko-vitost zveze komunistov premalo. Poleg tega na sestankih obravnavajo večinoma dokumente višjih partij-skih forumov, zadeve iz njihovega neposrednega okolja pa ostajajo ob strani.

Menil je, da je med komunisti še vedno preveč dvoličnosti, saj se eno dogovorimo, drugo pa delamo. Poleg tega smo preveč oddaljeni od delav-cev in svojega okolja, kar se kaže tu-di v neaktivnosti osnovnih organiza-cij, ki v temeljnih organizacijah po-

gosto nimajo podpore. Ponekod prevladuje mnenje, da so za vse te-žave odgovorni le komunisti.

Razmišljati bi morali tudi o druga-čni organiziranosti osnovnih organi-zacij in delitvi članarine, saj so po-nekod zaradi majhnega števila zapo-slenih v temeljni organizaciji ali sektorju osnovne organizacije zveze komunistov zelo šibke; nekatere os-novne organizacije zaradi pomanj-kanja sredstev ne morejo uresničiti zastavljenih programov.

Vsakemu sestanku osnovne or-ganizacije bi morali dati vsebino iz svo-je temeljne organizacije ali sektorja. Le tako bodo člani poznali probleme in jih tudi želeli reševati, le tako bo-do imeli občutek, da so prispevali k izboljšanju položaja v svojem oko-lju.

Miha Ravnik, sekretar predsed-stva CK ZKS, je poudaril, da je bil namen 13. seje predvsem nakazati vrsto vprašanj v naši družbi, ki izha-jajo iz odnosov v zvezi komunistov. Zato se bo treba boriti predvsem za uveljavitev drugačnega odnosa do dela in aktivnosti v zvezi komuni-stov. Bistvo ocenjevanja komunista bi moralo biti, kakšen je njegov od-nos do dela in okolja in kako je pri-pravljen boriti se za boljše odnose v družbi. Le taki komunisti, ki niso ko-munisti le zase, ampak tudi za svoje okolje, lahko ostanejo v vrstah zveze komunistov. Ostalim, ki jih imamo samo za članarino in sklepčnost se-stankov, bi morali pokazati vrata. Kaj nam namreč pomeni osemsto komunistov v Železarni, če nimajo vloge in položaja, ki bi ju v sedanjih razmerah morali imeti.

Vsi komunisti v Železarni bi mora-li bolj razmišljati o tem, kako bomo dosegli, da bomo vsi skupaj s skupno akcijo prišli iz naših skupnih težav. Bolj bi se morali zavedati, da imamo komunisti iste cilje in probleme kot delavci, zato je zapiranje v ozke kro-ge osnovne organizacije ali temeljne organizacije oziroma sektorja nedo-pustno. Le s skupnimi močmi in več-jim medsebojnim sodelovanjem bo-mo lahko reševali probleme in tako zvezi komunistov vrnili nekdanji ugled. V sedanjih zaostrenih družbe-nih razmerah se bo pokazalo, koliko smo enotni, akcijsko povezani in učinkoviti.

V razpravi so udeleženci precej pozornosti namenili tudi nagrajeva-nju po delu in problematiki proiz-vodnje. Ker sta to zelo obsežni in po-membni temi, so se dogovorili, da bo osnovna organizacija zveze komuni-stov TOZD Hladna valjarna Bela do konca leta organizirala problemski konferenci o teh dveh problemih.

Lilijana Kos

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD ELEKTRODE

Sedma seja osnovne organizacije sindikata TOZD Elektrode je bila 20. septembra.

Obravnavali so izvedbo referendu-ma. Menili so, da je naloga vseh član-ov izvršnega odbora, da sodelav-cem razložijo pomen referenduma, da bi se ga udeležili v čim večjem številu.

Dogovarjajo se, da bi solidarno-stno soboto izvedli čim prej. Prošnjo sodelavke za pomoč pri nakupu apa-rata za dializo so posredovali izvrš-nemu odboru konference sindikata Železarne.

DELOVNA SKUPNOST KSI

Na peti seji izvršnega odbora os-novne organizacije sindikata delo-vne skupnosti za kadrovske in sploš-ne zadeve ter informiranje, ki je bila v četrtek, 20. septembra, so obra-vnavali potek referenduma, ki je raz-pisan za 27. september.

Mladinski organizaciji so nakazali nekaj denarja za okrasitev volišča. Člani izvršnega odbora bodo skušali apelirati na svoje sodelavce, da se jih čim več udeleži referenduma.

Pregledali so še tekoče zadeve, kot so: organizacija izleta, poravnava računov za piknike posameznih sindi-kalnih skupin, nakup abonmajskih kart za gledališče, ogled razstave o kitajski kulturi v Zagrebu in denar-no pomoč mladinski organizaciji za družabno srečanje po njeni pro-gramsko-volilni konferenci.

TOZD VZDRŽEVANJE

Člani izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Vzdr-ževanje, ki so se sestali na deveti se-ji 21. septembra, so obravnavali pro-gram samoupravnih aktivnosti za mesec september in program ukre-pov za odpravo motenj v poslovanju. Menili so, da je potrebno programu dodati termine, da se bo lažje pre-verjalo njegovo izvajanje. Do nasle-dnje seje izvršnega odbora morajo preveriti, če se ti ukrepi res izvajajo.

O svojem delu so poročale tudi po-samezne komisije. Tako komisija za oddihe in izlete pripravlja izlet in piknik, komisija za šport je kupila permanentne vstopnice za hokejske tekme, komisija za kulturo organi-za ogled razstave o kitajski kulturi v Zagrebu, skupaj s komisijo za izlete pa bi rada organizirala ogled pred-stave v Cankarjevem domu. Komisi-ja za splošni ljudski odpor in družbe-no samozaščito je poročala, da je v Železarni čedalje več kraj in je po-trebno poostri kontrolo pri vratar-jih, dobili pa so tudi opremo za civil-no zaščito. Komisija za prošnje in pritožbe ugotavlja, da je kredit za nakup ozimnice pri Ljubljanski ban-ki s 47 % obresti za delavce nespre-jemljiv, zato bi morali v okviru Žele-zarne najti drugo možnost za kredit za nakup ozimnice.

Volilni komisiji in mladincem bo-do za okrasitev volišč za referendum za vsako volišče nakazali 1.000 din. Nakazali so tudi denar za nakup vencev za umrlo sodelavca.

Glede reorganizacije vzdrževalnih temeljnih organizacij menijo, da bi bilo potrebno izvesti javno razpravo po SDS in zbrati pripombe na pred-log.

Na izredni seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Vzdrževanje, ki je bila 28. sep-tembra, so obravnavali predloge ko-misije za prošnje in pritožbe. Petim sodelavcem so odobrili po 5.000 din pomoči, ženi umrlega sodelavca pa 10.000 din. Do 9. oktobra zbirajo tudi prijave za izlet.

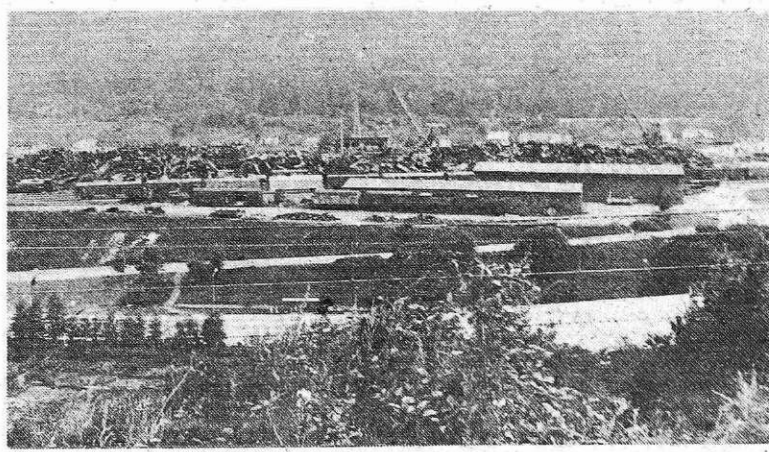
DELOVNA SKUPNOST KO-FI

Na peti redni seji izvršnega odbo-ra osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti za komercialne in finančne zadeve, ki je bila 4. septem-bra, so brez pripomb obravnavali program samoupravnih aktivnosti in predlagali nove člane volilne komi-sije.

Obravnavali so tudi reorganizacijo oddelka za obračun osebnih dohod-kov in menili, da to ni reorganizacij ampak le boljša organizacija dela. Člani izvršnega odbora menijo, da imajo podobne probleme tudi dru-god, vendar ne čakajo na uveljavitev kataloga del in nalog, kot da bo z njim vse rešeno. Tako se v predlogu pojavljajo izjeme in se zato nesoraz-merja samo povečujejo v primerjavi z ostalimi.

Gorski reševalni službi so nakaza-li 3.000 din, za hokejske karte bodo prispevali po 500 din, sedmim bol-nim sodelavcem so nakazali po 1.500 din, obdarili so upokojenega sodelavca in tri petdesetletnike.

V soboto, 22. septembra, bodo or-ganizirali piknik na Poljanah in nanj povabili tudi upokojene sode-lavce.

Tovarna postaja Železarne (foto I. Kučina)

Dopisujte

BRALCI ŽELEZARJA O ŽELEZARJU (2)

V prejšnjem prispevku smo navedli razloge za izvedbo te raziskave, predstavili sprejeto vsebinsko zasnovano Železarja ter opozorili na javno razpravo o informiranju in komuniciranju, ki bo potekala v decembru, gradivo pa bomo pripravili delavci CPSI. V drugem delu prispevka smo predstavili anketirano populacijo (172 delavcev) in opozorili na posamezne karakteristike, ki pogojujejo nevrzornost anketirane populacije.

V osrednjem delu vprašalnika smo postavili vprašanja, ki se konkretno nanašajo na glasilo Železar. Pri posameznih rubrikah nas je zanimala le pogostost branja, pri nekaterih pa smo postavili vprašanja, na katera smo želeli dobiti vsebinske pripombe bralcev. Kot smo že uvodno-

ma omenili, so ta vprašanja polodprtega tipa, ker smo želeli dobiti čimveč pobud bralcev, kako se izboljšati posamezne rubrike.

Prvo vprašanje, ki se nanaša tako na vsebinsko zasnovano kot na bralnost rubrike, je bilo:

»ALI PREBIRAŠ UVODNIK?« (rezultati so podani v odstotkih):

	ŽJ	JEK	HVB	SD	E-TKR-NG
1. ne poznam te rubrike	5,8	19,4	5,2	3,2	—
2. uvodnika ne prebiram	9,3	12,9	10,3	6,5	7,7
3. preberem ga le površno	52,3	41,9	55,2	58,1	51,9
4. preberem ga natančneje	27,4	22,6	25,9	32,2	28,9
5. drugo (napiši)	5,2	3,2	3,4	—	11,5

Več kot četrtina anketiranih bralcev prebere uvodnik natančno. Največ anketirancev se je odločilo za to modaliteto v TOZD Strojne delavnice, medtem ko je ta rubrika najmanj brana v TOZD Jeklarna, kjer se je skoraj tretjina anketirancev odločila za modaliteto »ne poznam te rubrike« in »uvodnika ne prebiram«.

Z najpreprostejšo statistično metodo križanja smo ugotovili, da »natančno« prebere uvodnik največ anketirancev, ki so stari med 36 in 45 let in ki imajo 26 let in več staža v

Železarni. Ko smo iskali povezanost med bralnostjo uvodnika in šolsko izobrazbo, smo ugotovili, da čim višjo šolsko izobrazbo so imeli anketiranci, tem bolj so se odločali za modaliteto »preberem ga natančneje«. Med vsemi anketiranci, ki so se opredelili za članstvo v sindikatu, jih 26,9 % prebere uvodnik natančno; med člani ZK je ta odstotek precej višji 46,0 % (nečlani ZK: 19,7 %), kar kaže na določeno korelacijo. Pri zadnji modaliteti so se pripombe največkrat glasile: odvisno od teme.

Z vprašanjem: »KAJ MENIŠ O UVODNIKU?« smo želeli zbrati vsebinske pripombe na to rubriko:

	ŽJ	JEK	HVB	SD	E-TKR-NG
1. mislim, da uvodnik dovolj aktualno in kritično spremlja družbena dogajanja s posebnim poudarkom na ŽJ	42,4	32,3	43,0	58,1	38,5
2. v uvodniku je zajeta samo aktualna problematika ŽJ in naše občine	16,9	25,7	22,4	16,1	5,8
3. uvodniki so na ravni političnih stališč in drugih medijev množičnega obveščanja	21,5	6,5	19,0	16,1	36,4
4. ne poznam te rubrike	12,2	32,3	12,1	3,2	5,8
5. drugo (napiši)	7,0	3,2	3,5	6,5	13,5

Največ anketirancev (42,4 %) meni, v TOZD Strojne delavnice celo 58,1 %, da uvodnik »aktualno in kritično spremlja družbena dogajanja s posebnim poudarkom na Železarni«. V nekoliko manjšem številu so se za to modaliteto odločili v TOZD Jeklarna, kjer jih skoraj tretjina ne pozna te rubrike, in v delovni skupnosti E-TKR-NG, kjer so se v prejšnjem številu odločili za modaliteto, da so »uvodniki na ravni političnih stališč in drugih medijev množičnega obveščanja«, kar naj bi razumeli, la so premalo obrnjeni k železarski in občinski problematiki in da gre pri njih le za ponavljanje že znanih stališč brez aplikacij na konkretno stvarnost. Naj to predpostavko podpremo še z nizkim odstotkom (5,8 %) anketirancev iz te delovne skupnosti, ki so se odločili za: »v uvodniku je zajeta samo aktualna problematika Železarne in naše občine«. Tudi pripombe anketirancev pri tem vprašanju oz. tistih, ki so se odločili za zadnjo modaliteto, kažejo, da je uvodnik preveč splošen, da je v njem preveč politiziranja, da je pogostokrat nesmiseln, kar bi lahko podprli s pripombo anketirancev, »da je preveč besed za to, da se pove nekaj plošnega«.

Naj navedemo le nekaj najbolj zanimivih podatkov, ki smo jih dobili s križanjem rezultatov demografskih karakteristik anketiranih in tem vprašanjem:

— tri četrtine anketiranih z nepopolno osemletko se je odločilo za modaliteto »uvodniki so na ravni političnih stališč in drugih medijev množičnega obveščanja«

— enak odstotek (42,9 %) anketiranih z visoko izobrazbo se je odločil

tako za prvo kot za tretjo modaliteto, medtem ko ni niti enega anketirancev, ki bi menil, da »je v uvodniku zajeta le aktualna problematika Železarne in naše občine«

— za prvo modaliteto se je odločilo 41,5 % članov sindikata in 56 % članov ZK.

Pri križanju vprašanj, ki se nanašata na uvodnik, predstavljamo le odgovore tistih anketirancev, ki natančno preberajo uvodnik: 72,4 % se jih je odločilo za prvo modaliteto, le nekaj manj kot petina pa za tretjo (glej rezultate na vprašanja »Kaj meniš o uvodniku?«).

Večina upokojenih anketirancev prebira uvodnik le površno, največ pa jih meni, da dovolj aktualno in kritično spremlja družbena dogajanja s posebnim poudarkom na Železarni in jeseniški občini.

Pri tem se nam postavlja vprašanje: kaj je vzrok, da so se posamezniki odločili za določene alternative? Najbolj objektivno lahko uvodnik ocenjujejo tisti anketiranci, ki ga natančno prebirajo, vendar se nam istočasno postavlja novo vprašanje: koliko sama kvaliteta, naravnost in aktualnost pogojuje (je pogojevala) bralnost te rubrike pri posameznikih, kar kaže tudi vsebina pripomb anketirancev.

Ena od najbolj pogostih pripomb v lanskoletni javni razpravi po samoupravnih delovnih skupinah se je nanašala na objavljene prepise iz Gospodarskega vestnika, občinskega Delegata, Poročevalca Skupščine SRS in Skupščine SFRJ, Informacij republiškega sveta in zveznega sveta zveze sindikatov.

»KAJ MENIŠ O ČLANKIH, KI SO DELOMA ALI PA V CELOTI PREPISI IZ »GOSPODARSKEGA VESTNIKA«, »DELEGATSKEGA POROČEVALCA« IN DRUGIH REVIJ?«

	ŽJ	JEK	HVB	SD	E-TKR-NG
1. prepisi se mi zdijo ustrezni	32,6	48,4	32,8	48,4	13,5
2. prepisi so preobsežni, treba bi bilo napraviti povzetke	36,1	12,9	37,9	38,7	46,2
3. nimam svojega mnenja, ne berem člankov	26,2	35,5	25,9	12,9	28,9
4. drugo (napiši)	5,2	3,2	3,5	0	11,5

Največ anketirancev se je odločilo za modaliteto, da so »prepisi preobsežni in da bi bilo potrebno napraviti povzetke«. Med posameznimi temeljnimi organizacijami so precejšnje razlike, saj vidimo, da so se anketiranci v TOZD Jeklarna (48,4 %) in TOZD Strojne delavnice v večji meri odločali za prvo modaliteto, v ostalih dveh pa bolj za povzetke po-

sameznih prispevkov. Od 16 anketiranih upokojencev se jih je kar devet odločilo za drugo modaliteto. Z natančnejšim pregledom računalniškega izpisa smo želeli ugotoviti, kakšna je struktura anketirancev, ki so se odločili za posamezne modalitete. Najprej predstavljamo rezultate križanja šolske izobrazbe in prvih dveh modalitet pri tem vprašanju.

	do 4 r.	nepopoln.	popoln.	pokl.	sred.	višja	visoka
prepisi se mi zdijo ustrezni	33,3	25,0	63,6	30,8	31,8	16,7	14,3
potrebni povzetki	33,3	41,7	18,2	34,6	35,3	58,3	50,0

Pri posameznih razredih, razen pri tistih z dokončano osemletko, se je večina odločala za drugo modaliteto, za potrebnost povzetkov pri posameznih člankih. Posebej ta odstotek izstopa pri anketiranih z višjo in visoko izobrazbo. Kake ustrezne razlage za tako visok odstotek anketirancev s popolno osemletko, ki so se odločali za prvo modaliteto, ni moč podati, razen če izhajamo iz predpostavke, da teh prispevkov ne berejo in so zato manj kritični do sedanje oblike. Zanimivo je, zakaj so se anketiranci z nižjo izobrazbo odločali za drugo modaliteto? Pri vseh, ki so se (formalno) izjasnili za članstvo v posameznih družbenopolitičnih organizacijah, vidimo, da so se v večji meri odločali za drugo modaliteto, izjema so le člani ZSMS. Tudi člani delegacij za zbor združenega dela ali v kateri od SIS ter delegati delavskih svetov in drugih samoupravnih organov na nivoju TOZD, delovne

skupnosti, delovne organizacije in SOZD se v večji meri zavzemajo za povzetke posameznih člankov, na kar so gotovo vplivale njihove dosedanje samoupravne in delegatske izkušnje (preobsežna gradiva za seje).

V izpolnjenih vprašalnikih smo pregledali odgovore na zadnjo modaliteto »drugo (napiši)«. Največ je bilo predlogov o potrebnosti komentarjev pri posameznih prepisih s posebno aplikacijo za Železarno. Posamezniki predlagajo, naj bi bili prepisi le takrat, ko posameznih člankov zaradi vsebine ni mogoče skrajšati, ena pripomba pa se je nanašala na sam izbor člankov iz posameznih revij, ker je po mnenju anketirancev v Gospodarskem vestniku mnogo bolj zanimivih člankov od tistih, ki so objavljeni v Železarju.

Več anketirancev je nagnjenih k povzetkom posameznih člankov iz revij, gotovo pa bi bil v posameznih

»ALI V ŽELEZARJU SPREMLJAŠ PROBLEMATIKO PROIZVODNJE?« (produktivnost, izpolnjevanje planskih obveznosti, inovativnost.)

	ŽJ	JEK	HVB	SD	E-TKR-NG
1. redno	51,2	35,5	67,0	54,8	38,5
2. pogosto	22,7	12,9	17,2	22,6	34,6
3. občasno	21,5	29,0	12,1	22,6	26,9
4. ne spremljam	4,7	22,6	1,7	0	0

Naša predpostavka o bralnosti te rubrike je bila pravilna, saj se je več kot polovica vseh anketirancev odločila za modaliteto »redno«, v TOZD Hladna valjarna Bela in TOZD Strojne delavnice pa je ta odstotek še višji. Poseben »primer« so anketiranci v TOZD Jeklarna, kjer se jih je

več kot polovica odločila za zadnjo dve modaliteti. V ostalih dveh temeljnih organizacijah in delovni skupnosti je le en anketiraneec, ki sploh ne spremlja te problematike. Ugotovili smo, da premo sorazmerno s starostjo in s stažem v Železarni narašča bralnost te rubrike. Ta ru-

primerih potreben tudi komentar. Kazalo bi razmišljati tudi o rubriki v smislu »Prebrali smo za vas«, ki so precej pogoste tako v dnevnih kot tednikih, kjer bi bili povzetki najzanimivejših člankov iz drugih revij.

V vsaki številki Železarja je problematika proizvodnje precej zastopana, kar je povsem razumljivo, če upoštevamo, kakšno glasilo je tednik. Železi smo ugotovili pogostost branja tudi tovrstnih člankov. Izhajali smo iz predpostavke, da »so ti prispevki najbolj brani. Z drugim vprašanjem smo želeli zbrati predvsem »vsebinske« odgovore oziroma čimveč ocen o dosednji kvaliteti teh člankov in predloge, kako to rubriko še izboljšati.

Železarski globus

SOVJETSKA ZVEZA

V mestu Nova Ivanovska v bližini ukrajinskega središča zalag železove rude Krivoj Rog so pred kratkim zaključili z montažo 60 metrov visokega vrtnega stolpa. Z njegovo pomočjo bodo lahko izvajali izredno globoko vrtnje v notranjost zemlje do globine 15 kilometrov. Na ta način bodo predrla ukrajinsko kristalno ploščo in prodrli do zemeljskega plašča. Znanstveniki pričakujejo, da bodo s tem vrtnjem dobili podatke o do sedaj še neznanih strukturah celotnega področja z zalagami železove rude, ki se razteza do mesta Kursk.

brika je najbolj brana med anketiranci z dokončano osnovno šolo (75,0 %), sledijo pa anketiranci z višjo (66,7 %) in visoko šolo (57,1 %). Poleg tega smo ugotovili visoko bralnost pri anketiranih, ki imajo samoupravne funkcije bodisi na ravni TOZD, delovne organizacije ali SOZD.

Pri anketiranih upokojenci smo ugotovili, da jih več kot tri četrtine še vedno »redno« ali »pogosto« spremlja problematiko proizvodnje.

lovne skupnosti E-TKR-NG, kjer menijo, da so ti članki premalo zgosteni in analitični. Precej je bilo tudi kritičnih pripomb: podatki v teh člankih se razlikujejo od informacij, ki jih posreduje ERC (!), ni predstavljeno dejansko stanje, ti prispevki so prilagojeni potrebam vodstva v posameznih temeljnih organizacijah in da v njih ni podrobnih analiz vzrokov za posamezne napake in težave v proizvodnji.

Naša delovna organizacija je že od samega začetka članica SOZD Slovenske Železarne in prav zato se nam je še posebej zdela zanimivo postaviti vprašanje o zadostnosti prispevkov o delu v drugih delovnih organizacijah in sami sestavljeni organizaciji. Izhajali smo iz predpostavke, da bi pomembnejše zadeve (tehnoški dosežki, organiziranost...) lahko večkrat predstavili tudi v našem glasilu.

Pri pregledu vprašalnikov, ki smo jih prejeli iz Plamena Kropa, Verige Lesce in Železarne Štore, smo prav tako ugotovili, da so v vseh treh delovnih organizacijah ocenili, da je tovrstne problematike v našem glasilu premalo.

Kazalo bi razmišljati o potrebnosti stalne rubrike, kjer bi objavljali bodisi povzetke različnih prispevkov iz glasil ali pa prispevke dopisnikov ostalih članic sestavljene organizacije.

V naslednji številki bomo predstavili rezultate o pogostosti branja rubrike »Pregled sestankov SDS«, vsebinske pripombe na to rubriko, koliko prebirajo informacije o delu samoupravnih organov temeljnih organizacij in delovnih skupnosti in ali so z izhajanjem DELEGATA (glasilo Skupščine občine Jesenice in samoupravnih interesnih skupnosti) še in v kolikšni meri in obliki potrebni članki, ki so namenjeni delegatom kot pomoč pri njihovem delu.

»ALI MENIŠ, DA JE PROBLEMATIKA SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE IN NJENIH ČLANIC V ZADOSTNI MERI ZASTOPANA V ŽELEZARJU?«

	ŽJ	JEK	HVB	SD	ETN
da	34,9	45,2	34,5	35,5	28,9
ne	42,4	25,8	46,6	35,5	51,9
ne vem	19,8	29,0	19,0	29,0	9,6
drugo (napiši)	2,9	0	0	0	0

Največ anketirancev je mnenja, da je premalo tovrstnih člankov, s pozitivnim odgovorom na to vprašanje pa so se večinoma izjavljali anketiranci iz TOZD Jeklarna. Ugotovili smo, da čim višjo šolsko izobrazbo imajo anketiranci, tem bolj so se

odločali za drugo modaliteto: premalo tovrstnih člankov, kar velja tudi za člane družbenopolitičnih organizacij. Posebej predstavljamo odgovore anketirancev, ki so vključeni v delo delegacij in samoupravnih organov na različnih nivojih.

	DA	NE
član delegacije za zbor združenega dela ali v kateri od SIS	31,1	57,8
delegat delavskega sveta in drugih samoupravnih organov v TOZD oz. delovni skupnosti	32,4	52,9
delegat delavskega sveta in drugih samoupravnih organov na nivoju delovne organizacije ali SOZD	33,3	58,3
nimam samoupravnih funkcij	37,2	31,9

Vidimo, da te prispevke še posebej pogrešajo anketiranci, ki so delegati delavskega sveta ali samoupravni

organov na nivoju delovne ali sestavljene organizacije.

Mile Crnović

REDNA LETNA KONFERENCA ZVEZE IZNAJIDITELJEV JUGOSLAVIJE V ZAGREBU

Na osnovi statuta Zveze iznajditeljev Jugoslavije bo jutri, 12. oktobra, v Zagrebu redna seja konference zveze, ki ima poleg delovnega tudi slavnostni značaj. V prvem delu bo konferenca razpravljala o poročilih o delu v preteklem letu, oziroma o izvrševanju sprejetih nalog, o programu dela in finančnem planu za leto 1985 in o predlogu za izgradnjo spominskega centra Nikola Tesla v Smiljanu. V slavnostnem delu seje pa bo podelitev vsakoletnih priznanj, ki jih podeljuje zveza najboljšim iznajditeljem, novatorjem in avtorjem tehničnih izboljšav Jugoslavije v počastitev dneva novatorjev 12. oktobra. Iz poročila o delu v letu 1984 povzemam najpomembnejše misli.

Poročilo Zveze iznajditeljev Jugoslavije zajema izvrševanje nalog, sprejetih na volilni konferenci zveze 12. oktobra 1983. Predsedstvo zveze se je v sodelovanju z republičkimi in pokrajinskimi zvezami iznajditeljev prek različnih družbenih akcij in aktivnosti prizadevalo, da bi vključili čim večje število delavcev v organiziran proces inventivnega dela in ustvarjanja, kar naj bi prispevalo k razvoju domačih tehnologij, večji produktivnosti dela in večjemu dohodku. To pa so najbolj neposredni prispevki k izvrševanju programa ekonomske stabilizacije.

Zveza iznajditeljev Jugoslavije je med svojimi nalogami poudarila: — omasovljenje dela zveze iznajditeljev na vseh področjih in še posebno v organizacijah združenega dela,

— ustvarjanje konkretnih pogojev, da bo inventivna dejavnost postala stalna skrb in predmet razprave vsakodnevnih samoupravnih praks v temeljnih organizacijah združenega dela,

— izdelavo strategije tehnološkega razvoja s ciljem, da bo Jugoslavija vse bolj izvažala znanje in izkušnje naših ljudi in s tem postajala vse manj odvisna od tujine.

Zveze iznajditeljev Jugoslavije je v minulem enoletnem obdobju največ svoje aktivnosti usmerila v uresničevanje družbenega dogovora o spodbujanju in vrednotenju ustvarjanja, s katerim se trajno nadaljujejo začete akcije v »letu inovacij«. To leto je posebno pomembno, ker se bo 10. decembra zaključilo desetletno obdobje, odkar je zvezni Izvršni svet Skupščine SFRJ sprejel odlok o proglasitvi »leta inovacij« in povezal vse družbenopolitične sile v boj za razvoj iznajditeljstva v naši državi.

Družbeni dogovor o pospeševanju in vrednotenju iznajditeljstva je za dolžil vse udeležence dogovora, da pospešujejo razvoj iznajditeljstva in da uspešnim inovatorjem in udeležencem v razvoju iznajditeljstva dodeljujejo ustrezna priznanja, ali jih predlagajo za odlikovanja. Družbena priznanja, ki jih je ustanovila konferenca Zveze iznajditeljev Jugoslavije, so najvišja družbena priznanja in se podeljujejo vsako leto ob dnevu novatorjev Jugoslavije 12. oktobra.

Zveza iznajditeljev Jugoslavije se je posebno angažirala in organizirala vrsto razprav v zvezi s sprejemanjem zakona o zaščiti iznajdb, tehničnih izboljšav in zaščitnih znakov. Radikalne spremembe, ki jih je vseboval zakon in so razbijale klasični patentni monopol, so naletele na veliko nerazumevanje v praksi, zato je bila pri tem zelo pomembna vloga zveze. Zakon je obvezoval delovne organizacije, da spremenijo in dopolnijo svoje normative akte, da bi se tako ustvarili ugodnejši pogoji za razvoj iznajditeljstva v združenem delu. Proces normativnega reguliranja v organizacijah združenega dela še vedno traja, čeprav je postavljeni rok že davno pretekel in bi se moralo vse uskladiti z novim zakonom.

Sprejetje zakona o dolgoročnem proizvodno-poslovno-tehničnem sodelovanju in pridobivanju materialnih pravic za uvoz tehnologije je pri-

speval k ugodnejši vsebini novih dogovorov o uvozu tehnologije, ki so dajali veliko več prostora za razvoj iznajditeljstva in racionalizatorstva oziroma domače tehnologije.

Zveza iznajditeljev Jugoslavije je bila skupaj z zveznim koordinacijskim odborom za iznajditeljstvo zelo aktivna pri oblikovanju in sprejemanju zakona o skupnem prihodku in dohodku z osnovnim ciljem, da se v zakonski projekt vgradi inovacijski dohodek. Da bi se inovacijski dohodek lahko izkazal, je potrebno zagotoviti mehanizem evidence inovacij in uvajanje kontnega plana, da bi se lahko le-ta knjigovodsko izkazal. Zveza si je prizadevala za tako rešitev v zakonu, ki bo omogočila izplačilo nagrad iz dohodka delovne organizacije in ne iz fonda osebnih dohodkov.

Naslanjajoč se v svoji dosedajni aktivnosti na široko družbeno podporo za razširjanje inovacijske in iznajditeljske dejavnosti, je Zveza iznajditeljev Jugoslavije posebno pozornost namenjala realnim ocenam stanja na tem področju in utrjevanju družbenih opredelitev, kako nadalje organizirati aktivnost, posebno v združenem delu, kjer se iznajditeljska dejavnost neposredno materializira.

V naporih, da na neposreden način prispeva k uresničevanju ciljev ekonomske stabilizacije, zveza trajno deluje v družbeni akciji, ki je bila začeta leta 1980 z geslom: Z inovacijami do stabilizacije.

Osnovni cilj akcije je bil namenjen združevanju in organiziranju delavcev, da se usmerijo na ključna tehnološka vprašanja in na ozka grla v proizvodnji in da z inoviranjem tehnoloških rešitev prispevajo k povečanju produktivnosti in uspehu gospodarjenja. Z organiziranjem aktivna zveze iznajditeljev v vsaki organizaciji združenega dela bi se zagotovilo ustvarjanje jedra za stalno organizirano in konkretno delo. Pri tem je bil mišljen tudi prispevek iznajditeljev izven združenega dela, za kar je bil v nekaterih republikah in pokrajinah reguliran status svobodnih iznajditeljev in njihova pravica v pokojninsko-invalidskem zavarovanju.

Ta akcija je dobila širok odmev, vendar še ne zadostnega in še ni sprejeta v vseh organizacijah združenega dela. Zato jo je potrebno izvajati še naprej s podporo vseh družbenih sil.

Ena od dolgoročnih akcij Zveze iznajditeljev Jugoslavije je njeno angažiranje pri ustvarjanju pogojev za utrjevanje dolgoročne strategije tehnološkega razvoja Jugoslavije. Skupaj z Zvezo inženirjev in tehnikov Jugoslavije, kot nosilko akcije, je zveza sodelovala pri organizaciji posvetovanja o strategiji tehnološkega razvoja, kar je pomembno prispevalo k nadaljnjemu definiranju ciljev strategije in smeri za njihovo reševanje.

Vse bolj ugodna družbena klima za razvoj iznajditeljstva vpliva na razvoj iznajditeljstva. Iz leta v leto se tudi povečuje zanimanje za inventivno delo in iznajditeljstvo. V organizacijah združenega dela nastajajo

številne inovacije, katere so želeli novatorji prikazati širši javnosti, zato so bile v tem času razstave najprimernejši način za izhod iz anonimnosti zelo vrednih inovacij.

Ker se razstavna aktivnost vse bolj širi in to od organizacij združenega dela navzgor in ker se mnoge inovacije prikazujejo tudi na gospodarskih sejmih, pri tem pa se ne zagotavlja selekcija kvalitete, je zveza začela z akcijo za opredelitev celotnega sistema razstav inovacij v Jugoslaviji. Ta sistem je v preteklem letu doživel še večji razvoj, kot je bilo zamišljeno.

Po republikah in pokrajinah se razvija živahna razstavna aktivnost, pri čemer je potrebno opozoriti na tradicionalne razstave INOVA Zagreb, Makinova Skopje, srbsko razstavo, črnogorsko, kosovsko, razstavo v Beogradzanki in druge. Najboljši dosežki pa se predstavljajo na jugoslovanski razstavi iznajdb in novitet RAST YU Reka, ki predstavlja zbor dosežkov, ki bi jih lahko širše uporabili v proizvodnji ali celo v mednarodni izmenjavi.

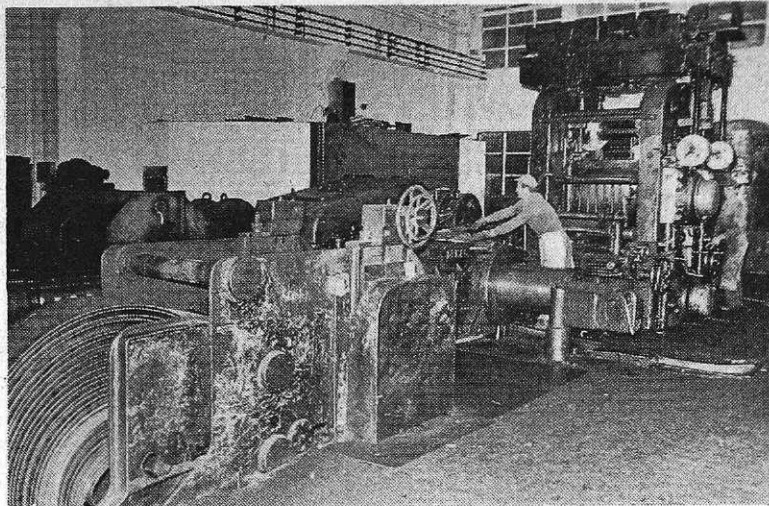
Zveza iznajditeljev Jugoslavije se je aktivno vključila v priprave šestnajstega srečanja samoupravljalcev pod imenom »Rdeča zastava«. Odbor srečanja je na svoji seji 17. decembra 1983 sprejel sklep, da bo glavna tema tega srečanja »Znanost, tehnologija in delovno ustvarjanje kot pogoj ekonomske stabilizacije in družbenega razvoja«. Odbor je istočasno izbral komisijo za izdelavo idejno politične osnove za predloženo temo.

Komisija je imela odgovorno naloge, da sprejme vsebino te aktualne teme glede na to, da se je v predhodnih razgovorih govorilo preveč teoretično, to je samo z vidika znanosti, kot osnovnega dejavnika ekonomskega in družbenega razvoja. V pripravi se je izkristaliziralo mnenje, da je za reševanje tehnoloških in drugih problemov našega ekonomskega razvoja odločilnega pomena znanje, katerega rezultat je usmerjeno raziskovanje, ne pa znanost sama po sebi; da moramo za konkretne probleme razvoja iskati konkretne rešitve in da je potrebno aktivirati vse razpoložljive ustvarjalne potencialne naše družbe, še posebno znanje in izkušnje neposrednih proizvajalcev. Pokazalo se je, da so možnosti za družbeno akcijo, katere cilj je ekonomska stabilizacija, z naslonitvijo na lastne sile, zelo široke in da je potrebno vztrajati pri povezovanju znanosti in praktičnega reševanja problemov v gospodarstvu skozi masovno inventivno delo.

Da se poudari izreden pomen inovacije, je komisija na predlog Zveze iznajditeljev Jugoslavije predložila korekcijo teme 16. srečanja tako, da se ta glasi: »Znanost, tehnologija, inovacije in delavsko ustvarjanje — dejavniki ekonomske stabilizacije in samoupravnega družbenega razvoja«. Odbor je na svoji drugi seji februarja letos potrdil predlagano spremembo in določil, da bo 16. srečanje samoupravljalcev v Kragujevcu 15. in 16. februarja 1985.

Na predlog Zveze iznajditeljev Jugoslavije je bila pripravljena seja predsedstva zvezne konference Socialistične zveze delovnih ljudi Jugoslavije, na kateri je potekala zelo kvalitetna vsebinska razprava o aktivnosti SZDL Jugoslavije pri razvoju in napredku iznajditeljstva v Jugoslaviji.

O uresničevanju zaključkov predsedstva ZK SZDLJ o razvoju iznajditeljstva in ustvarjanja je bil sestanek v zvezni konferenci 25. junija le-

Siemag valjni stroj v Hladni valjarni Jesenice (foto I. Kučina)

tos. Na tem sestanku je bilo dogovorjeno, da se povzetek razprav in besedilo, pripravljeno za sestanek, pošlje vsem udeležencem družbenega dogovora, kakor tudi vsem drugim dejavnikom, ki imajo vlogo in odgovornost pri razvoju inventivne dejavnosti.

Namen je bil, da se kar najbolj konkretno opredelijo glavne naloge posameznih udeležencev družbenega dogovora in drugih na osnovi sklepov predsedstva zvezne konference SZDL Jugoslavije, ki bo tudi sistematično spremljalo uresničevanje sklepov in sprejemalo ukrepe za napredek ustvarjanja.

Predsedstvo Zveze iznajditeljev Jugoslavije je dalo pobudo za gradnjo spominskega centra Nikola Tesla v Smiljanu, rojstnem kraju našega in svetovnega velikega izumitelja z osnovnim ciljem, da se naša skupnost oddolži temu velikemu in rodoljubu za vse, kar je napravil za človeštvo.

MEDNARODNA AKTIVNOST

Zveza iznajditeljev Jugoslavije svoje mednarodno sodelovanje organizira in izvaja v skladu z načeli, ki predstavljajo osnovo mednarodne politike, katero razvija SFRJ kot neuvrščena, neodvisna socialistična država. Zveza sodeluje z ustreznimi organizacijami v tujini, predvsem z neuvrščenimi in drugimi državami v razvoju, izhajajoč iz obojestranskih interesov. V okviru teh načel se je zveza angažirala v okviru koncepta naslanjanja na lastne sile, za sodelovanje in zblíževanje iznajditeljev vsega sveta, kar naj bi prispevalo k enakopravni izmenjavi in zmanjševanju tehnološkega jazu med razvitimi in nerazvitimi svetom.

Zveza se je istočasno angažirala v mednarodnih organizacijah za izmenjavo mednarodnega prenosa tehnologije, ki se sedaj odvija v posebno neugodnih pogojih za države v razvoju. Mednarodni sistem zaščite industrijske lastnine omogoča vrsto zlorab patentnega monopola s strani razvitih držav. Zveza si prizadeva za spremembo mednarodnega sistema zaščite patentov v korist držav v razvoju in sprejetje kodeksa obnašanja na področju mednarodnega prenosa tehnologije.

Zveza je zelo uspešno organizirala s pomočjo družbeno politične skupnosti prvo mednarodno konferenco te vrste v svetu »Iznajditeljstvo kot dejavniki razvoja tehnologije v državah v razvoju«. Na tej konferenci je 51 držav sprejelo zaključni dokument, katerega sporočilo je, da morajo države v razvoju v okviru koncepta naslanjanja na lastne sile razvijati iznajditeljstvo in novatorstvo in na ta način ustvarjati nacionalne tehnologije, kajti samo tako se bodo lahko borile za enakopravni mednarodni prenos tehnologije.

Na temelju mednarodne konference je zveza posebno intenzivno sodelovala s svetovno organizacijo iznajditeljev IFI v Oslu in svetovno organizacijo za intelektualno lastnino WIPO v Ženevi. Na predlog zveze je izvršni svet poslal poziv generalnemu direktorju WIPO, da obišče našo državo, da bi se dogovorili o nadaljnjem sodelovanju pri uresničevanju zaključnega dokumenta, katerega je sprejelo 51 držav v razvoju. Predstavniki zveze so se udeležili svetovnega kongresa IFI, kjer so bili dani vsi pogoji, da naša država postane članica mednarodne organizacije iznajditeljev.

Te akcije so pomembne zato, ker preko WIPO in IFI naša država skuša doseči revizijo mednarodnega patentnega sistema pariške konvencije v korist držav v razvoju, kar je predpogoj za enakopravni prenos tehnologije.

NEKATERI ODPRTI PROBLEMI ZVEZE IZNAJIDITELJEV JUGOSLAVIJE

Da bi se gibanje iznajditeljstva ne prekinjelo razvijalo, se mora zveza organizacijsko okrepiti in to prvenstveno v bazi z aktivni iznajditeljev v organizacijah združenega dela in zagotoviti osnovne pogoje za funkcioniranje njenih izvršnih in delovnih teles pri izvrševanju tekočih in programskih nalog.

V prizadevanjih za nadaljnji razvoj dejavnosti, ki je posebnega družbenega pomena, Zveza iznajditeljev Jugoslavije pričakuje maksimalno družbeno pomoč in podporo v skupni družbeni aktivnosti in razvijanju iniciativ, da se v delovnih organizacijah in drugih sredinah oceni pogoji za razvoj iznajditeljstva in prevzamejo potrebni ukrepi za odstranitev ovir in odpora za hitrejši razvoj te dejavnosti.

Odperto vprašanje, o katerem bo potrebno sprejeti ustrezno stališče, je neodložljiva kadrovska okrepitev zveze, da bi lahko zagotovila višjo stopnjo sodelovanja in koordinacije z republičkimi in pokrajinskimi organizacijami ob istočasnem razvijanju in krepitvi sodelovanja z drugimi organi in organizacijami. Ena od zahtev je, da bi bil sekretar zveze v rednem delovnem razmerju. Da bi se to lahko uresničilo, kar je zelo pomembno za nadaljnje delo zveze, je potrebno rešiti trajni način financiranja zveze. Predlog je, da bi to rešili z odvajanjem določenega odstotka od inovacijskega dohodka. Urediti bo potrebno tudi sedež zveze in še nekatera druga vprašanja.

Iz gradiva
za konferenco povzel
Stane Torkar

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

AVTOMOBILI IN NJHOVA TEŽA

Povečanje cene nafte po letu 1973 je postavilo pred vse države na svetu isti problem, kako zmanjšati porabo energije. Ker so se posamezne dežele znašle v različnih položajih, so tudi ukrepane na različne načine.

Pred pričetkom energetske krize so kupovali kupci v deželah, kot so ZDA, kjer je bilo pogonsko gorivo poceni, velike avtomobile z močnimi motorji. Zato poraba goriva pri teh avtomobilih ni imela velikega vpliva na projektiranje njihove konstrukcije.

Na Japonskem, ki nima svojih nahajališč nafte, je dražje gorivo že vplivalo na prodajo manjših avtomobilov in nižjo porabo goriva. Podobno so se tudi v zahodni Evropi iz tega razloga vedno bolj uveljavljali manjši avtomobili, ki so bili lažji in zato bolj varčni pri porabi goriva. Z uveljavitvijo lažjih avtomobilov pa so pričeli veljati novi zakoni o varstvu okolja, ki so zahtevali, da je bilo treba dodati nove dele za čiščenje izpušnih plinov; s tem se je ta teža avtomobila ponovno nekoliko povečala.

Po vsem svetu, posebno še v ZDA in na Japonskem, posvečajo vedno večjo pozornost ogljikovemu monoksidu in drugim škodljivim sestavinam avtomobilskih izpušnih plinov. Po letu 1980 velja ta pozornost tudi izpušnim plinom dizelskih motorjev.

Primerjati so pričeli tudi varnost avtomobilov v povezavi z njihovo velikostjo in kupci so postajali nezaupljivi do avtomob-

ilskih tovarn, ki so pričele izdelovati manjše in s tem tudi manj varne avtomobile. Zato so tovarne tudi pospešile dela na razvoju lažjih, vendar istočasno še zadosti varnih avtomobilov.

V zvezi s prihodnjim razvojem je treba omeniti tudi avtomobile, izdelane iz plastičnih materialov. V ZDA je bil že ustanovljen konzorcij med tovarnami avtomobilov in proizvajalci plastičnih materialov. V Veliki Britaniji so že razvili kompozitne avtomobilске vzmeti, za katere zatrjujejo, da so boljše kot jeklene.

Jekla z visoko trdnostjo so zelo primeren material, ki lahko nadomesti navadnejše vrste jekel. Višja trdnost omogoča zmanjšanje določenih dimenzij uporabljenega materiala, kar ima tudi vpliv na zmanjšanje teže avtomobila. Seveda so tudi spodnje meje zmanjševanja dimenzij, saj lahko nastanejo določeni problemi. Med njimi so najpomembnejši: zmanjšanje odpornosti proti koroziji, zaradi slabše oblikovalnosti je manj svobode pri projektiranju avtomobila in proizvodni stroški so večji ne samo zaradi povečane cene jekla, temveč tudi zaradi uporabe boljše orodja. Poleg tega so tudi težave zaradi povečane trdnosti teh jekel, posebno še pri uporabi robotov za varjenje.

Najprej so uporabljali vroče valjano pločevino z višjo trdnostjo, in sicer leta 1965 pri Fordovi avtomobilski tovarni v Veliki Britaniji za izdelavo platišč koles. Po letu 1970 so uporabljali to jeklo tudi za konzole motorjev, za nosilce pri vratih in odbojnikih. Hladno valjano pločevino so pričeli uporabljati po letu 1970. Veliki pritiski na avtomobilске tovarne za zmanjša-

nje teže avtomobilov v ZDA, ob istočasni zahtevi po varnosti ter vgradnji naprav za zmanjšanje škodljivosti izpušnih plinov, so zahtevali večjo porabo jekel z visoko trdnostjo. Leta 1975 je dosegla njihova poraba v povprečnem avtomobilu 48 kg in za leto 1985 predvidevajo 136 kg.

Japonske avtomobilске tovarne uporabljajo manj teh jekel zaradi stroškov, ki so na Japonskem pri takšni zamenjavi uporabljene materiala pomembnejši kot v ZDA. Podobno velja tudi za zahodno Evropo.

Razpredelnica kaže porabo jekel z visoko trdnostjo v odstotkih teže avtomobila v letih 1984–1988, in sicer za države zahodne Evrope, Japonsko in ZDA. Podatki za zahodno Evropo in Japonsko so lahko za 1 do 3 % precenjeni.

	1984	1986	1988
Zahodna Evropa	6,9	8,1	9,4
Japonska	7,9	11,0	13,0
ZDA	8,1	8,8	9,8

Za izboljšanje zvočne izolacije avtomobilov so pred kratkim razvili tako imenovano sendvič jeklo, ki ima v sredini plast umetne mase. Poleg boljše izolacije bo uporaba tega jekla omogočila tudi zmanjšanje teže.

USTANOVITEV POVELJSTVA »OBERKRAINER SELBSTSCHUTZA« (GORENJSKE SAMOŽAŠČITE) ALI »GORENJSKEGA DOMOBRANSTVA«

V skupnem razpisu, ki ga je 24. marca 1945 vsem poveljnikom domobranskih postojank poslal Milan Amon, tedanji načelnik obveščevalnega oddelka centra, svojim podrejenim priporoča, naj vsi prosijo šefa Dichtla, »ki tudi želi ostati v Kranju«, da bi center še vedno ostal v prejšnjem kraju, in sicer v Kranju. Amon potem navaja razloge: zveza med postojankami in vodstvom bi bila pretrgana, če bi morali na Bled; Bled je nasploh preveč oddaljen; preselitev iz Kranja bi bila sprčo prepočasne propagande usodna; gorenjsko domobranstvo da se je začelo v Kranju, nazadnje pa ga bo s preselitvijo na Bled doletel napravilni udarec.

Nemško vodstvo na Bled je v zvezi s temi željami nazadnje Center gorenjskega domobranstva še naprej pustilo v Kranju oziroma v Stražišču, saj je bil tudi tam v vsakem primeru pod njegovim poveljstvom.

Poveljnik gorenjskih domobrancev Erich Dichtl je v tem času pogosto obiskoval domobranske postojanke. Partizani bi ga bili radi dobili na muho. To se jim je sredi marca 1945 tudi posrečilo.

Sredi noči 16. marca so med Kamno gorico in Radovljico napadli Dichtlov avto. V njem so bili poleg Dichtla še štirje: tolmač Anton Žakelj, šofer Viktor Kindorf, Franc Rakovec in tedanji poveljnik udarne čete iz Kranja Peter Kavčič. Prva dva sta bila pri napadu ubita, Rakovec je bil huje, Dichtl pa le laže ranjen. Samo poveljniku Kavčiču ni bilo nič.

Poleg močnejših policijskih in domobranskih sil, ki so se zadrževale v Trzinu, je sovražnik pošiljal kolone tudi prek Dolgih njiv na koroško stran, v smeri Kort. Policiji so s pogostim patroliranjem in vdiranjem na to območje vneto pomagale tudi domobranske posadke. Potem ko je bila domobranska posadka ustanovljena tudi v Trzinu, so jo začasno vzpostavili še v Lomu. Domobranske posadke iz Predoselj, Preddvora, Tupalci, Kovorja, Brezja, Jezerskega in udarna četa iz Kranja so bile v tem času zelo aktivne.

VZDUŠJE IN DOGAJANJA V ZADNJI TRETJINI APRILA 1945

Potem je prišel 20. april — Hitlerjev rojstni dan. Več zapornic so tedaj pomilostili in spustili domov. O tem, da so nekatere jetnice za Hitlerjev rojstni dan pomilostene, je prišel v Begunje osebno povedat prosluli Helmut Rosumek iz gestapovskega vodstva na Bledu.

Vprašanje popolnega nacističnega zloma je bilo samo vprašanje dni,

a Hitler je 20. aprila s praznovanjem svojega 56. rojstnega dne hotel zbuditi vtis, kot da še ni vse izgubljeno.

Tak vtis je širila tudi domobranska propaganda. Natanko na Hitlerjev rojstni dan, 20. aprila 1945, je »Zlatorog«, revija gorenjskih domobrancev, prinesel fotografije domobrancev iz Breznice nad Skofjo Loko in posadke v Predosljah, pa tudi fotografijo izdajalskega sovjetskega generala Vlasova z Nemci na madžarski fronti. Med tekstom je naslikan tudi oslabei Hitler, ki se rokuje s svojimi sodelavci, med katerimi je tudi dr. Friedrich Rainer.

Objavila je tudi članek z naslovom: »Führer nemškega naroda in stvaritelj nove Evrope«.

Vse to pisanje je več kot topoglavno, a da bi znanamci tudi iz tega mogli ocenjevati vlogo gorenjskih in drugih domobrancev v tem času, bomo navedli iz njega nekaj najbolj tipičnih »cvetik«.

Že v začetku zvemo, da je s Hitlerjem »vsa zahodna Evropa dobila edinega rešitelja pred pogubonosnimi idejami boljševizma in židovstva. (Hitler) je vstal iz preprostega ljudstva, z njim živel in se pri njem učil, v tej usodni uri pa ga vodi in brani.

Danes se zavedamo, da bi v slučaju nemškega poraza ne bilo več nikogar, ki bi mogel zaustaviti boljševiški plaz, ki grozi uničiti evropsko kulturo.

Tudi naš mali slovenski narod se ga spominja na ta dan. Ničesar mu ne more dati v vezilo, kajti naš narod je razbit. Mnogo sinov je odšlo v gozdove, kjer se bore za mogotce iz stepe. Ti so izvršili podlo izdajstvo, ki nas boli in sramoti naš narod pred vsem civiliziranim svetom.

Res je. Führer nam po zasedbi ni mogel prinesiti blagostanja, kajti vodil je vojno že skoraj dve leti proti zapadni plutokraciji ter se obenem pripravljaj, da prekriža peklenške naklepe Sovjetske zveze... Toda eno je jasno: obvaroval nas je boljševiškega jarma! Kar je mogel, je storil za dobrobit našega naroda; nikjer ni bilo razlike. Karkoli je užival nemški narod, smo imeli tudi mi...

Kdor je dostojno živel naprej in se lojalno zadrževal nasproti novi oblasti, se mu ni skrivil niti las...

Rešitev evropske civilizacije in njene kulture pred azijskimi hordami daje največjemu možu v vsej svetovni zgodovini nadčloveško moč... on ni samo politik in državnik, temveč tako tudi genialni strateg«. In dalje: »Kdo se sme trditi, da je kriv vojne on, ki je potreboval miru, da povzdigne svoj narod do višine, ki njegovemu duhu ustreza? Kolikokrat je svojim nasprotnikom ponudil roko v spravo, pa so jo odklonili... On je tisti, čigar ime milijoni

izgovarjajo s spoštovanjem... nad človeštvom je višja moč, ki je izvolila njega, da v tem času strašne razvratnosti vodi otroke sonca in brani žarišče kulture pred pogubonosnimi elementi. Tudi zanj bo prišla ura počitka, ko bo sovražna moč zlomljena, ko bo napočil za vso Evropo večni mir. Tedaj bo praznoval svoj najlepši rojstni dan.« (Vse podčrtal I. J.)

Tako so pisali o ponorelem zločincu in največjem sovražniku človeštva sredi Kranja le deset dni pred njegovim begom v smrt.

V tem istem Kranju je Alojz Perne, vodja domobranskega propagandnega urada, 24. aprila 1945 zapisal, »da se je smrtno ponesrečil največji jugoslovanski protikomunistični borec Dimitar Ljotić«.

Ljotić je bil najizrazitejši in povsem odprti nosilec fašizacije v stari Jugoslaviji.

Komaj čez štiri dni je isti Perne v svoj dnevnik tudi zapisal, da se Nemci že umikajo. Potem pa je potožil in prosil:

»Med ljudmi vlada velik strah pred bodočnostjo, partizani in Rusiji. O Bog, reši slovenski narod stiske! Marija, pomagaj nam, reši nas!«

Čez dva dni, 30. aprila, je bil Perne še bolj jasen. Zapisal je:

»Razpad Nemčije je gotov. Narod se boji titovcev in želi čimprej prihod Angležev.«

Kaj so v aprilu počeli domobranci in kako so se pripravljali na prevzem oblasti, nam povedo tudi trije dokumenti.

Prvi je čestitka inšpektorja slovenskega domobranstva generala Leona Rupnika, ki jo je ob odlikovanju z nemškim križcem 14. aprila 1945 poslal tedanjemu poveljniku gorenjskega domobranstva nadporočniku Francu Erpiču. Zazelel mu je, da bi v domobranstvu združena Gorenjska mogla doprinesiti čim večji delež k zmagi za svobodo in odrešene Slovencev.

Da bi bila Rupnikova dejanja bolj jasna, omenimo še njegov dolgovetni govor, ki ga je le teden dni po čestitki Erpiču imel po ljubljanskem radiu. Preveč bi bilo, če bi tudi samo v kratkih črtah našli njegovo opisovanje »boja za slovenski narod«, zato navedimo le zadnje besede iz njegove »tretje, končne dobe preizkušnje«, ko pravi:

»Ohraniti je treba mirno kri in poslušnost legalnim voditeljem. Vse bo odvisno od svetovnega političnega položaja, res pa je le to, da Nemčija v evropskem protiboljševskem boju ne bo kapitulirala. Bodimo do skrajnosti načelni kristjani in nacionalisti... Jugoslavije ne bo nihče ustvaril. Zbrišimo vse razlike v gledanjih. Treba je samo še trezne pameti in neumornega dela pri uresničitvi slovenske protikomunistične vsenarodnosti. Jaz, Rupnik, bom v vsakem primeru ostal z narodom, za katerega bi v boju z boljševizmom tudi rad padel.« (Vse podčrtal I. J.)

Torej: sama kapitulacija, samo hlapčevstvo, neprestana navezanost na protikomunistično in močno Hitlerjevo Nemčijo, nezaupanje do svojih ljudi in polna usta o »brisanju razlik v gledanjih« in »padanju za narod«.

In 30. aprila zvečer se je ta kapitulant sam proglasil za komandanta slovenskega domobranstva.

Nadaljevanje

Šel je naprej in za prvim ovinkom je ob cesti stala hiša — stara primorska hiša z odpadajočim ometom, s preperelimi lesenimi polkni na oknih in s skodlasto streho, po kateri je bilo nasuto kamenje, da je ne bi odnesla burja. Iz dimnika se je valil gost bel dim, kot da bi gorele sveže smrekove veje. To je bila prva hiša, na katero je ta dan naletel. Ko je šel mimo, je ujel vase pridružene zvok radia in vonj po palačinah. »Bogve, kakšni ljudje živijo v tej hiši? Mogoče kaka stara brezoba kmečka mamica...«

Poslušaj radijske čestitke in smodi palačinke. Le kaj bi naredila, če bi meni nič tebi nič prilomastil noter in bi mi jih res dala. Kaj se ve?

Seveda Serž ni šel noter. Bil je preveč plaht in nezaupljiv do ljudi, da bi si upal kaj takega zares storiti. Prej bi kradel, prej bi ropal, kot pa beračil pri ljudeh, čeprav samo za kos plesnivega kruha.

»Reksi! Reksi!... Ali slišiš? Pridi nazaj! Brž!«

Serž, ki je bil že dobrih petdeset metrov oddaljen od hiše, se je zasukal na petah in se ozrl v smer, odkoder so prihajali klici. In imel je kaj videti. Od hiše je proti njemu teklo ogromen pes volčjak, pravi mesar in v teku besno renčal, grizel zrak pred seboj. Mrzlo ga je spreletelo po hrbtu. V krvavo podplutih pasjih očeh je bilo razbrati en sam namen: — popasti, zadaviti, raztrgati.

»Reksi!... Reeksi!!!«

Na cesti pred hišo je stal razglav moški srednjih let, z modrim delavskim predpasnikom okoli bokov, prestrašeno je krilil z rokami in klical psa. Toda zaman. Podivjana žival ga v navalu krvoločnega besnila najbrž niti slišala ni, kaj šele, da bi ga ubogala.

»Reeksi!!!«

Tisti hip se je že zgodilo. Še preden je utegnil kaj storiti v svojo obrambo, preden je sploh utegnil pomisliti na kaj takega in se odločiti, ali se bo branil ali bo bežal, je bil pes že pri njem. V največjem diru se je zakadil vanj, mu v skoku planil za vrat in ga s težkimi tacami podrl po tleh. Serž si je z eno roko samogibno zavaroval glavo in razgaljeni vrat, z drugo pa zgrabil za nož, ki se je pri padcu snel iz nožnice za pasom in zažvenketal po cesti. Pes, ki se zaradi velike hitrosti pri naletu ni mogel takoj ustaviti in se je prekopicnil čezenj, se je pobral in še enkrat renče naskočil. Serž se mu je bliskovito umaknil, nato pa z nožem v pesti planil na noge, pripravljen na tretji nalet.

EDO TORKAR

ZIMA SERŽA POLAJNARJA

10

Zdaj se ni več bal. Nož v roki mu je dajal gotovost. Zdaj ni bil več golorok na milost in nemilost prepuščen pasjim čekanom. Prebuditel je volka v sebi. Zversko je zarenčal in pokazal zobe. »Pridi sem, mrcina, prid! Ti imaš čekane, jaz imam nož. Bomo videli, kdo bo koga! Z nasladi je začutil, kako se mu po vseh žilah razliva vroča živalska kri. Čakal je psa. Hotel se je biti z njim. Silovito si je zazelel, skoraj kopnel je po tem, da bi ga mrcina še enkrat napadla, da bi planila nanj in mu v skoku skušala raztrgati govtanec. Hotel se je boriti s tem psom; da bi pomešal svojo kri z njegovo, da bi pomočil svoje roke v njegov razparan drob in mu s silo svojih mišic zlomil čeljust. Da bi zraven tudi sam čutil vročo pasjo sapo in skelečo ostrino njegovih zob na svoji koži.

Toda zgodilo se ni nič. Ali so ga oplašile Serževe oči, ki so ves čas prebadale njegove, ali ga je oslepila svetloba, ki se je odbijala od jeklene rezila noža; pes se je sredi naskoka nenadoma ustavil, stisnil rep med noge, še nekajkrat šibko zalajal, potem pa cvileč stekel h gospodarju.

»Ali vas je kaj oklal?« ga je zaskrbljeno vprašal moški, potem ko je obrcal in ozmerjal psa. Serž mu ni odgovoril. Pobral je boršo iz cestnega prahu, si zataknil nož nazaj za pas in se odpravil naprej po svoji poti. Skelelo ga je koleno, ker se je udaril pri padcu in rokovavetrovke je imel razparan skoraj do komolca, a se ni zmenil za to. Hiša mu je bila že izginila izpred oči, psa že zdavnaj ni bilo več, a vroča volčja kri v njegovih žilah se še zmeraj ni vrnila v svoje struge in je zahtevala svoje. Še vedno je bil prebujen volk v njem, toda nikogar več ni bilo, da bi se grizel z njim. Prijazno popoldansko sonce je mehčalo zemljo in budilo ptice k petju, še celo veter je pojenjal in po nebu so se pasli oblaki kot izgubljena ovčja čreda. »Kaj naj zdaj storim? Ali naj se stepem z oblaki? Ali naj preparam nebo od vzhoda do zahoda?« Žal mu je bilo za psa. »Zatajil je svojo kri. Če je ne bi, bi morebiti obležal z razparanim trebuhom, ali pa bi bil jaz ves oklan; nekaj bi bilo, kaj bi tekla v vsakem primeru. Tako pa ni bilo nič. Raje je šel lizati prah z gospodarjevih čevljev. Naj me strela, — tudi psi morajo občutiti ponižanje, kadar se z njimi tako godi. Tudi njim se mora nazadnje izsušiti gobec, če vse svoje pasje življenje ližejo sam prah.«

Boršo je vrgel na rob ceste in se z nožem v roki podal na polje. Globoko je dihal od razburjenja in srce mu je butalo v prsih. Ko je bil že daleč od ceste in je bil prepričan, da ga ne more nihče več videti, je pokleknil, zasadil nož predse v mokro zemljo in dvignil oči k nebu.

Nadaljevanje

PETER PAVLOVEC

36

ČLOVEK IMA TAKOJ KAMEN V ROKI

Postavili so se v vrsto, on pa je nastavljal nekakšno vrečko in basal vanjo denar. O ta baraba! Da bi ga satan vzel k sebi v pekel in ga cvrl na ognju. Ko so se vsi zvrstili in mu dali denar je neznanec veselo zavpil: »Pa recite, če niso to norci. Treba bi jih bilo spraviti v umobolnico!«

Zgoraj se je razvnel skoraj preprij, kajti nekateri so menili, da smo res norci, nekateri pa, da nismo norci in celo, da bi nas veljalo posnemati. Če bi bilo še več takšnih trojic, bi bilo okolje precej drugačno, kot je zdaj. Bilo je tudi nekaj takšnih, ki so se nam hoteli kar takoj pridružiti. Bilo je skratka zelo živahno. Nekomu je celo spodrsnilo in je padel v jamo. K sreči se ni poškodoval. No, kot vse mine, je tudi ta vihra minila. Prvi je odšel naš neznanec. Potem so odšli tisti, ki so nas imeli za norce. Zadnji pa so odšli tisti, ki so se nam hoteli pridružiti.

»Ste videli hudiča! Navsezadnje nas bodo še pregnali in uničili naše delo,« je rekel Ivan in zgrabil steklenico.

»Koliko denarja je dobil. Sta videla?« je rekel Tone.

»Baraba! sem rekel in naredil požirek.«

Tudi mi smo odšli, ker nam tisti dan ni bilo več do dela. V ponedeljek popoldne sem spet prišel. Skočil sem v jamo, kjer sta bila že Ivan in Tone. Delala sta že od jutra in bila zelo dobre volje. Kar pozabili smo tisti sobotni dogodek in krampali in lopatali smo, da je bilo veselje.

»Pozdravljeni fantje!« smo zaslišali glas od zgoraj. Bil je neznanec in režal se nam je.

»Pojdite proč!« je mrko rekel Ivan. Toda neznanec se ni dal zmeti.

»Naj nekdo vzame tole potovalko!« je ukazal. Ker sem bil največji, sem jo zgrabil in postavil na tla. On pa je lahkočno

skočil v jamo. Nato je odprl potovalko, postavil pred nas tri steklenice vina in steklenico žganja ter šest zajetnih sendvičev. Nejeverno smo buljili vanj. Pa je začel pripovedovati: »Ko ste mi povedali, da delate zastoj za čisto okolje, sem bil navdušen. Sklenil sem, da se vam pridruživ. Ko sem odhajal od jame, sem napeto razmišljal, kako naj se vam pridruživ. Po naravi sem burkež, pa mi je prišlo na misel tole o stavi s kopalci. Ker imam tudi močno namazan jezik, če je treba seveda, mi je, kot sta videla, zadeva s stavo uspeša. Sklenil sem, ker sem prepričan, da vi tega denarja ne bi sprejeli, da vam bom nosil pijačo in hrano za približek, dokler bo denar od stave.«

»Sprejmete ali ne sprejmete? Če ne sprejmete, bom denar vrgel v reko, kar pa ne bi bilo pametno.«

Ivan se je sklonil in prijel steklenico vina ter jo odprl.

»Na zdravje burkež! Ker nimamo kozarcev, bomo kar takole.«

Pa smo ga in bili smo veseli. Vse tri steklenice vina smo izpili. Odvrgli smo kamenje za tega burkeža. Včasih ima človek pripravljen kamen tudi za krivičen met.

PLJUNEK PRED DIREKTORJEVIMI VRATI

O moj očka, moj ljubi očka. Sicer pa oprostite tej tiradi o očkih. Vedno si bil oče in tako te bom še naprej imenoval. Mislim, da ti tako najbolj pristaja. Nikdar ti nisem rekel očka ali celo oči. Ne, ti si bil vedno oče in to je pomenilo vedno tako kot vladar. Vladarju se pa ne reče kraljiček, cariček, predsedniček. Vonj po žezlu mora vedno izražati klenost, moč.

Napisal ti bom zelo zelo kratko zgodbo. To pa zaradi tega, ker me samo misel na to da dogodek spravi v nekačeno čudno voljo. Dobim priokus grenkobe, ki ni v nikakršni zvezi s pelinkovcem ali s kakšno drugo sorodno bolj grenko pijačo. To je okus po ponižanju veš. In to je strahoten okus. To je kamenje. To so skale. To je trpljenje. To je kamenjanje: ti meni kamen, jaz tebi skalo. Ti meni skalo, jaz tebi goro. Ti meni goro, jaz tebi planet. Kamenjali bi se z ledenimi gorami, pa so žal tako oddaljene od nas. Toda znanstveniki nas opozarjajo na njihovo nevarnost. Te gore lebdiyo nad nami in pravijo da so meč, ki bo premaknil zemeljsko os s tečajev.

Ta zgodba se je začela zjutraj ob osmih, ko je direktor prišel v službo. Pred vrati svoje pisarne je zagledal rumenozelen pljunek! Grozno ti rečem. Naturalizem. Ampak tako je bilo.

Pljunek je bil pred njegovimi vrati in njegova visokost je takoj pomislila, da ga je tam izpljunil nekdo namenoma. Bes se je zaril v njegove možgane in polastila se ga je nepopisna maščevalnost. Krivec bo obglavljen. In kdo bi lahko bil krivec? Sklicaj se takoj zbor svojih vazalov in potem so ugotavljali in ugotavljali. Pa se niso zedinili. Potem je nekdo od vazalov rekel, da je bil pljunek tam izstreljen popolnoma naključno, brez zle namere. Nekako so tej modri domnevi pritrdili vsi z njegovim direktorskim veličanstvom na čelu, kajti o sebi je imel zelo dobro mnenje, ki niti ni bilo neosnovano.

»Kdo pa naj bi potem pljunil?« je vprašal direktor.

Podaniki so se zamislili, pa se niso nič pametnega domislili. Veš to mi je pripovedoval Zalokarjev Jur, ki je bil navzoč na tem zboru. Saj poznaš Zalokarjeva iz doline. No ta Jur je bil tudi tisti, ki me je priporočil, ko so preresetavali mojo prošnjo za sprejem v službo.

Za eno uro so nato prekinili zasedanje, da bi lahko vsak zase razmišljal koderkoli. Potem pa so se spet zbrali in eden izmed podanikov je rekel, da tako velik pljunek lahko izloči le velik in močan človek, ki živi v primitivnem okolju in je tudi kot oseba primitiven.

»Kdo pa naj bi bil to?« je vprašal direktor.

»Gašper Ravnik!« je odgovoril podanik.

»Pojdite ponj!« je ukazal direktor.

Vstopil sem v pisarno in se zagledal v vame boljšeče oči.

»Ste vi pljunili pred direktorjeva vrata?« je vprašal podanik.

Začudil sem se, saj nisem nič vedel o kakšnem pljuvanju pred direktorjeva vrata. Potem so mi pojasnili zakaj gre.

»Zakaj pa naj bi pljunil pred direktorjeva vrata, gospoda? Tega ne razumem zakaj dolžite mene?«

»Kakšno izobrazbo imate?« me je vprašal zasliševalec.

»Osemletko, to se pravi nižjo izobrazbo,« sem odgovoril že ogorčen.

»No vidite, to je že eden izmed argumentov, ki dokazuje vašo krivdo!«

Nekaj časa sem jih gledal in gledal, potem me je pa popadel zdrav smeh in med smehom sem zasliševalca vprašal kakšno hudičevo zvezo naj ima moja izobrazba in pljunek pred direktorjevim vrati?

»Stopnja vaše kulture!« je rekel zasliševalec.

Nadaljevanje prihodnjic

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Izvršni svet OS Radovljica je na 96. seji 2. oktobra obravnaval predlog sprememb in dopolnil prostorskega dela družbenega plana občine za obdobje 1981—1985. Potrdil je delovni program sprejemanja srednjeročnega plana za obdobje 1986—1990 in poslušal poročilo občinske skupnosti za cene o gibanjih cen v osmih mesecih 1984. Razpravljaj je tudi o dopolnjenem gradivu trgovskega podjetja Živila Kranj za integracijo TOZD Živila Bled v novo TOZD Maloprodaja. Izrekel je soglasje za pokritje primanjkljaja izpitne komisije pri izpitnem centru Jesenice in k predlogu nove cene uradnega postopka pri sklenitvi zakonske zveze. Izrekel je tudi soglasje k nekaterim ponovnim kandidaturam direktorjev. Imenoval je tudi delovni skupini za presojo razmer v Ključavničarstvu Radovljica in za izdelavo razvojno investicijskega programa turizma in gostinstva na Bledu.

Po programu OK ZK Radovljica je sekretar Branko Čop zadnje dni septembra sklical na delovni razgovor nosilce spomenice NOB 1941. Seznanil jih je s potekom politične akcije komunistov v občini v zvezi s predlogi sklepov 13. seje CK ZKJ, predsednik izvršnega sveta Janez Smole pa z družbenogospodarskim položajem občine. V živahni razpravi so se lotili domala vseh pomembnih vprašanj razvoja v občini v sedanjem obdobju. Udeleženci posveta so si nato ogledali obnovljene prostore Vile Bled.

Predsednik OK SZDL Radovljica Miroslav Birk je 2. oktobra sklical posvetovanje predsednikov vseh 20 krajevnih konferenc SZDL. Spregovorili so o nalogah v zvezi s pripravami na redne programske seje KK SZDL, o pomembnih proslavah v letu 1945, o začetku postopka evidentiranja možnega kandidata za novega predsednika skupščine občine in o organiziranju novoletnih praznovanj za otroke. Beseda je tekla tudi o predvidenih kadrovskih spremembah v vodstvu OK SZDL Radovljica.

Na posvetu predsednikov osnovnih organizacij sindikata radovljiske občine 3. oktobra v sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici je tekla beseda o uresničevanju nalog v skladu s sprejetimi programi dela OO sindikata ter o nalogah, ki jih čakajo v jesenskem času. Domenili so se o pripravah na letne konference OO sindikata. Predsednik Vlado Šilič je seznanil udeležence tudi s stališči in sklepi republiškega posvetovanja v Ljubljani in z evidentiranjem možnega kandidata za predsednika zbora združenega dela OS Radovljica.

Na 15. seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Radovljica 2. oktobra so spregovorili o nalogah borčevske organizacije v zvezi s predlaganimi sklepi 13. seje CK ZKJ. Opozorili so na številne nepravilnosti, ki bremenijo razvoj gospodarstva in se zavzeli za večjo predanost vseh sil pri premagovanju sedanjega težkega položaja. Za letošnje žalne slovesnosti ob dnevu mrtvih so menili, da jih je potrebno organizirati v okviru KK SZDL in ZSMS. Izrekli so več predlogov za boljše in uspešnejše delo društev prijateljev mladine, ki jim bo ZZB NOV nudila potrebno pomoč zlasti pri organiziranju spominskih pohodov in raznih prireditve.

Predsedstvo OK ZRVS Radovljica je na zadnji seji razpravljalo o predlogu programa strokovnega in idejnopolitičnega usposabljanja rezervnega starešinskega kadra v letu 1985. Na seji so sprejeli program strokovnih predavanj v oktobru in program orientacijsko taktičnih pohodov za člane ZRVS iz vseh OO in KO ZRVS v občini. Ocenili so tudi izvedbo strelskih in odbojarskih tekmovanj v septembru in se dogovorili o pripravah na 11. partizanski tabor heroja Tončka prihodnje leto.

V Ribnem je bilo v doboto, 29. septembra, tradicionalno srečanje gorenjskih brigadirjev, ki se ga je udeležilo nad 80 mladim iz vseh gorenjskih občin. Zbranim je spregovoril o pomenu mladinskih delovnih akcij predsednik centra za mladinske akcije RK ZSMS Tone Anderlič. Pogovorili so se o dobrih in slabih izkušnjah letošnjih akcij in srečanje popestrili z družabnimi igrami.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTO

JEKLENI ODPADEK V ŽELEZARSKI INDUSTRIJI

Proizvodnja jekla v industrijsko razvitih deželah ne narašča že deset let. Vzroka za to sta predvsem dva: zmanjšanje investicij v industrijo ob istočasnem zasičenju in s tem tudi manjši porabi raznih industrijskih potrošnih dobrin. To je razvidno iz razpredelnice, ki prikazuje za leta 1900—1983 v milijonih ton proizvodnjo surovega jekla na svetu in v ZDA:

leto	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1975	1980	1983
svet	27,7	58,9	71,4	93,6	139,2	186,3	339,3	592,4	643,3	716,0	664,8
ZDA	10,2	26,1	42,0	40,7	59,8	86,5	88,6	119,1	105,8	106,5	76,6

Drugačna je seveda v industrijsko nerazvitih deželah, kjer so potrebe po železarskih izdelkih še vedno velike. Zato niso zmanjšane investicije v industrijsko dejavnost in tudi proizvodnja železarske industrije še vedno narašča.

VRSTA JEKLENEGA ODPADKA

Jekleni odpadki, ki ga uporabljamo kot vložek za jeklarne agregate, lahko nastane iz treh virov:

- lastni odpadki, ki nastanejo pri proizvodnem procesu v železarnah (01),
- odpadki, ki nastanejo pri predelavi železarskih izdelkov v različnih industrijskih dejavnostih (02),
- odpadki, ki nastanejo po zaključeni življenjski dobi raznih izdelkov iz jekla (03).

Z napredkom tehnike in tehnologije se zmanjšuje pomen jeklenih odpadkov 01 in 02. V železarnah je uvedba kontinuirnega načina vlivanja jekla močno povečala izplen in s tem zmanjšala količino lastnih odpadkov na okoli 120 kg na tono surovega jekla. V industriji, ki uporablja železarske izdelke,

Komisija za medobčinsko sodelovanje pri OS Radovljica je na 3. seji 3. oktobra obravnavala pobudo Skupščine občine Gostivar iz SR Makedonije za pobratenje z občino Radovljica. Presojala je potek široke akcije zbiranja pomoči prebivalstvu pobratene občine Brus in razčlenila poročilo KUD Veriga Lesce in TD Bled o gostovanju KUD Apatin na Bledu in na Šobcu ter Leščanov v Apatinu.

Po dogovoru predsednikov skupščin SIS in vodje skupne strokovne službe SIS družbenih dejavnosti občine Radovljica bodo v oktobru pred sklici sej skupščin SIS strokovni delavci skupne strokovne službe in člani predsedstva skupščin SIS obiskali delegacije v KS. Delegatorji, članom svetov KS, bodo razlagali skupščinsko gradivo in pomagali pri oblikovanju stališč za sejo skupščin.

Delegati jeseniške in radovljiske občine ter predstavniki ustanovitelj LRP Triglav Jesenice so na seji programskega sveta radia 26. septembra obravnavali programsko in vsebinsko zasnovo radijske oddaje »Stop, zelena luč«. Menili so, da je oddaja kljub nekaterim težavam, zlasti denarnim in kadrovskim, ustrezna in je ne kaže ukinjati. Podprli so predlog razvojnih možnosti radia in se dogovorili o poenotenem načinu financiranja programskih nalog v obeh občinah.

V nedeljo, 7. oktobra, je prispela na obisk k učencem blejske osnovne šole skupina 47 otrok naših delavcev na začasnem delu v ZR Nemčiji, ki so vključeni v slovensko kulturno športno društvo Bled v Essnu. Otroci so stanovali pri vrstnikih na Bledu. Med bivanjem pri nas so si ogledali razne kulturne in druge znamenitosti Bleda in Gorenjske, muzeja in spomenike NOB in bili na izletu v Slovenskem primorju in v Ljubljani. Blejski otroci jim bodo vrnil obisk za prvomajske praznike prihodnje leto.

Koordinacijski odbor za razvojne in druge skupne naloge pri Zdravstveni skupnosti Radovljica je na 13. seji 26. septembra potrdil sklep o valorizaciji osnov za nadomestila osebnih dohodkov zdravstvenih delavcev od 1. julija 1984 dalje. Sklepal je tudi o dotaciji medobčinski organizaciji slepih in slabovidnih in o organiziranju otroške posvetovalnice v Gorjah.

Po poročilu začasnega kolektivnega poslovnega organa, ki je po sklepu občinske skupščine Radovljica začel izvajati ukrepe družbenega varstva 1. novembra 1983 v Gozdarsko kmetijski zadruži Srednja vas v Bohinju, se je v tem času pomembno povečala kmetijska in lesna proizvodnja. Izboljšane so tudi vse vrstne gospodarnosti, organizacija dela in vspostavljeni so osnovni pogoji za normalno poslovanje. Vse kaže, da so ukrepi dosegli namen, zato je izvršni svet OS Radovljica predlagal skupščini občine ukinitve družbenega varstva s 1. novembrom 1984.

Po podatkih plansko analitične službe skupne službe SIS občine Radovljica se je iz prispevkov zaposlenih po letos sprejetih prispevnih stopnjah iz bruto osebnih dohodkov nateklo v prvih osmih mesecih precej manj denarja od načrtovanega za programe SIS. Tako se je v zdravstvu nateklo za 7,7 % manj sredstev, v izobraževanju za 2,1 %, v otroškem varstvu za 6 %, v kulturi za 8,6 %, v socialnem skrbstvu za 5,2 % in v skupnosti za zaposlovanje za 1,8 %. Le v raziskovalni skupnosti je bil dotok sredstev za 30 % večji, kar pa pri razmeroma nizki osnovi pomeni le 442.398 dinarjev.

V začetku septembra so delavci SGP Gorenje Radovljica začeli z gradnjo novega sodobnega sanitarnega objekta v kampu Šobec. V njem bodo sanitarije in prhe z mrzlo in toplo vodo z zmogljivostjo za tristo družin. Stari sanitarni objekt bodo istočasno preuredili za skladišče in gospodarske prostore. Razen tega nameravajo urediti poseben sanitarni prostor za invalide in za otroke. Nova zgradba bo pod streho konec oktobra. Celotna letošnja naložba je ocenjena na okoli štiri milijone dinarjev, ki jih bo TD Lesce oz. kamp Šobec zagotovil iz lastnih virov.

Na pobudo veletrgovine Špecerija Bled in v soglasju s Srednjo agroživskolo šolo Kamnik je Delavska univerza Radovljica razpisala skrajšane programe izobraževanja delavcev živilske usmeritve — za smer mesar. To izobraževanje, ki bo potekalo po programu srednjega usmerjenega izobraževanja v Radovljici, se bo začelo takoj, ko bo prijavljeno najmanj 15 kandidatov.

sta izboljšanje kakovosti materiala in tehnike njegove uporabe povečala njihovo izkoriščenost. Zato se je skupna količina odpadkov 01 in 02 zmanjšala za okoli 22 kg surovega jekla.

Nasprotno pa se je zbiranje jeklenega odpadka iz tretjega vira 03 v zadnjem času izboljšalo, s tem pa se je povečala tudi ponudba na svetovnem tržišču.

UPORABA JEKLENEGA ODPADKA

Uporaba jeklenega odpadka kot nosilca železa, ki je konkurenčen železovi rudi, se je tudi povečala. Leta 1979 je doseglja srednja poraba jeklenega odpadka na tono surovega jekla v industrijsko razvitih deželah zahodnega sveta 469 kg in za leto 1990 predvidevajo povečanje na 560 kg. Največje industrijske razvite dežele zahodnega sveta so porabile leta 1979 na tono surovega jekla v kg naslednje količine jeklenega odpadka:

država		država		država	
Italija	664	ZDA	536	Japonska	347
Švedska	598	ZRN	369	Francija	339
Vel. Brit.	543				

Uvoz in izvoz jeklenega odpadka v letu 1982 za nekatere dežele (v milijonih ton):

izvoz	ZDA	ZRN	Vzhod. Evr.	Vel. Brit.	Francija
	5,7	1,7	2,7	2,4	2,8
uvoz	Italija	Japonska	Španija		
	4,9	1,8	4,2		

VLOGA DRUGIH KEMIČNIH ELEMENTOV

V jeklenem odpadku so tudi drugi kemični elementi in možnosti za to so tri:

Po družbenem dogovoru o financiranju in izvajanju kulturne akcije za delovne kolektive v radovljiski občini za leto 1984 so ob polletju 1984 prispevali: Kulturna skupnost Radovljica 382.975 din, občinski svet ZZS Radovljica 150.000 din in po pogodbi vse OZD 85.935 din. Kulturna skupnost ima v planu za leto 1984 financiranje kulturne akcije v skupnem znesku 600.000 din.

V dvorani radovljiske graščine sta 21. septembra kulturno društvo Radovljica in Glasbena šola Radovljica priredili glasbeni večer. Nastopila sta basista Jože Štabej in pianist Milan Dekleva, ki sta se predstavila s Schubertovimi, Beethovnovimi in črnskimi samospevi in slovenskimi narodnimi pesmimi.

Podobno kot tenis se zadnje leto vse bolj uveljavlja tudi igranje golfa na edinem jugoslovanskem igrišču za golf pri Lescan, ki je last HTP Bled. Da ima ta šport vedno več ljubiteljev, je pokazalo tudi zadnje septembrsko tekmovanje za mednarodno prvenstvo države. Za dvema avstrijskima tekmovalcema se je na odlično tretje mesto uvrstil med 60 tekmovalci domačin Dušan Jurman.

Na velikem mednarodnem balinarskem turnirju v balinarski športni dvorani v Šiški se je pomerilo v nedeljo, 23. septembra, 42 najboljših jugoslovanskih in zamejskih moštev. Velik uspeh, v katerega je komaj kdo verjel pred srečanjem s samimi prvotilskimi moštvimi, je dosegla ekipa BK Radovljica v sestavi Rebec, Humerca, Uran in Sinobad, in sicer odlično drugo mesto za BK Ljubljana in pred zveznima ligašema BK Sovič in BK Šiška.

V septembru je TOZD Trgovina delovne organizacije LIP Bled dobila nove skladiščne prostore v sklopu proizvodnih in skladiščnih prostorov nove furnirnice v temeljni organizaciji na Rečici pri Bledu. Gre za premostitev iz sedanega v drugo primernejše skladišče, kjer bo omogočeno boljše shranjevanje oken, vrat in pohištva.

Po programu investicijsko vzdrževalnih del na področju vzgoje in izobraževanja v občini Radovljica so delavci SGP Gorenje Radovljica začeli že avgusta z gradnjo prizidka k osnovni šoli A. T. Linhart v Radovljici. Ta bo po načrtu zgrajen do maja prihodnjega leta.

Ob dnevu penologov (strokovnjakov za izvrševanje kazenskih sankcij) so 27. septembra odprli za javni ogled prostore radovljiskih zaporov. Na ogled so prišli delavci pravosodnih organov in socialnih služb vseh gorenjskih občin. Obiskovalci so se lahko seznanili s težkimi razmerami in s poslovanjem v vse prej kot zadovoljivem okolju.

Na prvi (konstituantni) seji sveta knjižnice A. Linhart v Radovljici konec septembra so bili novoimenovani delegati-člani sveta seznanjeni s knjižnično dejavnostjo v radovljiski občini. Kljub vzorni organiziranosti in prizadevnosti knjižničark se morajo ubadati s težavami, ki otežujejo pogoje za verifikacijo matičnosti, ker knjižnica nima lastne čitalnice. V prihodnjem srednjeročnem obdobju bo čitalnica prednostna naloga sveta.

Kot njihovi starejši tovariši padalci ALC Lesce, so se tudi mladinci na letošnjem državnem prvenstvu v padalstvu v Tuzli odrezali najbolje in zaslužno osvojili vsa posamična in skupinska prva mesta. V figurativnih skokih so zasedli prva tri mesta: Bogdan Jug, Iztok Jug in Roman Božič. V skokih na cilj je bil vrstni red: Roman Božič, Dušan Franko in Iztok Jug.

Na občinskem prvenstvu v košarki so se na zaključnem turnirju pomerila najuspešnejša moštva. V finalni tekmi med KK Podnart in KK Elan so zaslužno zmagali Elanovci z rezultatom 68:35 in tako osvojili pokal Zveze telesnokulturnih organizacij Radovljica, ki je organiziral turnir. Podnart je bil drugi, od tretjega do šestega mesta pa so se zvrstila moštva KK Mlaka, KK Radovljica (mladi), KK Mošnje in KK Bled.

Medaljer in kipar prof. Stane Dremelj iz Radovljice ob 140-letnici izida Prešernove Zdravljice razstavlja v rojstni hiši največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna v Vrbi medalje, plakete, značke in kovance z liki Prešerna, Linhart, Finžgarja, Matije Čopa in Primičeve Julije. Umetnik tokrat razstavlja tudi nov kovanec s Prešernovim likom, ki mu je tudi sicer najdražji umetniški motiv za oblikovanje.

- določeni elementi so že v jeklu,
- nekateri so sestavni del zaščitne prevleke jekla, kot je to pocinkana ali bela pločevina,
- najbolj neprijetni in najpomembnejši so tisti elementi, ki so primešani med zbiranjem.

Dejansko je največkrat tisti jekleni odpadki, ki ga zbirajo podjetja za odpadne materiale, premalo skrbno prebrano. In to kljub temu, da je lahko prebranje zelo rentabilen delovni postopek, saj imajo na ta način zbrane barvaste kovine običajno večjo ceno kot jekleni odpadki.

Prebranje jeklenega odpadka in s tem odstranjevanje nezaželenih elementov je s stališča kakovosti proizvodnje za železarne izredno pomembno. Pri tem gre predvsem za baker in kositer oziroma njuno zlitino bron, ki v previsokih koncentracijah lahko onemogočita izdelavo mnogih zahtevnejših vrst jekla. Zato vpliva na razdelitev v dražje in cenejše vrste jeklenega odpadka poleg oblike in stopnje zarjavlosti tudi vsebnost predvsem teh dveh nezaželenih elementov. Seveda pa so pomembni tudi drugi elementi kot nikelj, krom, molibden in še nekateri.

ZAKLJUČEK

Zbiranje in uporaba jeklenega odpadka sta za gospodarstvo vsake države izredno pomembna. Pri tem ne gre samo za izkoriščanje domačih surovin, temveč tudi za velik prihranek energije. Jekleni odpadki vsebuje v primerjavi z železovo rudo določene energetske potencial, ki ga pri ponovnem pretaljevanju koristno izrabimo. Zato je velika razlika pri specifični porabi energije na tono izdelanega jekla med uporabo železove rude ali jeklenega odpadka. To je pri vedno višji ceni energije še dodaten izredno pomemben razlog za čim bolj uspešno zbiranje in uporabo jeklenega odpadka v železarnah.

OB ROB »RAZMIŠLJANJU«

V 39. številki Železarija je bil objavljen članek o razmišljanju o sili in velikosti. Mislim, da je potrebno razjasniti nekaj navedb, podanih v tem članku.

Ob koncu 17. stoletja je bila Newtonova mehanika osrednja fizikalna teorija in z Newtonovimi zakoni je bilo možno pojasniti skoraj vse tedaj znane pojave. Kot se učimo že v osnovni šoli, je ta teorija temeljila na treh zakonih:

1. Telo miruje ali se giblje premoenakomerno, če ne deluje nanj nobena sila.

2. Pospešek je premo sorazmeren s silo in ima smer sile.

3. Če deluje prvo telo na drugo s silo, deluje drugo telo na prvo z nasprotno enako silo.

Drugi zakon lahko zapišemo tudi z enačbo: $F = m \times a$

Sila (F) je vektor (poleg velikosti ima tudi smer), prav tako je pospešek a vektor. V tem Newtonovem zakonu ne smemo videti definicije za silo ali definicije za maso, to je zakon narave. Z njim pa lahko določimo enoto za silo, če izberemo enoto za maso. Lahko bi tudi določili enoto za maso, če bi izbrali enoto za silo. Zaradi zakona o ohranitvi mase, ki pravi da je masa telesa konstantna, če telesu nič mase ne dodamo in je nič ne odvajamo, je ugodnejše, če izberemo enoto za maso, in sicer so vzeli za enoto mase enega kilograma maso prakilograma, ki naj bi se ujemala z maso 1 kubičnega decimetra čiste vode pri 4 stop. C (pozneje se je pokazalo, da ima 1 dm³ čiste vode pri 4 stop. C maso 1 kg minus 0,00005 kg). Nepravilna je navedba, da za določevanje jakosti sile izberemo enoto kilogram. Enota za silo je 1 newton: $1 N = 1 \text{ kgm/s}^2$.

Povedano z besedami: sila meri 1 N, če daje masi 1 kilogramu pospešek 1 m/s². Če imamo pospešek 1 m/s², to pomeni, da se hitrost vsako sekundo poveča za 1 m/s in je ne-

smiselno govoriti o pospešku 1 m na sekundo v eni sekundi!

Zemlja deluje na druga telesa s silo, ki jo imenujemo teža. Zaradi teže, padajo prosta telesa s težnim pospeškom g navpično navzdol. Teža telesa z maso m je enaka: $F = m \times g$.

Težni pospešek pa nad površino Zemlje pojema obratnosorazmerno s kvadratom razdalje in je, na primer, na višini 1000 m za približno 3 mm/s² manjši kot ob morski gladini. Prav tako je težni pospešek ob morski gladini različen za različne zemeljske širine:

0° $g = 9,78030 \text{ m/s}^2$

40° $g = 9,80166 \text{ m/s}^2$

80° $g = 9,83058 \text{ m/s}^2$

Ob znanem težnem pospešku lahko iz zgornje enačbe izračunamo silo teže mase 1 kg. Z doslednim upoštevanjem navedenih pojasnitev se izognemo nedoslednostim v prej omenjenem članku.

Poglejmo še, kako je s silami v sodobni fiziki. In sicer doslej poznamo štiri osnovne sile (in zaenkrat še nobene druge).

1. **Gravitacijska sila** (ali interakcija). Je najšibkejša med vsemi znanimi silami. Človeka, ki sta narazen malo več kot meter, se privlačita s silo, ki je enaka teži drobca mivke. Ta sila pa je izredno pomembna v vesoljskih razsežnostih, kjer kontrolira pojave od nastanka zvezd, gibanja nebesnih teles, do širjenja vesolja.

2. **Elektromagnetna sila**, ki je sorazmerna električnemu naboju delcev in od te sile so odločilno odvisni vsi znani pojavi življenja na Zemlji.

3. **Šibka sila jedra**, ki deluje med »gradbenimi« elementi materije — to je med protonom in nevtrinom v jedru in med elektronom in nevtrinom. Če so ti delci dovolj blizu sku-

paj, delujejo med njimi tudi prva in druga sila in spodaj omenjena četrta sila. Šibke sile so odkrili v začetku stoletja in so bistvenega pomena za obstoj težkih elementov na Zemlji in v vesolju.

4. **Močna sila jedra**, ki povezuje protone in nevtrone. Zlivanje in razbijanje atomov sta eden izmed pojavov te sile.

Poleg Newtona, ki je razložil zemeljsko in nebesno gravitacijo, naj omenim še fizika Maxwella, ki je s svojimi zakoni pojasnil naravo električnih in magnetnih sil. Einstein pa je postavil enovito pojmovanje prostora in časa in si je zastavljal vprašanje, če Newtonova gravitacija in Maxwellov elektromagnetizem ne predstavljata manifestacije istega pojava. In če je to res, ali je morda elektromagnetizem manifestacija neke druge geometrijske karakteristike v prostoru in času, kot je gravitacija izraz zakrivljenosti prostora.

V sedanjem obdobju fiziki poskušajo izenačiti elektromagnetne in šibke sile in bi s tem v naravi imeli opraviti s tremi osnovnimi silami. V to smer potekajo tudi eksperimenti. Po teh eksperimentih lahko pričakujemo raziskave v smeri izenačevanja šibkih električnih sil z močnimi jedrskimi silami. Potem bi imeli še dva osnovna tipa sil in bi stopili na prag Einsteinovega sna o združitvi elektromagnetnih sil z gravitacijo in morda tudi prišli do dokaza, da je ta zadnja »gravitacijska-elektrojedska« sila manifestacija časovno-prostorske strukture.

V tem prispevku sem hotel povedati (ali vzbuditi zanimanje), kam je usmerjena sodobna fizika in v katero smer je treba razmišljati, da bosta znanost in tehnika resnično napredovali. Površno govoriti o teh dveh starih pa nas vodi v nevarne vode diletantizma.

Miha Zalokar

BISERNA POROKA JERE IN FRANCA CUZNARJA

Te dni praznujeta Jera in Franc CUZNAR, po domače KLEMUCOVA iz Podkorena, izredno redek jubilej: 60-letnico skupnega življenja ali, kot reče-mo, biserno poroko. Poročila sta se pred 60 leti na Brezjah. Ves čas sta ostala skupaj, skupaj sta doživljala lepe, še večkrat pa težke trenutke in obdobja svojega življenja.

V zakonu se jima je rodilo enajst otrok, osem sinov in tri hčerke. Živela sta od majhnega posestva. Jera je bila gospodinja, Franc pa je poleg dela, ki ga je imel doma, s svojim nepogrešljivim konjem prevažal les, hlode, deske in drugo. Danes je kmetijski upokojenec, ker za delo s konjem žal ni bil za-varovan.

Kljub razmeroma težkemu življenju je bil Franc vseskozi šaljivec in vedno dobre volje. Takšen je še danes. V razgovoru z njim težko ugotoviti, kdaj misli zares in kdaj se šali.

Med vojno se je Franc, čeprav že 45 let star, pridružil borcem Jeseniško-bohinjskega odreda in z njim tudi odšel v Ziljsko dolino na Koroško. Po umiku s Koroške je do demobilizacije stal na straži na Ljubljanskem gradu.

Franc je kljub svojim 84 letom zelo živahen in se dobro počuti. Jerino zdravje pa je žal nekoliko slabše. Lahko sicer še hodi, največ časa pa preživi na vozičku oziroma sedi na postelji. Prav zaradi tega na slovesnost svoje biserne poroke ne bosta šla na občno, ampak bodo to soboto imeli slovesnost doma v krogu družine. Prišlo bo njunih devet še živih sinov in hčera z unuki in drugi sorodniki, prijatelji in znanci. Zaplesali jima bodo tudi mladi fol-kloristi iz Podkorena, ki jih vodi Pavla Oman.

B. B.

ŠOLSKÉ UČILNICE OB MORJU

V septembru je v otroškem letovišču v Novigradu potekala šola v naravi, ki so jo v štirih izmenah obiskovali učenci četrtih razredov vseh osnovnih šol v jeseniški občini. Muha-sto vreme jim tokrat ni bilo najbolj naklonjeno. Medtem ko so v prvih dveh izmenah lahko veliko časa namenili učenju plavanja, je bilo slabše v tretji, še posebno pa v četrti izmeni, ko otroci niti en dan niso bili v vodi.

Sicer je potrebno dodati, da je bil program šole zelo pester. Poleg plavanja, učenja, predvsem spoznavanja življenja ob morju, so si učenci ogledali vrsto drugih zanimivosti. Z ladjo so se odpeljali na izlet v Poreč, prosti čas pa so izkoristili tudi za najrazličnejše družabne igre in športna tekmovanja. Med potjo v Novigrad oziroma nazaj so obiskali tudi Pomorski muzej in akvarij v Piranu ter Postojnsko jamo.

J. R.

V SPOMIN LENKI JAKLJEVI

Prejšnji teden nas je nepričakovano zapustila naša najstarejša občanka, 102 leti stara Helena (Lenka) Jakljevi. Vsi, ki so jo poznali, so vedeli, da je bila dobra in pogumna v svojem dolgem življenju. Skoro vsi Borovci so šli za njeno pogrebom.

Rada je imela otroke in če je kdo prišel na obisk, ga je z veseljem sprejela. Pripovedovala je zanimive pripovedke in obujala spomine na svojo mladost. Ko ji je umrl mož, je začela ona pripovedovati zgodbe iz Gornjesavske doline. Pripovedovala je o divjem možu, ki lovi poredne otroke, o teti Pehiti, o razbojnikih, ki so napadali ljudi, o starem in bradatemu stricu Vitranču, o zmažu, ki se od časa do časa zbudi in straši okoli Vitranča, pa o dobrem starčku Kosobrinu. Ko je govorila, so se nam začele zdeti pripovedke tako resnične, da nas je bilo kar strah in razburkale so nam domišljijo. Teti Lenki pa so se iskriale oči, kot da ne bodo nikoli ugasnile.

In res nam bodo ona in njene pripovedke za vedno ostale v spominu.

Eva Mačun, 6. a. r.,
JBO Kranjska gora

PREGLED IN PROGRAM DELA VEZISTOV NOV GORENJSKE

Vezisti NOV Gorenjske so imeli letno skupščino v okviru svoje sekcije 4. oktobra v prostorih delovne organizacije PTT v Kranju. Ocenili so opravljeno delo in sprejeli program dela za prihodnje leto.

Poleg srečanj z delavci PTT in Iskre so se udeležili tudi republiškega srečanja vezistov NOV in bili na osrednji proslavi dneva vezistov NOV Slovenije. Na njihovo pobudo je bilo letošnje drugo tekmovanje v »lovu na lisico« na Pristavi nad Jesenicami in prav takšna vaja v občinskem merilu na Jesenicah. Za izredno uspešno organizacijo in izvedbo so obakrat izrekli posebno pohvalo in zahvalo jeseniškemu radioklubu »Železar«.

V okviru sekcije so poskrbeli, da so bili trije člani na brezplačnem odih v počitniških domovih PTT in da so družine umrlih članov namesto venca prejele finančno pomoč.

Podelili so jubilejna priznanja, zgodovinskih krožkom v osnovnih šolah pa so podelili posebna priznanja za uspešno zbiranje gradiva za monografijo.

V delovnem programu za prihodnje leto so si postavili enake naloge kot letos. Vaje v iskanju tajnih radioodajnih postaj naj bi organizirali občinski aktivni vezistov NOV pri vseh radioklubih na Gorenjskem. Srečanje z delavci ISKRE naj bi bilo 1. junija, z JLA 26. septembra, z delavci PTT pa 3. oktobra.

Zaradi čimbolj uspešnega prenašanja tradicij NOB na mlade bodo še poglobljeno sodelovanje z radioklubi na Gorenjskem. Podroben program dela bodo sprejeli na občinskih aktivnih vezistov NOV. Za brezplačen odih bodo pridlagali tri člane.

Odbor sekcije se bo predvidoma sestel trikrat, in sicer letos 11. oktobra, prihodnje leto pa 14. marca in 30. avgusta. V svoj program bodo vnesli še naloge, ki jih bo sprejela Skupnost vezistov NOV Slovenije.

B. B.

PORTRET PLAVŽARJA

V petek smo odšli v jeseniško železarno na ekskurzijo. Zbrali smo se pri glavnem vratarju. Dal nam je čelade in že smo vstopili v tovarno. Starejši vodič nam je predstavil zgodovino jeseniške železarne, potem pa nas je peljal k plavžem.

Pri plavžu je grozno ropotalo. Čakali smo, da bodo prebodli plavž in da bo iz njega pritekel grodelj. Opazovala sem plavžarja. Ta mora biti jeklen in pogumen človek. Ne sme se bati ničesar, na vsako reč mora hitro reagirati. Ker je prostor ob plavžu odprt, dela plavžar na preprihu, v vročini, snegu in dežju, pa tudi ponoči in vse dni v letu. Oblečen je v delovno obleko in v kapo, ko pa se približa odprtini plavža, da nase se azbestno obleko, ki je negorljiva in ga varuje pred ognjem. Natakne si še rokavice in da na glavo kapo z odprtina za oči, ki so pokrite s temnim steklom. Med opazovanjem je prijel železno palico in začel drezati v plavž. Povsod naokoli so letele rumene in oranžne iskre. Vodič nam je povedal, da bodo prebodli plavž. Po kanalih, speljanih po tleh, je začelo teči razbeljeno železo ali grodelj. Teklo je v dve veliki ponvi. Plavžar je delal pot grodlju z veliko grebljo. Ko je skoraj vse železo odtekelo, so štirje delavci s pomočjo posebne stroja zabili odprtino plavža. To da za plavžarje delo še ni bilo končano. Pospraviti so morali iz kanalov vse ostanke železa. Potem so si lahko oddahnili. Delo je bilo opravljeno in ponve z grodljem so odpeljali v nadaljnjo predelavo. Ta čas pa so začeli polniti plavž z železovo rudo in ostalimi dodatki za naslednji šarž.

Tak je delavnik plavžarja. Težak in naporen. Plavžarji so trdi, neiz-

prosni in jekleni možje. Všeč mi je bilo, kar sem videla in če bi bila fant, bi se mogoče odločila za poklic plavžarja.

Darja Kelvišar, 8. a,
OŠ Prežihov Voranc

NATEČAJ ZA NAJBOLJŠI SPIS

V petek, 6. oktobra, se je sestala komisija za informativno-propagandno dejavnost pri predsedstvu občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin Radovljica. Ugotovili so, da sproti izvršujejo vse naloge po programu, sprejetem na zadnji programski konferenci.

15. oktobra bodo razpisali natečaj za vse osnovne šole v radovljiški občini za najboljši spis. Predvideli so dva naslova: »Jugoslovanska ljudska armada iz ljudstva za ljudstvo« in »Pripoved borca iz naše krajevne skupnosti«. Učenci bodo lahko sami izbirali naslov. Vse osnovne šole bodo po tri najboljše spise poslale občinski komisiji do 30. novembra. Pregledala in ocenila jih bo posebna občinska komisija in izbrala tri najboljše, jih nagradila in podelila priznanja na občinski proslavi v počastitev dneva JLA.

Na seji so sprejeli tudi smernice dela komisije za leto 1985.

Ciril Rozman

Učenci četrtih razredov osnovne šole Tone Čufar Jesenice pred odhodom iz Novigrada (foto J. Rabič)

SNOVANJE NOVE REVIE

V petek, 5. oktobra, so se v Radovljici pri »Kunstelu« zbrali pobudniki za ustanovitev literarno-publicistične revije za Gorenjsko. Prisotnih je bilo 22 udeležencev iz vseh gorenjskih občin, le iz občine Škofja Loka ni bilo nikogar kljub pisnim in ustnim vabilom! Vseh vabljenih je bilo 40.

Razpravo, ki je trajala poldruugo uro, je vodil pisec tega sestavka. Razprava je bila burna in polemična. Najbolj se je vrtela okrog vsebinske zasnove oziroma koncepta nove revije. Predstavljamo najbolj pereče teze razpravljalcev:

dr. Cene Avguštin (Radovljica) je najpej omenil, da smo s prenehanjem izhajanja »SNOVANJ« izgubili stik z javnostjo. V resnici se čuti potreba po beleženju sprotnih dogajanj na področju kulture na Gorenjskem. Potrebno bi bilo kritično spremljanje kulture. Republiške revije obsegajo republiško problematiko, medtem ko regijske ne.

Veno Dolenc (Tržič) je poudaril, da smo še vedno odinjeni od Ljubljane. Javnosti moramo predložiti vse revije, ki na Slovenskem izhajajo. Pri snovanju nove gorenjske revije je po potrebo veliko entuziazma.

Sašo Čeh (Jesenice) je mnenja, da bi k sodelovanju morali povabiti tudi kulturnike iz ostalih občin, predvsem Domžal in Kamnika. Potrebno bi bilo združevati določena sredstva tudi za publicistiko, tako kot za ostale vrste kulture. »LISTI« so že pred desetletjem zaorali globoko brazdo, zato naj orjejo naprej! Nova revija pa naj dopolnjuje vse, kar je družbeno potrebno, z novo vsebino in novim konceptom!

Šiniša Petković (Jesenice) je omenil, da potrebe družbe po reviji so, vendar je nujna jasna in jedrnatna obrazložitev koncepta javnosti. Delavec mora vedeti, za kaj bo dal denar. Trenutno je celotna kultura metro-polizirana, kar še zdaleč ni pravilno. Potrebno bi tudi sodelovanje s slovenskimi avtorji v zamejstvu.

Joža Varl (Jesenice) je posebej poudaril da si SZDL prizadeva za kvalitetno selekcijo tiska na Sloven-

skem, zato bo samo kvalitetna revija prodrla. Obsegati mora poleg literarnih prispevkov še kritične zapise, razprave in kritične ocene dogajanj. »LISTI« v preteklem letu in letos niso izhajali v običajem zaporedju zaradi pomanjkanja papirja, čeprav je gradiva dovolj. Danes so stroški papirja in tiska izredno veliki, na kar pri snovanju revije ne bi smeli pozabiti. Zavzel se je, da bi v začetni fazi revija izhajala kot priloga GLASA.

Jože Dežman (Radovljica) se je v svoji razpravi dotaknil jeseniškega pisatelja Toneta Čufarja in njegovega aktualnega pisanja, ki je pritegoval bralce, kot primer, ki ga pri snovanju nove revije ne bi smeli zamenjati. Z besedami Miloša Mikelnja je načel tudi polemiko o provincialni in središčni kulturi.

Klarisa Dolenc (Tržič) je pripomnila, da je za revijo potreben jasen koncept. Primorska revija »OBALA« je, na primer, nastala iz nič, vendar s kvalitetnimi izdelovalci. Sedaj ima revija, ki izhaja kot Primorska srečanja, bogato vsebino in zaledje v vseh treh primorskih občinah.

Po končani razpravi so udeleženci imenovali desetčlanski iniciativni odbor za ustanovitev gorenjske revije.

Koncept revije naj bi po vseh priporočilih razpravljalcev obsegal dva glavna koncepta: literarnega in publicističnega. V literarnem konceptu bi revija vsebovala izvirna domača dela s področja: poezije, proze, dramatike, esejistike in kritike. V publicističnem konceptu naj bi revija zajemala vsa področja kulture (gledališko, filmsko-amatersko, glasbeno, likovno ustvarjalnost), vključno z arheologijo, zgodovino, etnologijo in arhitekturo ter urbanizmom na Gorenjskem.

Tomaž Iskra

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

Jozsef BALAZS: Srečanje Balinta Fabiana z Bogom. Prešernova družba 1984.

Pred mnogimi leti je prišel v knjižnico poverjenik Pomurske založbe in nam ponujal knjige, vmes precej prevodov iz madžarsčine. Bil je že starejši človek, po izgovorjavi sodeč madžarskega rodu. Malce netaktno (vendar brez slabega namena) sem rekel, da ljudje pri nas niso kdove kako navdušeni za madžarske pisatelje. Takoj sem videl, da sem ga polumil, bil je zelo prizadet. Ni res, me je zavračal, madžarski romani so dobri in poljudno napisani, ljudje jih radi berejo. Seveda nisva prišla skupaj. Po svoje je imel prav, jaz pa sem tudi izhajal iz izkušnje. Dejstvo je, da imajo ljudje predsodke, imajo jih tudi v tem primeru. Predsodki pa so zelo žilava podrast.

Pričujoči roman je po osnovnem razpoloženju podoben nekaterim novejšim filmom in TV igram, madžarskim kajpak. Kaj je skupno? Tu se razodeva predvsem nekakšno pomanjkanje veselja do življenja. Ljudje so morda žilavi in vztrajni, neka se prebijajo naprej, nimajo pa pravega življenjskega elana. Madžari so, kot vemo, kar zadeva samomoro na vrhu svetovne rangliste. To je morda v zvezi z romani in filmi, o katerih govorim — ali pa tudi ne. Mogoče je pri njihovih pisateljih in cineastih na daljšo dobo prevladala manira, prikazovati življenje predvsem z vidika alienacije? Res je, da gre tako prikazovanje pogosto vstric z vrhunsko umetniško učinkovitostjo. Zdi se, da je na Madžarskem manj državnega vmešavanja v umetniške zadeve kot drugod na Vzhodu. Umetnikom in pisateljem je torej dovoljeno ustvarjati po svoje, ne glede na to, kako utegnejo njihove stvaritve učinkovati.

V pričujočem kmečkem romanu se ta nesposobnost sicer ne nanaša na sodobne razmere: zgodba se dogaja po prvi svetovni vojni. Vendar je bil to čas revolucionarnega vretja: dovolj razlogov za to, da se vmešava ideologija s svojimi pripombami.

Balint Fabian je povratnik z bojišča. Nekje na Soški fronti je v boju na nož zaklal Italijana, sebi podobnega človeka. To mu je, kot se temu reče, obležalo na duši. Njegovo nadaljnje življenje je zaznamovano s tem ubojem — in še z nekim drugim, o katerem pa dolgo časa samo slutiti. Ko je bil na fronti, sta tudi njegova mladoletna sinova nekoga ubila, varovala sta gnezdo pred vsiljivcem (materinim ljubimcem). Balint bo šele na koncu zaslutil, kako je bilo s to rečjo.

Ta mojstrsko napisani roman priča končno tudi o vitalnosti realističnega prijema. Delo učinkuje izvirno, pa čeprav ostaja v okvirih vaše tematike. Kako je avtor dosegel, da učinkuje roman tako sveže? »Čisto preprosto: ni uporabljal šablon, kakršne se v vaših povestih sicer do onemoglosti ponavljajo. Tudi ne sledi socrealističnim vzorcem, pa čeprav govori o prevratnih časih.

Iz takih zasnov se čisto naravno razraste moderno alienacijsko razpoloženje, pa četudi — tokrat — med zdravimi kmečkimi ljudmi, med ljudmi, ki živijo blizu zemlji, kot bi nemara rekel kak spodbudni ideolog desne ali leve usmeritve. O zdravilni moči zemlje tu ni ne duha ne sluha, prav tako ne o tem, da so delovni ljudje a prizori z nečim obdarovani. Morda je res, da je Balint Fabian to,

čemu navadno pravimo »dober človek«. Predvsem pa je defetist, človek, ki se je, kot vse kaže, dokončno zbotal z nemilo usodo. Sprijaznil se je s trdoto kmečkega in podložniškega življenja, sprijaznil se je s tem, da ga žena ne mara in da mu celo kratki tisto malo veselja, ki ga je sicer skoraj vsakdo deležen v zakonski postelji; sprijaznil se je s tem, da sta mu sinova napol tuja — in še z marsičem podobnim. Skoraj edina pozitivna postavka v njegovem življenju so pogovori ob pijači: mozevanja, modrovanja o svetu, ki gre naprej po svoji poti, pa čeprav so ga nekateri izmed Balintovih sovaščanov poskusili spremeniti z revolucijo. (Balint sam v poskusu prevrata ni sodeloval, vendar je s puntarji simpatiziral in so ga dejansko šteli za svojega.)

Balintova modrovanja ob kozarčku se sčasoma — ko je mera vsakršnega trpljenja prepolna — sprevržejo v nekakšen naivni misticizem. Nekeč je imel junak navado ponavljati,

da »čas teče, kaj pa naj bi drugega počel«, — te modrosti se je navzel od kaplarja na fronti — zdaj pa začne pogrevati staro govorico, po kateri je njihova vas preklela in da zato njim vsem ni rešitve. Krivo naj bi bilo to, ker stoji vas na nekdanjem pokopališču, torej na kosteh prednikov.

»Srečanje z Bogom«, ki ga omenja naslov, pa po vsem tem ni nič drugega kot najbolj krvav posmeh. Res je junak v sklepnem obdobju svojega življenja precej pogosto zahajal v cerkev, vendar njegove s praznovanjem pretkane vere ne občutimo kot nekaj človeško obstojnega, razumljivega. Bolj »človeški« so njegovi pogovori s sovaščani, enako njegova romantična in platonska zagledanost v nezvesto (po izgubi ljubčka na smrt zagrenjeno) ženo. Balint se sreča z bogom kot samomorilec — na vrvi v vaškem zvoniku.

Na vseh postajah junakove poti je avtor na videz nezgovoren, vendar pove dovolj. Marko Hudnik

Slikar Franc Dolinšek med otvoritvijo razstave svojih slik (foto B. Blenkuš)

VAŠA OTROŠKA MATINEJA — DA!

Že v lanskem letu je amatersko gledališče Tone Čufar Jesenice v svoj program dela vključilo tudi organizacijo in izvedbo otroških matinej. Rezultati oziroma obisk naših najmlajših na teh prireditvah je pokazal, da je po pravilna in da je z njimi treba nadaljevati.

Preteklo nedeljo, 7. oktobra, je v prvi letošnji matineji obiskal naše otroke »čarovnik« Miran Čanak iz Ljubljane. Do zadnjega kotička polne dvorane je pokazal, da je organizacija takih matinej potrebna in da moramo čim več prireditev pripraviti prav za otroke. V letošnji sezoni nas bodo obiskovali različni izvajalci programov za otroke in to vsakih štirinajst dni. Prireditve bodo v dvorani na Jesenicah, v Kranjski gori in na Bledu.

V nedeljo, 21. oktobra, bo program za otroke izvedel skladatelj Janez Bitenc iz Ljubljane, ki ga otroci poznajo po mnogih prijetnih pesmicah, pa tudi na televiziji so ga že videli. Matineja bo na Jesenicah, v Kranjski gori in na Bledu.

V nedeljo, 7. oktobra, je na žalost matineja na Bledu odpadla, ker sta bila čarovnik Miran Čanak in predstavnik gledališča udeleženca v prometni nesreči, ki je onemogočila nastop na Bledu.

V jeseniškem gledališču so se odločili, da čarovnikov nastop na Bledu združijo z obiskom Janeza Bi-

tenca in tako bodo otroci na Bledu 21. oktobra lahko najprej zapeli skupno s skladateljem Bitencem, potem pa jih bo zabaval še čarovnik Ivan Čanak.

Na rob te prireditve pa še nekaj! Gotovo je res, da je kinodvorana, ki jo gradijo pred stavbo gledališča, potrebna Jeseničanom in da smo se skupno odločili za gradnjo. Popolnoma nerazumljivo pa je, da se izvajalcu del ni zdelo vredno poskrbeti za normalni dohod od stavbe gledališča. Z ene strani lesen rov, z druge pa velike luže oziroma luknje polne vode.

Gradbišče ni zaščiteno tako, kot bi moralo biti. V improviziranem prehodu je skopan jarek, ki je verjetno potreben za nadaljnje delo, je pa tudi nevarno, posebno za otroke, ki so radovedni in si vsako stvar radi ogledajo, pa tudi za obiskovalce večernih prireditev je prihod in odhod iz stavbe gledališča loterija, ker si morajo v popolni temi izbrati prehod na normalno pot le po spominu. Trenutno je rezultat tega le sem in tja kakšen zvin noge, lahko pa zgodi tudi kaj resnejšega, mar ne?

GLEDALIŠKI ABONMAJI V ŽELEZARNI

Prodaja gledaliških abonmajev v Železarni Jesenice je akcija, ki jo jeseniško gledališče, skupno s komisijo za kulturo pri izvršnem svetu sindikata Železarn, organizira že več let. Abonma smo pripravili tudi letos, vendar vse temeljne organizacije oz. njihovi sindikalni odbori še niso prijavili števila abonmajev. Do sedaj so gledališke abonmaje naročili:

E-TKR-NG	66 kart	KSI	25 kart
KO-FI	60 kart	Žičarna	8 kart
Remontne delavnice	44 kart	Energetika	6 kart
Vzdrževanje	34 kart	Jeklovlek	2 karti

Pričakujejo, da se bodo tudi v ostalih TOZD čimprej dogovorili in poslali naročilnico za abonmajske karte, kajti že 27. oktobra bo v gledališču prva premiera.

V soboto, 6. oktobra, so se v domu Julke in Albina Pibernik na Javorniku srečali krajevne skupnosti Javornik-Koroška Bela in nekateri drugi, ki so ali bodo v letošnjem letu praznovali 50-letnico svojega življenja.

ZAČETEK ŠIRŠE KULTURNE AKCIJE

Čeprav se je »razgovora in dogovora o bolj organiziranem in prodornem delovanju vseh subjektov na področju kulture«, ki so ga sklicali občinska konferenca SZDL, občinski sindikalni svet in Zveza kulturnih organizacij Jesenice, pretekli petek, 5. oktobra, udeležila slaba polovica vabljenih, vendarle posvet pomeni premik in začetek bolj organiziranega delovanja na področju kulture v občini.

V uvodu je bilo poudarjeno, da do razgovora, ki naj bi hkrati pomenil začetek dogovarjanja, kako bomo delovali na področju kulture znotraj samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij, ni prišlo na ključno ali zaradi ambicij nekaterih posameznikov, temveč predvsem iz razloga, ker k temu razmišljanju in dogovarjanju kličejo razmere in argumenti in ne nazadnje ali celo na prvem mestu ustavne naloge in programi vseh družbenopolitičnih organizacij, ki vključujejo tudi naloge s področja kulture. Če bi namreč poskušali objektivno in kritično, predvsem pa samokritično presoditi, kako so v posameznih družbenopolitičnih organizacijah uresničevali naloge s področja kulture, ki so jih opredelili najvišji slovenski in jugoslovanski organi, kongresi in konference, potem bi morali priznati, da zelo slabo in da mnogokje o tem niso niti razmišljali.

Že več kot desetletje programska izhodišča, sklepi in dogovori družbenopolitičnih organizacij obvezujejo, da se bomo v socialistični zvezi in v vseh njenih frontnih članih, še predvsem v zvezi sindikatov, borili za to, da se bosta sleherni organizacija združenega dela in krajevna skupnost, kot temeljni samoupravni skupnosti, ukvarjali tudi s problemi ustvarjalnih možnosti in kulturnega življenja delovnih ljudi in občanov, da bo kulturno delovanje sestavina njihovih razvojnih programov in da bi na ta način tudi vplivali in usmerjali razvoj poklicnih in ljubiteljskih kulturnih dejavnosti kot izredno pomembnih dejavnikov kulturnega osveščanja in socialnega osvobodjanja delovnih ljudi in občanov.

Prav zato, je bilo rečeno, so potrebni bolj načrtni in organizirani naporji vseh subjektivnih socialističnih sil, predvsem pa socialistične zveze sindikatov, da se to začne uresničevati v življenju in uveljavlja spoznanje, da je kultura nerazdelna sestavina človekovega življenja in dela, da ne gre za izločeno področje človekovega delovanja in da ni zunaj funkcij, ki jih človek opravlja zato, da bi spreminjal naravo in uresničeval svojo ustvarjalno voljo. Kulturna dejavnost v socialistični samoupravni družbi teži, oziroma bi morala težiti za tem, da se človek razvije v vsestransko oblikovano in svobodno osebnost, ki bo sposobna kritično presojati dogajanja okrog sebe in ustvarjalno sodelovati v procesih, ki jih sprožajo nadaljnji družbeni razvoj, razvoj samoupravnih odnosov in vsesplošni napredek. Toda niti tega niti dejavne prisotnosti slehernega posameznika v družbenem razvoju in izgrajevanju socialističnih družbenih odnosov ne bomo mogli uresničiti, če ne bomo dosegli višje kulturne ravni posameznika in družbe kot celote.

Zato, je bilo navedeno v uvodu, bi morali povečati aktivnost vseh druž-

benopolitičnih organizacij na kulturnem področju, da bi začeli spreminjati miselnost in odnos do kulture tako samih organizacij in aktivistov, ki delujejo v njih, kakor tudi delovnih ljudi in občanov. Če aktivisti v družbenopolitičnih organizacijah ne bodo začeli spreminjati odnosa do kulture in to ne samo z besedami, temveč tudi z zgledom, potem bitke za ustavni položaj delavcev v združenem delu, večjo produktivnost in ustvarjalnost, ki je še kako pomembna v naših prizadevanjih, da se opremo na lastne sile, še dolgo časa ne bomo dobili. Predvsem sindikati bi morali svoje poslanstvo na področju kulture gledati kot bitko za osvoboditev človeka in dela, kot bitko za vedno višjo stopnjo družbenoekonomskih odnosov. Ob tem bi moralo prevladati spoznanje, da kolikor višja bo kulturna raven samoupravljalcev, kolikor bolj bodo razgledani, kolikor več bodo vedeli, toliko svobodnejši bodo v svojem odločanju, toliko svobodnejši bodo kot ljudje.

V uvodnem razmišljanju je bilo tudi postavljeno vprašanje, kako v krajevnih skupnostih uresničujemo ustavno nalogo s področja kulture. Kajti po ustavi bi krajevne skupnosti delovnim ljudem in občanom morale zagotoviti, da odločajo o uresničevanju in zadovoljevanju svojih potreb na področju kulture, poleg seveda drugih področij. To je v jeseniški občini glede na veliko urbanizacijo po osvoboditvi in s tem povezano veliko heterogenost in nacionalno pestrost prebivalcev, še posebno težka in odgovorna naloga. Pa vendarle nam praksa kaže, da v večini krajevnih skupnosti o tem ne vodijo računa, niti o tem ne, ali kulturna družba in organizacije, ki so na njihovem območju, in v katerih njihovi krajevni zadovoljujejo svoje interese, delujejo in kako delujejo, čeprav so sestavni deli frontne organizacije.

Vse to narekuje, da se v občini vsi, ki jih obvezuje ustava in programska izhodišča družbenopolitičnih organizacij, dogovorijo za skupno akcijo, kako bi hitreje uveljavljali vlogo kulture v naši socialistični samoupravni družbi in kako bi hitreje prebujali kulturne potrebe in interese delovnih ljudi in občanov tako z odgovornejšo družbenopolitično aktivnostjo, kakor tudi z bolj organizirano in trajno kulturno ponudbo.

V razpravi so predlagali da bi v dogovorjenem časovnem razporedu v vseh dvoranh v občini za delavce organizacij združenega dela in občane izmenično potekali:

- koncerti vokalnih in instrumentalnih skupin,
- gledališke predstave,
- predavanja (poptisna, poljudno-znanstvena, vzgojna in podobno),
- literarni večeri (srečanja z literati, razgovori o knjigi, predstavljane novosti na knjižnem trgu in podobno, dopolnjeno z glasbenimi programi).

Programe bi predvsem izvajale kvalitetne kulturne skupine iz občine in sosednje občine, vključno s skupinami šolskih kulturnih društev in ob sodelovanju glasbene šole, delavske univerze in občinske knjižnice. S tem bi seveda motivirali in stimulirali tudi ljubiteljska kulturna prizadevanja v občini in pospeševali kvaliteto. V okvir kulturne ponudbe pa bi morali vključiti tudi spoznavanje naravne in kulturne dediščine v domači občini in v širšem prostoru.

V razpravi, ki je sledila, je bila izražena potreba po kulturnih animatorjih v osnovnih organizacijah zveze sindikatov in potreba po njihovem stalnem usposabljanju. Seveda pa je bilo osrednje vprašanje, kako animirati delavce in občane, da bodo hodili na prireditve. Ta bojazen, glede odzivnosti, je upravičena, vendar, je bilo poudarjeno, moramo zavestno v to akcijo, kajti le z redno kulturno in pestro ponudbo bomo ljudi tudi navajali, da bo to postajalo del njihovih potreb in vsakodnevnega življenja. Postavljeno pa je bilo tudi vprašanje programov za neslovensko govoreče delavce in občane, kar bi seveda morali pri programiranju upoštevati.

Svet za izobraževanje, znanost in kulturo pri občinskem svetu ZSS je že imenoval osemčlansko komisijo, ki bo na osnovi predloga Zveze kulturnih organizacij in drugih ponudnikov ter mnenj v razpravi pripravila konkreten predlog kulturne akcije s predlogom virov financiranja in ki bo tudi spremljala izvajanje akcije. Predlog programa in financiranja bodo poslali v razpravo in soglasje vsem osnovnim organizacijam zveze sindikatov in občini.

37. SAMOSTOJNA RAZSTAVA SLIK RUDOLFA ARHA

Včeraj so v graščini Grimšče na Rečici pri Bledu odprli že 37. samostojno razstavo slik RUDOLFA ARHA, člana likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice. Na razstavi in na ogled 37 risb starih stanov in staj.

Rudolf Arh nam je na svojih risbah in slikah ohranil ogromno naravne, etnografske in kulturne dediščine, ki nam mnogokrat propada pred lastnimi očmi. Priznanja za to mu izrekajo tudi številni obiskovalci njegovih razstav v knjigi vtisov, seveda tisti, ki znajo to ceniti. Slikar kljub častitljivim letom še vedno v svojo skicirko prenaša mnoge zanimivosti in posebnosti, katerih pravo vrednost bomo cenili šele jutri.

Razstava risb Rudolfa Arha bo v Grimščah odprta do 31. oktobra.

LJUBITELJEM MINERALOV IN OKAMENIN

V okviru DPD Svoboda — Tone Čufar Jesenice deluje KROŽEK LJUBITELJEV MINERALOV IN OKAMENIN.

Krožek vodita inž. Borut Razinger in Jože Bedič in je začel delovati v lanskem letu.

V letošnji sezoni ponovno začnemo s delom v četrtek, 11. oktobra, ob 18. uri v Centru srednjega usmerjenega izobraževanja (stavba bivšega ŽIC).

Delo krožka poteka vsak drugi četrtek v mesecu.

Vabimo sedanje in nove člane, da se vključijo v krožek, kjer boste spoznali bogastvo mineralov in okamenin.

KONCERT MEŠANEGA PEVSKEGA ZBORA BLAŽ ARNIČ NA DOVJEM

Po dveh uspešnih koncertih v gledališki dvorani na Jesenicah in v Markovi cerkvi v Vrbi se bo jutri, v petek, 12. oktobra, ob 18. uri mešani pevski zbor Blaž Arnič DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice pod vodstvom zborovodja Romana Ravniča predstavil s koncertom v kulturnem domu na Dovjem. Spored koncerta bo prav gotovo zadovoljil tako mlade kakor tudi mlade in starejše poslušalce.

Koncert organizira KUD Jaka Rabič Dovje-Mojstrana.

Zdi se, da v človeškem življenju vladajo iste zakonitosti kakor v gibanju planetov v sončnem sistemu in elektronov v atomu: vse se obrača, vse se vrača. V zimi 1951/52, ki je znamenita po tem, da je nasula rekordni poldrugi meter snega in da je moja mama le popustila vztrajnemu snubljenju mojega očeta in se mu pustila zvleči pred matičarja, kmalu zatem pa začela delati v jeseniški martinarni kot »vratničarka« (ta poklic, edini ženski poklic v martinarni, je potem, ko so vodno krmiljenje vrata zamenjali z električnim, izumrl). V tej zimi, ki je bila za mojo mamo usodna tudi zaradi tega, ker si je zaradi večnega prepiha na delovnem mestu nakopala kronično vnetje sinusov in še cel kup drugih bolezni, tako da je danes že na pol gluha in vsa odreenela od revmatizma, v tej dolgi in hudi zimi sem bil jaz še lepo na toplem v maminem trebuhu, najprej majhna sluzasta kepica, potem pa že pravi, pravcati človeček z rokami, nogami, lulčkom in glavo in nemara sem že tedaj v maternici prisluskoval zamolklim odmevom glasov od zunaj: ropotu dvigal in zakladalnih voz, bucanju mazutnih gorilcev, psovanju mojstrov, topotanju lesenih cokel po železnem podestu pred venomer lačni mi pečki, ki so goltale na tone groblja, starega železa, apna in legur.

In ko grem danes, trideset let kasneje, odrasel mož na svoj 57. ših v martinarno, medtem ko moja bolna in ostarela mama doma krpa nogavice in pazi na vnučke, grem s trpkostjo zavestjo, da je sila težnosti in gravitacije pač močnejša od našega hrepenenja po svobodnih daljavah in hkrati z modrostjo izkušenega človeka, ki v, da v svobodnih daljavah ne najdeš ne svobode ne daljave, če ju ne znaš poiskati v karseda bližnjih in navadnih rečeh: v pisavi sončnega žarka, na primer, ki je posvetil skozi goste oblake rdečega prahu in skozi streho tovarniške hale in zdaj riše svetel kvadratik na stikalni omari nad komandno ploščo — in v odbleskih kot jeklo sivih in prodornih oči starega šmelcerja Jožeta, ki je kot mlad fant vrgel prve lopate apna v peč natanko tistega leta, ko sem se jaz rodil, zdaj pa s počenim hrbtom, zakatranjenimi pljuči in s čtirom na želodcu čaka, da bo čez leto ali dve zadostil pogojem za upokojitev, če ga ne bo prej pobralo.

»Pri teh granikih nikoli ne veš, kdaj bo padel dol kavelj, maček, ali pa kar cel granik,« pravi bodoči fizik Vid, edini intelektualac v naši izmeni, medtem ko naš 7,5-tonski žerjav nagiba v žrelo peči 25-tonsko ponev z raztaljenim grodljem.

Našemu helperju Drejcu je fizika malo mar in nič ga ni strah, da bi utegnil žerjav pasti nanj, medtem ko stoji pod njim in se zabava z vajencem, ki so nam ga danes dodelili k peči.

»A ga kaj pješ?« ga bara v svoji sočni kranjskogorščini in ko mu sicer plašni dečko korajžno pokima, se Drejc previdno ozre, če ni mojstra v bližini, potem pa pričara izza kupa palet steklenico travarice in mu jo poda, rekoč: »Na, pa je rukni malo, doklej je še kej!« Fante korajžno potegne iz steklenke, Drejc pa že ustrelil z novim vprašanjem. »A kej nategješ?« ga pobara.

Vajenček, ki mu kranjskogorsko narečje očitno ne zveni najbolj domače, zmigne z rameni, češ, ne razumem, in ko Drejc nazorno pokaže z roko, je dečko spet v zadregi — tokrat zato, ker ne ve, kaj bi odgovoril.

»Ti bomo zrihtali kakšno čistilko, da ga ne boš imel samo za scat!« se hrupno zasmehi Drejc in pocuza zadnje kaplje travarice iz steklenke.

Cetudi delava z Drejcem že tretji mesec skupaj pri peči, bi se zlagal, če bi trdil, da sva prijatelja. Drejc je bil namreč v mladosti alpinist in gorski reševalec in ko je zvedel, da sem tudi jaz oblezel nekaj vrhov, se mi je pobahal, da je plezal v Afriki in to baje v čez 6000 m visokih hribov in maroškem Visokem Atlasu. Ko pa sem se o tem njegovem davnem alpinističnem podvigu drznil nekoliko podvomiti, češ da rad verjamem, da je plezal v Visokem Atlasu, da pa najvišji vrh v tem gorovju meri natanko 3751 m in niti metra več, je Drejc sicer priznal, da se je zmotil, vendar me odsihmal ni več vabil na pijačo, pa tudi govoril je z mano le še toliko, kolikor je bilo nujno potrebno pri delu.

Ponev z grodljem je izpraznjena, vrata so zaprta, žerjav hvalabogu tudi danes še ni padel dol. Po vsej verjetnosti se to ne bo zgodilo niti jutri in pojutrišnjem, čeprav je bodoči fizik Vid izračunal, da je pri

vlivanju grodlja vsaj dvakrat preobremenjen. A kdo bo poslušal intelektualce! Če bi se hoteli v martinarni vsi ravnati po predpisih o varnem delu, bi jo lahko pri prči zaprli, delavce pa poslali domov. Seveda se je v dolgi zgodovini tega obrata dogajalo že marsikaj: šarži so uhajali spredaj, zadaj in skozi dno, pregorevale so ponve, ljudje so umirali tako ali drugače, tega je obrazilo jeklo, tega je zalila žilindra, tega je povozil zakladalni voz, tega je pomečkal vagonček s starim železom, ta je padel v razbeljeno ponev, ta skozi luknjo v podestu, tudi žerjav je že treščil dol, da o mačkih in kavljih ne govorimo.

Kar oglejte si livno polje, ali »grapo«, kakor jo upravičeno imenujejo martinarni: ali vas ta prizor ne spominja na sceno iz futurističnega filma, ki prikazuje podobo sveta po atomski katastrofi? Med vseh razmetanimi kokilami in sifoni se grmadijo kupi ohlajene žilindre, uporabljenega livarskega peska in ognjevarne opeke, valijo se oblaki pare in prahu, iskri se jeklo, žareča žilindra pljuska čez robove banje.

Takole sem si rekel, preden sem začel s tem pisanjem: čez dve, tri, štiri leta bodo martinovke ugasnile. Sprehod po martinarni je izlet v preteklost, izlet v zgodovino pridobivanja jekla v prvi polovici 20. stoletja. Zda, v letu 1984 pa okoli teh starih, izdelanih peči še vse vrvi od življenja. Piši, fant, naredi nekaj za zgodovino, ohrani zanamcem podobo o tem življenju, tu v tem starem umirajočem srcu te stare umirajoče fabrike bo že čez nekaj let vse prazno in tiho, in le napisi v stilu ZVEZDA ŠAMPION, PAPRICA ZAPAPRIČIO VARDARU in JOVO JEBO KOZU bodo pričali o ljudeh, ki so si to služili svoj vsakdanji kruh.

Peč je vroča, zadovoljno gode. Gorilci bučijo, talina vre, žilindra brboti. Cevi za vpihavanje kisika gorijo ko trske, šmelcer jih komajda utegne sproti menjati. Mojster potegne iz žepa kobaltno steklenko in pogleda skozi lino na vraticih. Star je in izkušen, z enim samim pogledom oceni temperaturo taline in količino ogljika v njej. »Daj probaj!« ukaže šmelcerju. Šmelcer se obleče v azbest, cvajter odpre vratca, šmelcer potopi zajemalko v talino in vzame poskusni vzorec, helper ga nese v laboratorij, cvajter pri telefonu čaka na rezultate, šmelcer se naprej piha kisik v talino, helper zadaj za pečo zmeče silicij v razbeljeno ponev, telefon zazvoni, vzorec je dober, prebodi jeklo v svetlem, veselem curku steče v ponev, cvajter v grapi zapne banje za žilindro, iskre ga obletavajo kot sitne muhe. Ponev je polna jekla, banje polne žilindre, peč je prazna, treba jo je »abrajati« (postrgati pesek izza vratic), popraviti dno, zametati jame z magnetom. To je najbolj težko delo — po pol ure lopatanja pred razbeljeno pečo si crknjen kot žival, izsušen, kuhan in pečen. Požirek travarice se ti potem še kako prileže, na preprih pa nikar ne hodi, da te ne bo na starost trgalo po kosteh. Ko je peč zadaj zaprta, spredaj očiščena in je dno popravljen, zatuli sirena, priropotajo vagončki s starim železom, ki ga zakladalci zvoziijo v peč. Staro železo med zakladanjem kajpak ves čas pridno pada dol, helper in cvajter pa ga mečeta nazaj gor, težke kose zapneta z granikom. Vmes se dogajajo še druge neprijetnosti: staro železo se zatika med vratici, vagončki iztirjajo, prevračajo se mulne... Ko je peč polna, jo je treba »abrajati« (nasuti peska za vrata), očistiti pesek s tira in ga zmetati v peč, (skozi vrata bruha ogenj, ni mi samo enkrat osmodilo las in obrvi).

Potem pa spet: vlivanje grodlja, pihanje kisika v talino, čiščenje podesta pred pečo, dovažanje ferolegur (ročno, s samokolnicami kajpak, legure so težke, polne samokolnice tehtajo po dvesto, tristo kilogramov, že dvigniti jih je težko, kaj šele peljati), merjenje temperature, pa spet jemanje poskusnega vzorca, pa spet prebod — usakihi pet, šest, sedem ur eden... In tako kar naprej, podnevi in ponoči, poleti in pozimi, ob praznikih in delavnikih, od diha do diha, od šihata do šihata, od šarže do šarže.

»Vsi šihiti so enako zajebani,« pravi žerjavovodja (ali »granikfirer«, če se držimo fabriškega izrazoslovja) Refik, ki je od svojih petintrideset let petnajst let pustil v martinarni. »Dopoldanski, ker je treba zgodaj vstati, popoldanski, ker se vleče kot kurja čreva, nočni pa, ker je noč za spanje in ne za delo. Pozimi me na žerjavu zebe, poleti se kuham od vročine. Še najbolje je, kadar se mi žerjav pokvari, da lahko ležim v garderobi, dokler mi ga ne popravijo.«

Nek star Jeseničan mi je pred dnevi ob kozarcu belega pripovedoval o

svojih dveh stricah, ki sta pred vojno delala v železarni: prvi je bil valjavec, drugi pa martinar. Nekoč je pobral strica valjavca, čemu nosi s seboj na ših črn kruh in fižol, ko pa si stric martinar lahko privošči za malico bel kruh in slanino. Stric mu je odgovoril: »Veš, fant, martinarna je srce železarne, mi vsi smo odvisni od tega, koliko in kaj v martinarni naredijo. Če gre njim dobro, gre tudi nam dobro, če pa gre njim slabo, tudi nam ne more dobro iti.«

Pred vojno, pa tudi prvih deset let po njej, so bili martinarni gospodje. Res so garali, pa so tudi vedeli, čemu garajo. Če so se valjavci morali zadovoljiti s 1200 dinarji na mesec — in to nikakor ni bila slaba plača — so martinarni dobivali po 3500 — trikrat toliko kot ostali železarji, pa tudi ti so zaslužili precej več kot delavci drugod po Sloveniji. Martinar si je v svojo plačo v dveh letih lahko postavil hišo, ne da bi se mu bilo treba pritrgovati od ust in ne da bi komu kaj ostal dolžan — dandanes pa si v tem času niti za fička ne more prihraniti.

Stari Šimen, moj daljni sorodnik iz Baške grape, ki je tudi že trideset let martinar, mi je pripovedoval, da je tedaj, ko je on začel delati, to se pravi deset let po vojni, z izkupičkom ene dneve lahko izplačal tri dneve zidarju, ki mu je zidal hišo, dandanes pa bi moral na napraviti tri dneve v fabriki, da bi zidarju plačal eno. — Hvalabogu, da ima hišo že zdavnaj pod streho. Še Bosancev Diko, eden prvih Bosancev, ki so prišli na Jesenice in se zaposlili v Železarni, se je moral celih pet let dokazovati v drugih obratih, da so ga slednjič premestili v martinarno. Danes pa poberejo vsakega fičirčiča, izpuščenega arestanta, faliranega študenta, pijanca in propadlega umetnika (tudi avtor tega zapisa sodi v to neugledno družino, kajpada) — če je le voljan delati. Biti martinar je nekaj pomenilo imeti denar in ugled, če pa zdaj povem komu, kje delam, me pomilovalno pogleda, češ, revež, si pa res že nizek padel. Saj že vrabci po strehah čivkajo, da v martinarni menzi niti stolov in miz ni, da bi sedel, kot se spodobi in v miru prežvečil tisti svoj pasulj s klobaso. Če ne bi bilo starih delavcev, ki čakajo na upokojitev, pa nekaj zagnanih mladih strokovnjakov, ki jim je martinarna odskočna deska za bodočo novo jeklarino, pa množice južnjakov seveda, ki jim očitno ni odveč težko delati za lahke novce, bi lahko te stare, dotrajane peči že jutri ugasnili, stroje in naprave pa razrezali za staro železo.

Čeprav martinarna že dolgo ni več tisto, kar je nekdanj bila, pa se je še zmeraj drži patina stare proletarske romantike in tistim, ki jim je več do napornih preizkušenj kot do udobnega brezdelja, nudi delo v njej obilo zadoščenja.

»Danes smo pa garali!« mi ponesno pove intelektualac Vid, ko si po šaržu obriše znoj s čela in očisti zarošena očala, da bi prelistal najnovejšo številko Siriusa, ki jo je prinesel s seboj od doma.

Midva z Vidom se že ne bova postarala v martinarni; on bo že čez leto ali dve profesor fizike, jaz pa ugleden pisatelj, za katerega se bodo pulile vse revije in založbe in ga bodo luštne mlade gimnazijke ustaljele na cesti in ga naprošale za avtograme. Tudi helper Drejc ne bo več dolgo helper, saj mu je oče pravkar zapustil dobro vpeljano kmetijo s petnajstimi repi goveda v štali. »Doma bom vsaj sam svoj gospod,« pravi, »nihče me ne bo sekiral, če bom zjutraj spal in dišal po šnopsu!«

Tudi dvajsetletni Radivoj, moderen fant z moderno frizuro, ki hodi na nočne (in včasih tudi na jutranje) šihate naravnost iz blejskih diskacev, v bermuda hlačah in belih čevljih

Železarski globus

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Zahodnonemško trgovsko združenje za jeklo ocenjuje, da se bo v prihodnjih letih močno povečala poraba železarskih izdelkov na področju morske tehnike (Off-shore) pri gradnji vrtnalnih stolpov za črpanje nafte in podobno. Pri tem bosta lahko največ pridobili ZDA in Japonska, vendar tudi zahodnoevropske industrijske države ne bodo močno zaostajale. To predvidevanje posebno velja za obdobje po uveljavitvi nove konvencije za morsko pravo, ki je bila sprejeta na tretji konferenci o morskem pravu Združenih narodov. Takrat bodo povečali morsko gospodarsko cono na 200 morskih milj (370 kilometrov) in s tem tudi razglasili lastninsko oziroma razpolagalno pravico za izkoriščanje nafte in drugih naravnih virov.

kot kak Travolta, bo v martinarni le do jeseni, ko bo šel v vojsko, potem se bo pa prekalificiral v disc-jockeya — če bo šlo po njegovih željah, seveda.

Nekateri bodo tudi ostali. Moj vrstnik Brane, na primer, s katerim sva pred dolgimi leti skupaj začela v metalurški tehnični, le da je on ni končal, je pred kratkim ob delu opravil delovodski tečaj in se zdaj uri za mojstra. Brane je ambiciozen fant in bo nekoč prav zares postal mojster — in bi že postal, saj ima zadosti let, pa kaj ko se tako rad spoprijatelji s steklenico. Prej, ko je delal še pri peči kot cvajter in helper, ga zaradi tega ni nihče gnjavil, mojstru pa se le ne spodobi, da bi hodil v rožicah na ših.

Jaz kot cvajter, drugi pomočnik topilca, zadnja rupa na sviraljki, kot bi rekli naši južni bratje, pa nimam niti najmanjših ambicij, da bi kam zlezal; moj priljubljeni položaj ima več dobrih strani, kot bi si utegnil kdo misliti. Delam to, česar drugi nočejo in s tem sem si kupil svobodo, da počnem, kar hočem — seveda potem, ko postorim svoje pri peči: očistim tire, zmečem apno v mulne, opravi, kar je treba pri zakladanju in pri šarži. Mirne duše si lahko privošči, da pridem zadnji na ših in da prvi odidem, da med delom vsem na očeh prebiram Novo revijo (saj za moje delovno mesto (še) ni predpisana moralno politična neoporečnost), lahko si privošči, da se zadržujem eno uro na malici, ali pa se sončim na paleti na dvorišču in mečem kosčke žilindre v Savo. Poldrugo uro pred koncem šihata si gol kot Adam živžigam pod tušem in prav mar mi

je, če me kdo vidi, ko plezam čez fabriški plot, sireno, ki razglašja konec šihata, pa poslušam v kolodvorskem bifeju za šankom, z vrčkom hladnega piva pred seboj. In če me žeja zgrabi med šihatom — zlasti po šaržu se mi v tej vročini to prav rado zgodi — grem in si ga kupim liter v trgovini čez cesto; ne bom se skrival in tudi flaše ne bom skrival — naj kar pride kdo in naj kaj pisne, če si upa: za svoj denar sem ga kupil, nisem ga ukradel; če ga lahko tisti škrici iz pisarni skrajo iz reprezentančnih zalog, ga bom pa še jaz iz svojega žepa, ne?

Potem ko po šaržu založimo peč, si v teh lepih majskih večerih vzamem čas za posedenje na fabriškem dvorišču in priložnostno meditiranje. Razmišljam, na primer, takole: »Včeraj je bilo drugače in ne vem, kako bo jutri, a tale hip mi tole popolnoma zadostuje za življenje: sedeti s preznjeno delovno bluzo na hladnem vetru pred jeseniško martinarno, poslušati zadovoljno brundanje stih peči za svojim hrbtom, gledati oblake, ki se prekopicujejo na jekleno modri plošči neba nad Gornjesavsko dolino, gledati zasnežene vrhove Karavank, medtem ko jih zahajajoče sonce obliva s škrlatom, (da, da, natanko takole se grešnikom iz globočin pekla prikazujejo nebesa!) — gledati to, topotiti se v vse to in se zavedati: »Sem. Gledam. Diham. Živim. Živim! Živim! Živim!«

Potem pa pride Drejc in zagode: »Alo, vzdigni riti! Pojdi po šajtro, mangana mi pomagi navoziti, kaj boš samo posedal!«

Madona, le kdaj bo konec šihata!
Edo Torkar

JESENIŠKE RAZGLEDNICE

DVIGALO

Občan Dolgonos je zjutraj dirjal na »ših«. Stal je ves zaspan pred vrati dvigala in pritiskal na gumb. Nič. Nekaj je ropotalo, nekaj škripalo, dvigala pa od nikoder. Nazadnje je zagledal najprej kable, potem močno svetlobo in dvigalo je odbrzelo mimo njega.

»Prekleti hudič!« je zaklel Dolgonos. »A bom ves ših samo na dvigalo čakal?«

Ves rdeč v obraz se je odpravil do medetaže; da je 32 stopnic, je naštel že prejšnji mesec. Odrinil je vrata, jo hitro mahnul mimo garaž in se spet spustil po stopnicah, 28 jih je naštel, na dvorišče Murke. Naglo je prečkal cebro in ves besen gledal, kako je zeleni avtobus odpehljal mimo njega kakor mimo konjske fige.

In to samo zaradi tistih zavaljenih copric, ki se jim ne ljubi v prvo nadstropje! je zarenčal skozi zobe Dolgonos.

Čez tri dni se je vse skupaj ponovilo, pa tudi čez devet in petnajst. Ko je slednjič Dolgonos le nekako uskladi svoj ritem in ritem dvigala, mu je debelo žensče, ki je prej sploh nikoli ni videl, ukazalo:

»Daj, pusti vrata odprta...!«

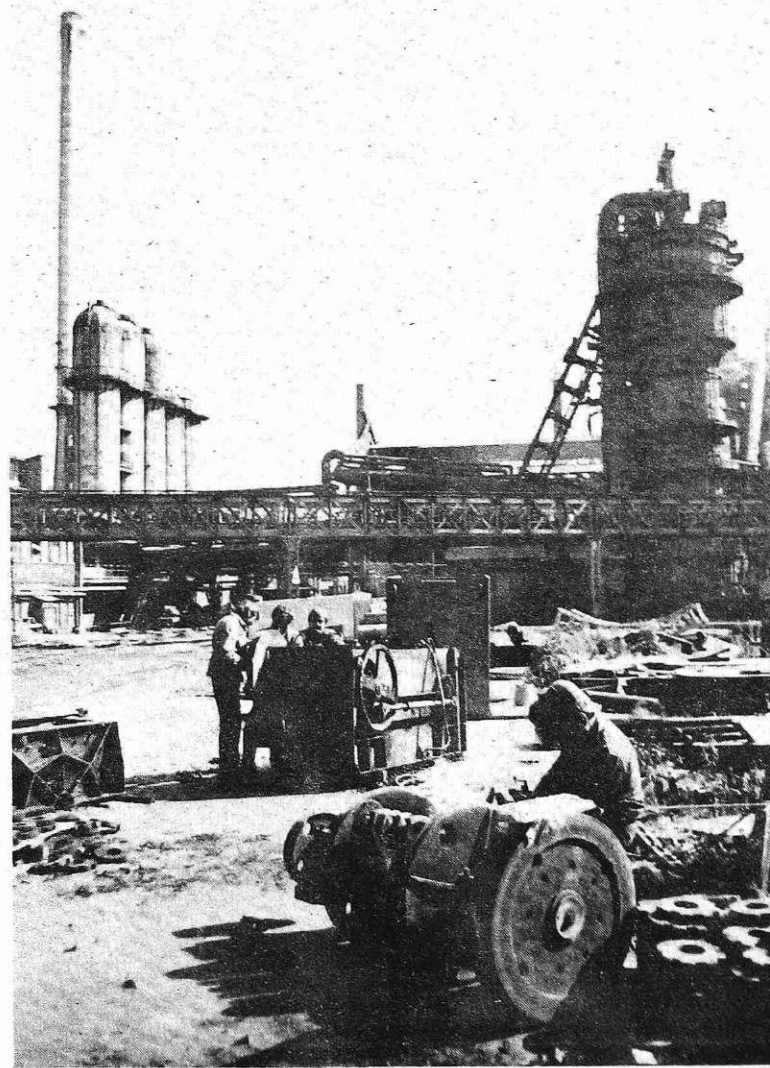
Tedaj je Dolgonosu popustilo in prekipelo:

»Pa kaj še...? Naj ti še fotelj prinesem?«

Zaprli je vrata za seboj. Toda vrata so se odprla. Za seboj je še slisal:

Aaaa, jebi se...!»

Tomaž Iskra

Vzdrževalci plavža (foto I. Kučina)

RAZPIS RAZISKOVALNIH NALOG

Na podlagi četrtega člena pravilnika o organiziranju izvajanja programa dejavnosti Raziskovalne skupnosti občine Jesenice in sklepa samoupravnih organov skupščine Raziskovalne skupnosti občine Jesenice

OBJAVLJAMO

razpis raziskovalnih nalog za leto 1985 s področja

- energetskih virov,
- surovinskih virov,
- kmetijstva,
- varstva okolja,
- družboslovja.

Sodelujejo lahko:

- delavci v raziskovalnih organizacijah, ki so registrirane v razvidu raziskovalnih organizacij SRS,
- delavci v drugih organizacijah družbenega dela, ki opravljajo dela na področju raziskovalne dejavnosti, lahko pa tudi delovni ljudje in občani, organizirani v družbenih organizacijah in društvih, ki s svojimi programi prispevajo k uresničevanju raziskovalne dejavnosti.

Prijava naj vsebuje:

- naslov organizacije, ki predlaga svoje sodelovanje oziroma raziskovalno nalogo,
- naslov raziskovalne naloge,
- ime nosilca in izvajalcev raziskovalnega dela,
- izhodišče, cilj in namen dela,
- utemeljitev in uporabnost,
- časovni potek in finančni predračun.

Prijave sprejemamo do 5. novembra 1984 na naslov: RAZISKOVALNA SKUPNOST OBČINE JESENICE, Jesenice, Titova 65, p. p. 21.

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 13. oktobra, bosta na Jesenicah od 7. do 18. ure odprti trgovini:

DELIKATESA — KAŠTA 2 na tržnici, Titova 22 in
DELIKATESA — poslovalnica 2, Titova 58.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu oktobru bo za občino Jesenice in Radovljica dežurna lekarna na Jesenicah.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 39. ŠTEVILKE ŽELEZARJA

Klis, okoristek, Dinastija, Blake, Senj, SF, Gott, ink, Oskar, stas, ar, AK, pot, atoli, keltist, sol, sodnica, Avlida, TO, Trocki, Leonardo, Ork, Bosna, Anna, kapo, Vinodol, Ane, korist, email, TI, oficir, osem, Inari, salamander, napis, go, krat, slama.

UGANKARSKI SLOVARČEK

EIFFEL — graditelj znamenitega pariškega stolpa (Alexander, 1832-1923),
ELIKON — hribovje v grški pokrajini Beociji,
KOINE — splošni jezik starih Grkov,
SORBONA — znamenita pariška univerza.

ZAHVALA

Udeležence izleta, članice krožka ženskih ročnih del DU Javornik-Koroška Bela, se tovarišici Štefki Bregant pristočno zahvaljujemo za organizacijo in vodenje izleta in strokovno razlago potovanja po Koroškem 4. oktobra letos. Z veliko ljubeznijo nam je prikazala lepoto pokrajine in razložila zgodovino južnega dela avstrijske Koroške kot nekdanj vodilne pri širjenju slovenske kulture.

Se enkrat iskrena hvala!

Izletnice

ZAHVALA

Izvršnemu odboru osnovne organizacije sindikata TOZD Vzdrževanje se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč v času moje bolezni.

Janez Justin

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

12. oktobra, franc. barv. komedija NORCI S STADIONA ob 17. in 19. uri, ob 21. uri premiera amer. barv. vojnega filma PSI VOJNE.
13. oktobra, franc. barv. komedija NORCI S STADIONA ob 17. in 19. uri.
14. oktobra, amer. barv. vojni film PSI VOJNE ob 17. in 19. uri.
15. oktobra, amer. barv. glasb. film ANNIE ob 17. in 19. uri.
16. oktobra, amer. barv. zgod. spektakel BEN HUR ob 16. uri in 19.15. Zaradi dolžine filma cene zvišane (100,00 din).
17. oktobra, jug. barv. film NEVERJETEN ČUDEŽ ob 17. in 19. uri.
18. oktobra, ZAPRTO.

KINO PLAVŽ

12. oktobra, ital. barv. akcij. film OBRAČUN NA ZLATI JADRNICI ob 18. in 20. uri.
13. oktobra, amer. barv. glasb. film ANNIE ob 18. in 20. uri.
14. oktobra, amer. barv. glasb. film ANNIE ob 16. uri, ob 18. in 20. uri franc. barv. film NORCI S STADIONA.
15. oktobra, amer. barv. vojni film PSI VOJNE ob 18. in 20. uri.
16. oktobra, amer. barv. vojni film PSI VOJNE ob 18. in 20. uri.

17. oktobra, ZAPRTO.

18. oktobra, amer. barv. CS fant. film JEDJEVA VRNITEV (III. del filma Vojna zvezd) ob 17.45 in 20. uri. Cene zvišane!

KINO DOVJE

14. oktobra, amer. barv. fant. srhljivka ZVER V ČLOVEKU ob 20. uri.
18. oktobra, ital. barv. akcij. film OBRAČUN NA ZLATI JADRNICI ob 20. uri.

KINO KRANJSKA GORA

12. oktobra, angl. barv. zgod. film EXCALIBUR — MEČ KRALJA ARTHURJA ob 20. uri.
13. oktobra, ital. barv. akcij. film POLNOČNI EXPRESS ob 20. uri.
16. oktobra, amer. barv. glasb. film OSTATI ŽIV ob 20. uri.

RAZSTAVNI SALON DOLIK JESENICE

V dneh od 6. do 17. oktobra je odprta razstava slik — tihožitij FRANCETA DOLINSKA, člana likovnega kluba DOLIK. Razstavo si lahko ogledate vsak dan, razen nedelj, praznikov in sobot popoldan, od 9. do 11. ure in od 16. ure do 18.30.

Jesenška razglednica (foto I. Kučina)

ZAHVALA

Osnovni organizaciji ZKS TOZD Remontne delavnice se iskreno zahvaljujem za prejeto darilo ob odhodu v pokoj. Članom želim veliko uspešnega delovanja.

Gabrijel Olip

ZAHVALA

Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se iskreno zahvaljujem za čestitko ob mojem rojstnem dnevu.

Kristina Vister

ZAHVALA

Ob izgubi naše drage

TEREZIJE KOKALJ

se zahvaljujem za skrb in postržbo v domu dr. Franca Berglja in sosedom za pomoč. Hvala pevcem za zapete žalostinke, darovalcem vencev in cvetja in vsem, ki so kakorkoli pomagali pri urejevanju pogreba in spremljali pokojnico na njeni zadnji poti na pokopališče na Dovje.

Anica in Justin Taler

ZAHVALA

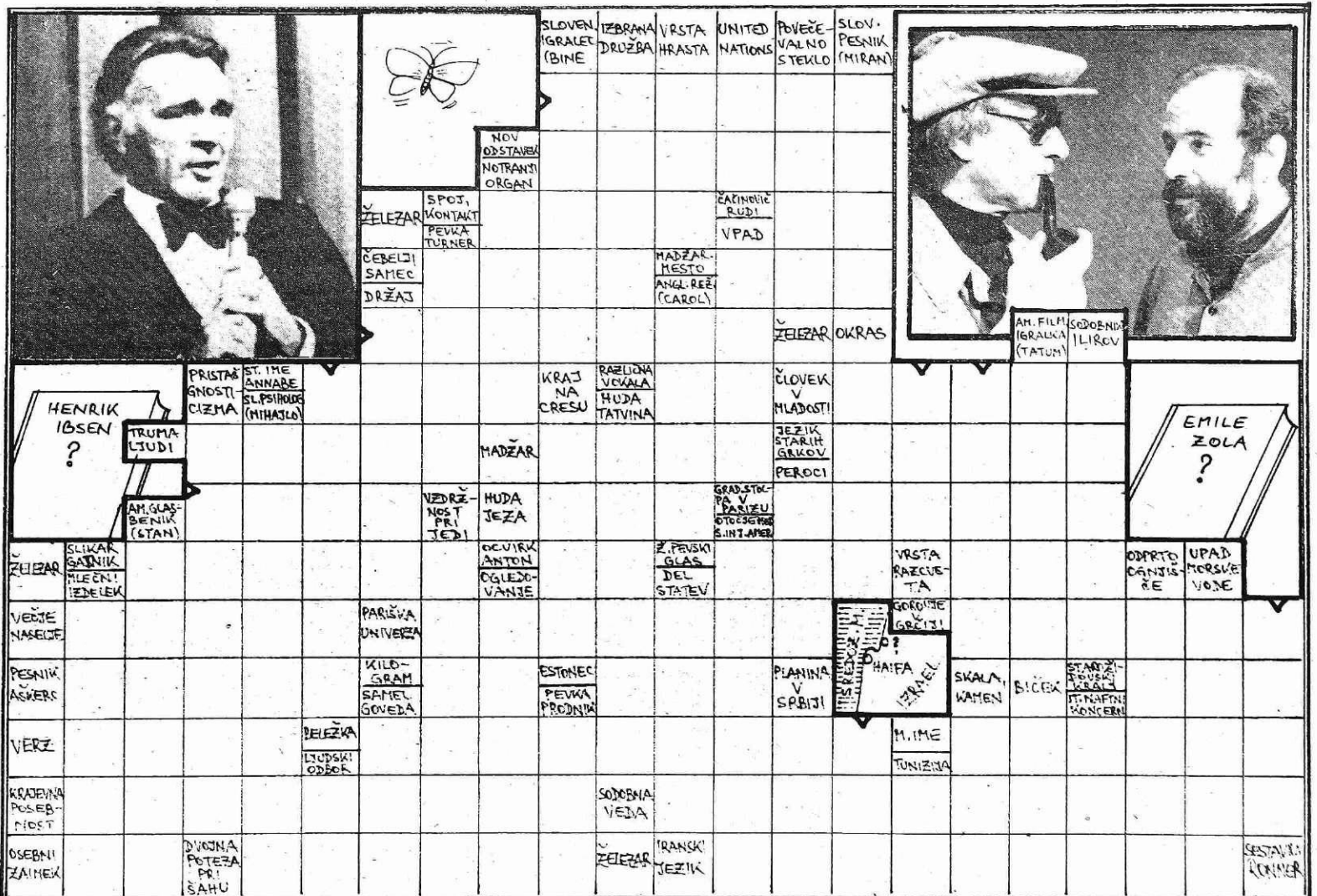
Ob boleči izgubi našega dragega

ANTONA MOŽETA

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sorobcem, sosedom, prijateljem, sodelavcem in znancem, ki ste nam v najtežjih trenutkih pomagali in sočustvovali z nami. Hvala vsem, ki ste se poklonili njegovemu spominu, darovali cvetje, se udeležili pogreba in nam izrekli ustno ali pisno sožalje. Nadvse smo hvaležni osebju Zdravstvenega doma Jesenice in osebju Bolnice Jesenice za vsa prizadevanja in trud. Posebno se zahvaljujem družbenopolitičnim organizacijam občine in KS Staneta Bokala Jesenice za organizacijo pogrebnihi slovesnosti, govornikom za poslovilne besede, pevcem, godbi, predstavnikom teritorialne obrambe in pripadnikom JLA za izkazane vojaške časti.

Vsem najiskrenejša zahvala!

Njegovi

I. ZVEZNA HOKEJSKA LIGA

Sobota, 13. oktobra, ob 18.30 v športni dvorani v Podmežakli

HK JESENICE : HK VOJVODINA

Sreda, 17. oktobra, ob 18.30 v športni dvorani v Podmežakli

HK KRANJSKA GORA : HK CINKARNA Celje

Vodstvo obeh hokejskih kolektivov in igralci obeh moštvo prosijo gledalca za sportno ponašanje, še predvsem, ker so v letošnji sezoni zelo zaostreni disciplinski ukrepi za nered na igriščih. Neodgovorno metanje predmetov na igrišče lahko celo povzroči, da bo tekmovalna komisija za določen čas zaprla igrišče oziroma prepovedala tekmovalno na domačem terenu.

HOKEJ NA LEDU

KDAJ NASLOV PONOVO NA JESENICAH?

Dve hokejski sezoni sta za nami, ko smo morali priznati premoč Olimpije, pred durmi pa je novo državno prvenstvo.

Kaj bo prineslo?

Kdo bo prvi, je težko napovedati, kajti Olimpija in Jesenice stopata v novo prvenstvo precej oslajeni, Crvena zvezda pa precej okrepljena. Spomnimo se: Olimpija je ostala brez Hitija in Vidmarja, ki bosta igrala v Italiji, brez Seklja in Kovača, ki sta prestopila v Crveni zvezdi in tudi brez obetavnih Beribaka, Gorenca in nekaterih, ki so odšli v JLA. Jeseničani bodo v letošnjem državnem prvenstvu nastopili brez Bešiča, ki bo igral v Italiji, Šuvaka in M. Horvata, ki sta prestopila v Vojvodino.

Crvena zvezda je dobila največ. Poleg Seklja in Kovača računa še na dva Kanadčana, ki po predpisih HZJ lahko igrajo v našem prvenstvu.

Zagotovo je torej, da bo letošnje prvenstvo bolj mikavno kot mnoga dosedanja, kajti poleg Olimpije in Jesenice se je po dolgih letih čakanja pojavil še tretji, ki se bo bolj ali manj enakovredno boril za naslov prvaka. Mikavost torej ne bo manjkalo, škoda je le, da imajo prav v letošnjem prvenstvu jeseniški hokejisti precej težav. O treh odličnih igralcih smo že rekli, da bodo igrali drugje, nova težava v moštvi dvajsetkratnih prvakov pa je ta, da ima vratar Cveto Pretinar težave s koleni.

Pa še na eno stvar ne smemo pozabiti, in sicer, da sta moštvu Olimpije in še posebno Crvene zvezde odigrali veliko več tekem v pripravljalni sezoni kot jeseniški hokejisti. Kaj pomeni malo tekem, smo se lahko prepričali v mednarodnem tekmovalju Alpe-Jadran, ko so naši na eni tekmi igrali odlično, na naslednjih dveh zelo slabo, nato pa spet odlično. Temu primerni so bili tudi rezultati.

Pa še na nekaj moramo opozoriti. Dejstvo je namreč, da bo letos potrebno veliko več telesnih moči, kajti tekme se bodo vrstile po sistemu sobota-sreda. Dve tek-

mi na teden niso mačje solze. Na straneh Železarja smo sicer že govorili o problemu telesne pripravljenosti v jeseniških vrstah, kar pa ni nalezelo na odobravanje nekaterih strokovnjakov. Vseeno ponavljamo še enkrat: kondicije nikoli ni preveč, v zadnjih letih pa se z njo prav jeseniški hokejisti niso imeli priložnosti preveč hvaliti, ravno nasprotno. Ta podatek navajamo povsem dobromamerno.

Prvenstvo se bo začelo v soboto, 13. oktobra, na Jesenicah pa bosta ples za točke začeli moštvi Jesenic in Vojvodine. Vse tekme se bodo v Podmežakli tudi letos začele ob 18.30. Kranjska gora bo v soboto gostovala v Zagrebu.

In ko smo pri Kranjski gori, besedo dve tudi o tem moštvi. Tudi Kranjska gora je letos ostala brez nekaterih igralcev, predvsem Cigana in B. Klemenca, nekateri pa so tudi odšli v JLA. Trener Klinar je moral pomladiti že tako mlado moštvo. Udarne trojke bo tudi letos Tišler-Smolej-Razinger, ki je v pripravljalnem obdobju pokazala nekaj zelo dobrih iger, poleg še nekaterih mladih, ki si bodo s pridnim in predanim delom kmalu pridobili dovolj moči in znanja, da bodo resno trkali na vrata prvega jeseniškega moštva.

Kranjska gora je v pripravljalnem obdobju odigrala dve prijateljski tekmi proti Vojvodini in Cinkarni ter obakrat visoko zmagala, kar je vsakekor spodbudno. Seveda so prijateljske tekme na začetku sezone povsem nekaj drugega kot so prvenstvene preizkušnje.

Preostala para prvega kola letošnjega državnega prvenstva sta Partizan — Crvena zvezda in Cinkarna — Olimpija.

Drugo kolo bo na sporedu že v sredo, 17. oktobra, ko bodo igrali: Crvena zvezda — Jesenice, Kranjska gora — Cinkarna, Olimpija — Partizan in Vojvodina — Medveščak. In še tretje kolo, ki bo na sporedu v soboto, 20. oktobra: Medveščak — Crvena zvezda, Jesenice — Olimpija, Partizan — Kranjska gora in Cinkarna — Vojvodina.

POMEMBNA TOČKA V LJUBLJANI

Jeseniški nogometaši so v nadaljevanju slovenske območne lige zahod gostovali pri moštvi Ljubljane in osvojili zelo pomembno točko. Rezultat je bil neodločen 0:0.

Moštvo Ljubljane je bilo v preteklih letih, posebno doma, zelo neugoden nasprotnik. Jeseničani so imeli precej težav z odhodom v Ljubljano, saj so šele v četrtek dobili sporočilo, da bo tekma v soboto in ne v nedeljo. Čeprav oslajeni so dobro igrali in zaustavljali nasprotnikove napade. Lahko bi odnesli še celo obe točki, saj je Pihler v drugem polčasu preigral vratarja, vendar je zadel vratarico.

Za Jesenice so nastopili: Spahič, Blagojevič, Hadžisulejmanović, Dizdarevič, Ignjatović, Troha, Trkulja, Čatak, Džamastagić, (Ivelja), Lamberger, Pihler.

Na lestvici vodi Stal z desetimi točkami, Jeseničani pa so s šestimi točkami na sedmem mestu.

V nedeljo, 14. oktobra, se bodo v naslednjem kolu na igrišču v Podmežakli pomerili z moštvo Usnjara z Vrhnike. Tekma se bo začela ob 14.45.

J. R.

Veselo snidenje s Kengsom po vrnitvi s svetovnega prvenstva. Z leve: Srečo Medven, Darko Svetina, Drago Bunčič-Kengs, Branko Mirt, Roman Božič, Dušan Intihar in Benjamin Šmid.

ZASLUŽNA ZA USPEH LEŠKIH PADALCEV

Dolžni smo predstaviti še dva moža, zaslužna za uspeh leških padalcev na svetovnem prvenstvu. To sta trenerja Drago Bunčič-Kengs in Srečo Medven. Srebrne fante Branka Mirta, Darka Svetina, Romana Božiča, Dušana Intiharja in Benjamina Šmida smo spoznali v dveh predhodnih številkah Železarja.

DRAGO BUNČIČ-KENGs je oče in režiser vseh uspehov leških padalcev in s tem tudi državne reprezentance. Padalstvo in letalstvo je vraslo v njegovo osebnost in predstavlja še vedno vsaj tretjino njegovega vsakodnevnega življenja. Razdaja se med rednim delom v Železarni Jesenice, kjer je dispečer v glavni trafostaciji, med družino, ki mu daje mir in sprostitve, ob ženi, hčerka Saški in Tini ter sinu Gregi. Kar ostane, je padalstvo. Za to svojo ljubezen izžema vse svoje proste moči, voljo in polet. Star je 34 let in že od leta 1970 zaposlen v Železarni. Njegovi sodelavci v TOZD Energetika gledajo na Kengsovo športno dejavnost z razumevanjem. Veliko mu pomagajo z nadomeščanjem na delovnem mestu, če rabi kak prost dan za posebne priprave ali tekme padalcev v ALC.

Najlažje se je z njim pogovarjati o padalstvu, težje pa o njem samem. Ne govori rad o svojih športnih dosežkih. Pred sedanjim generacijo padalcev, ki jih je vzgojil v svetovne ase, je bil prav gotovo najboljši jugoslovanski padalec. Veljal je za specialista za skoke na cilj, a je na ve-

likih tekmovalnih vedno imel kak slabši skok, zato pa je vedno izvajal figurativne skoke lepo in hitro. Najboljši čas, ki ga je dosegel na tekmovalju, je 6,7 sekund. To je za zdaj še vedno državni rekord. Prav v tej disciplini mlajša generacija še močno zaostaja. Na vseh državnih prvenstvih je bil v figurativnih skokih nepremagljiv. Bil pa je tudi trikrat absolutni državni prvak — leta 1974, 1977 in 1978. Ko je bil v največji formi in državni prvak, je prenehal sodelovati v državni reprezentanci, kar smo mu takrat malce očitali. Zanj so bile to prevelike obveznosti ob družini in delovnih nalogah v Železarni. Odpovedal je sodelovanju v reprezentanci in odstopil mesto mlajšim.

V letu 1977 se je posvetil delu z začetniki. Rezultati njegovega sistema dela so presenetili celo njega. Sedemnajstletni Darko Svetina se je že v drugem letu skakanja uvrstil v državno reprezentanco. Kengs je bil sicer državni prvak v letu 1978, a je sodelovanje v reprezentanci odpovedal, s tem je omogočil svojemu učencu Darku Svetini, da se je kot šest na državnem prvenstvu uvrstil v reprezentanco. To je dalo Kengsu polet za še naštetejše in trše delo. Programe je zapisal in pričel z načrtnimi pripravami z vsakim učenecem posebej in vzporedno vzgajal predvsem kolektivno moštvo. Prav tako delo je pripeljalo padalce do srebrne kolajne.

Sam pravi, da ni imel za cilj v začetku nič drugega, kot vzgojiti mlade padalce v

prave športnike. Padalstva v Jugoslaviji niso takrat priznavali kot resen šport. Kengs je to postavil na glavo. Danes padalci trenirajo vsak dan skozi vse leto. To je tudi edina pot do vrhunstva. Za to je možno s takim sistemom dela doseči še kaj več, kot biti samo poprečen športnik, je Kengs ugotovil leta 1979 na velikem mednarodnem prvenstvu Avstrije. Dosegel je prvi veliki mednarodni uspeh ob sodelovanju številnih najboljših evropskih in ameriških padalcev. Kot ekipa (Humar, Svetina, Bunčič) so zmagali in presenetili svetovno padalsko elito. Uspeh so dopolnili tudi v posamični konkurenci z drugim mestom Svetine in tretjim Bunčiča. Tekmovali pa so samo v skokih na cilj. Nato je Svetina dosegel izreden rezultat na državnem prvenstvu, ko je deset skokov zapored doskočil v ničlo.

Potrditve sistemskih dela je bila tu. Kengs je svoje delo dopolnjeval z izvirnimi rešitvami in dodatnimi zmaganji. Uspehi pa so se pričeli vrstiti.

V dveh letih so bili leški padalci nepremagljivi na jugoslovanskih tleh. Tudi v mednarodnih srečanjih so postajali Jugoslavi vedno bolj cenjeni. Prebijanje iz anonimnosti je bilo naporno.

Kengs se je lotil tudi letenja. Kot učitelj ga je vedno jezilo, da ni imel na voljo pilota, kadar ga je potreboval, da bi opravil predvideni padalski program. Prišel je leteti sam. Hitro je napredoval. Doslej je naletel že prek 800 ur na motornih letalih, pred dvema letoma pa je opravil celo izpit za poklicnega pilota. Največkrat zdaj kar sam prime za komandno palico in poleti nad leško letališče. Pravi, da mu je prav pilotsko znanje omogočilo odkrivanje napak padalcev. Ko padalec izskoči iz Cesne, ima izreden pregled, kaj počne v prvi fazi prostega pada. Napake s padalcem takoj analizira, ko pristane z letalom. Tudi to je del skrivnostnega hitrega napredka Kengsovih padalcev. Če je treba, tudi sam skoči in pokaže, kako je treba lik pravilno napraviti. Zato njegovih 2750 skokov zagotovo še ni njegova zadnja številka.

Kengs ima še veliko načrtov. Vezani pa so na čas in materialna sredstva. Obojega je vedno premalo. Sam o tem mnogokrat razmišlja. Kljub težavam vztraja in meni, da bodo tudi v prihodnje ostali v mednarodni areni osamljena amaterska ekipa, vendar bi se radi mešali štrene padalskim profesionalnim ekipam padalskih veselov.

SREČO MEDVEN je vrsto let kot padalec prevedril v senci najboljših leških padalcev. Dolgo je vztrajal kot padalec, bil je republiški prvak, do državne reprezentance pa mu je manjkalo vedno le korak. Vedno je bilo nekaj klubskih kolegov, ki so bili za kak centimeter boljši. Pred njim so bili Bunčič, Hrast, Humar, Pešjak in nato še vsa nova mlada generacija Kengsovih učencev. Kot učitelj padalstva z veliko izkušnjami je zato postal tretja Kengsova roka. Zdalj složno delata na pripravah z mlajšo generacijo.

Srečo Medven je star 31 let in še samski, zaposlen pri Generalturistu — Bled. Sicer pa strojni tehnik, poskusil pa se je tudi s študijem na fakulteti za telesno kulturo in fakulteti za novinarstvo. Kot referent za aranžiranje v turistični agenciji je našel tudi stik med turizmom in padalstvom, kar je prav gotovo v obojestransko korist.

Prizadeven padalec za nabiranje skokov Srečo ni bil, zato ima samo 890 skokov. Bil pa je vsestranski športnik in predvsem dober smučar. Zato se je uveljavil v zimskem padalskem tekmovalju, imenovanem para-ski. Tu je bil dvakrat državni prvak, leta 1980 in 1981. Sodeloval pa je tudi v državni reprezentanci na štirih svetovnih pokalih para-ski, kjer so kot ekipa in posamično naši padalci osvajali kolajne.

Na padalskih tekmovaljih je Srečo nepogrešljiv ali kot vodja tekmovalja ali kot vodja ekipe na domačih in mednarodnih tekmovaljih. Organizacija potovanja je njegova skrb in še polno drugih manjših opravil je domena Srečka Medvena. Upajmo, da bo vztrajal do naslednje velike kolajne.

L. M.

PROSLAVLJANJE ZLATEGA JUBILEJA PLANICE SE NADALJUJE

Naša znana dolina smučarskih skakalnic Planica pod Poncami slavi letos 50-letni jubilej. Proslavljanje se je začelo letos februarja in marca, ko je preteklo natanko pet desetletij, odkar so zgradili prvo velikanko v treh dolini, na mednarodni tekmi pa je Birger Ruud postavil prvi svetovni rekord.

Člani organizacijskega komiteja Planice so se odločili, da bo proslavljanje zlatega jubileja potekalo vse leto, veličastno pa se bo zaključilo marca leta 1985, ko bo na veliki skakalnici osmo svetovno prvenstvo v smučarskih poletih.

Člani komiteja Planice so v okviru desetega mednarodnega festivala športnega in turističnega filma v Kranju pripravili tiskovno konferenco, kjer so predstavili priprave za izvedbo svetovnega prvenstva v smučarskih poletih in ostale prireditve ob jubileju Planice. Predvsem velja poudariti, da že več mesecev v dolini pod Poncami poteka obsežna gradbena dela pri urejanju vseh skakalnic, še posebno pa seveda letalnice, kjer bo svetovno pr-

venstvo v poletih. Tako obnovljena skakalnica bo dopuščala skoke do 185 metrov. Pri obsežnih gradbenih delih sodelujejo pripadniki Jugoslovanske ljudske armade, mehanizacija izvršnega sveta Slovenije, Integral Jesenice, Elektro Zirovnica, Gradbinec Kranj, Gozdno gospodarstvo Bled, Planum Radovljica, Vodovod Jesenice in še druga podjetja in organizacije.

V okviru zlatega jubileja Planice se bo izvršilo tudi več kulturnih prireditev, osrednja proslava pa bo 2. marca v Cankarjevem domu v Ljubljani. Izdali bodo zlatnik in več srebrnikov, za otroke bodo pripravili nagradno tekmovalje, in sicer bodo pisali in risali na temo o Planici, najboljše spise pa bodo nagradili.

Planica bo torej prihodnje leto s svetovnim prvenstvom najbolj pogumnih letalcev na svetu spet doživela svoj veliki praznik, ki bo v dolino pod Ponco privabil množice navdušencev tega zimskega športa.

J. R.

3 OB USTANOVITVI LOKOSTRELSKEGA KLUBA NA JESENICAH NEKAJ O LOKOSTRELSTVU

LOKI

Loki naj bodo po možnosti dvojno ukrižljeni in centralni. Lahko so lepljeni ali izdelani iz steklenih vlaken (cena je dostopna). Za organizirane tečaje za začetnike priporočamo število in potisne sile lokov, ki so prikazani spodaj:

Loki za desničarje	Število lokov
10 lbs	5
15 lbs	2
20 lbs	3
25 lbs	8
30 lbs	7
35 lbs	3
Skupaj	28

Loki za levičarje	Število lokov
20 lbs	1
25 lbs	1
30 lbs	1
35 lbs	1
Skupaj	5

PUŠČICE

Zaradi cene in vzdržljivosti so najprimernejše puščice iz steklenih vlaken, ki pri pravilni uporabi vzdržijo zelo dolgo. Imeti je treba primerno število puščic različne dolžine in upogljivosti. Naslednja razpredelnica nam nazorno prikazuje idealno razmerje:

dolžina puščice	upogljivost puščice	Število puščic
25 col	1	24
26 col	1	36
27 col	2 in 3	48
28 col	4 in 5	60
29 col	5, 6 in 7	48
30 col	7 in 8	36
31 col	8	24
32 col	9	24

VARNOST PRI LOKOSTRELSTVU

Varnostni ukrepi pri lokostrelstvu so nujni. Lok in puščica sta orožje in tega se je treba vedno in povsod zavedati. Varnost se začne pri ložu. Za vsakega lokostrelca moramo izbrati pravo dolžino loka, ki omogoča pravilen kot tetive na prstih, ki drže puščico in napenjanje lok. Prava dolžina preprečuje tudi zlom loka, ki lahko težko poškoduje lokostrelca. Vsak lokostrelce se mora najprej naučiti pravilno napenjanje tetivo na lok. Nepravilno napenjanje poškoduje predvsem spodnji krak, ga zvije oziroma povzroči, da se tetiva ne uleže pravilno v zarezo vrha kraka.

nadaljevanje

RAZPORED PRVENSTVA ŽELEZARNE V KOŠARKI ZA LETO 1984

Včeraj, 10. oktobra, so se v prvi skupini že srečala moštva TOZD Jeklovlek, Žičarna, Elektrode in Jeklarna, ostala moštva pa se bodo srečala po naslednjem razporedu:

II. skupina — v petek, 12. oktobra: TOZD Remontne delavnice, Strojne delavnice, Hladna valjarna Bela in delovna skupnost KSI;

III. skupina — v ponedeljek, 15. oktobra: TOZD Energetika, Valjarna žice, Transport in Plavž;

IV. skupina — v sredo, 17. oktobra: TOZD Vzdrževanje, Valjarna blumingštel, Livarna in delovna skupnost E-TKR-NG;

Prvo polfinale bo v petek, 19. oktobra: prvi iz I. in III. skupine ter drugi iz II. in IV. skupine;

Drugo polfinale bo v ponedeljek, 22. oktobra: prvi iz II. in IV. skupine ter drugi iz I. in III. skupine.

Iz vsake polfinalne skupine igra po dve TOZD oz. delovni skupnosti v FINALU, ki bo v petek, 26. oktobra.

Vse tekme bodo odigrane v telovadnici osnovne šole Tone Čufar na Plavžu s pričetkom ob 19.30.

SELEKCIJSKI TURNIR MLADINK SRS

V Ljubljani je bil preteklo soboto, 6. oktobra, prvi selekcijski turnir najboljših mladink Slovenije v namiznem tenisu. V odstopnosti dveh igralk prve jakostne skupine Vesne Ojsteršek in Sonje Marinković je nastopilo 30 igralk v treh jakostnih skupinah. Vsaka skupina je odigrala turnir po sistemu vsaka z vsako.

V prvi jakostni skupini je nastopila tudi jeseniška igralka Zora Zalokar in dosegla četrto mesto, za Frelihovo (Kranj), Pande-

vovo (stavne) in Banovo (Ljubljana). Premagala je šest nasprotnic, trikrat pa je izgubila.

V drugi jakostni skupini sta nastopili dve Jeseničanki: Mojca Aupič in Barbara Markez. Obe sta zaigrali zelo dobro. Zasedli sta drugo oziroma tretje mesto za Markičevo iz Vrtojbe.

Tudi v tretji skupini sta nastopili dve igralki Jesenic: Lenčka Šavor in Mojca Smolej. Za pionirki pa je nastopanje v skupini mladink zaenkrat še pretežko, zato sta se uvrstili na deveto oziroma deseto mesto.

(Š)

SELEKCIJSKI TURNIR MLADINCEV IN MLADINK GORENJSKE

Kranj je bil istočasno prizorišče tekmovalja preostalih gorenjskih mladincev in mladink, ki niso bili uvrščeni na republiški selekcijski turnir.

Mladincev je nastopilo deset. Med Jeseničani je bil najboljši Goran Djukić, ki je osvo-

jil tretje mesto, igralec Murove Jože Nemanjić pa je bil peti.

Pri mladinkah je zmagala jeseniška pionirka Urška Samar pred Tepinovo (Sava Kranj) in Tino Zupančič (Jesenice).

(Š)

SEJEM RABLJENE PLANINSKE OPREME

Mladinski odsek Planinskega društva Jesenice organizira sejem rabljene planinske opreme.

Sejem bo v torek, 16. oktobra, od 16. ure dalje v osnovni šoli Tone Čufar na Plavžu.